

Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan 2011-2014

**Information från Livsmedelsverket, Jordbruksverket,
Statens veterinärmedicinska anstalt, Länsstyrelsen,
Sveriges Kommuner och Landsting samt Generalläkaren**

Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan

2011 – 2014

LIVSMEDELS VERKET

NATIONAL FOOD
ADMINISTRATION

GENERALDIREKTÖREN
DIRECTOR GENERAL

BESLUT

1 (2)

2010-12-17

Dnr 772/2010
Saknr 610

Beslut om fastställande av Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan, 2011-2014

Beslut

Livsmedelsverket beslutar att fastställa uppdaterad version av Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan, 2011-2014, enligt bilaga.

Bakgrund och skäl för beslutet

Enligt art. 41 i Europaparlamentets och Rådets förordning (EG) nr 882/2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd, ska varje medlemsstat i Europeiska Unionen utforma en samlad flerårig nationell kontrollplan. Enligt 7 § förordning (2009:1426) med instruktion för Livsmedelsverket skall en sådan plan utarbetas av Livsmedelsverket efter samråd med Statens jordbruksverk.

Livsmedelsverket fastställde den första samlade kontrollplanen för Sverige i beslut 31 december 2006 (dnr 448/06). Planen har därefter uppdaterats 2007 (dnr 5297/2007), 2008 (dnr 4259/2008) och 2009 (dnr 393/2009). Den nu uppdaterade planen är framtagen i samarbete med Statens jordbruksverk, Statens veterinärmedicinska anstalt, länsstyrelser, Sveriges Kommuner och Landsting och Generalläkaren.

Beslutet har fattats efter samråd med generaldirektören för Statens jordbruksverk samt generaldirektören för Statens veterinärmedicinska anstalt.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Inger Andersson.

Inger Andersson

Postadress
Postal address
Box 622
SE-751 26 UPPSALA
SWEDEN

Besöksadress
Office address
Hamnesplanaden 5
UPPSALA

Telefon
Telephone
Nat 018-17 55 00
Int +46 18 17 55 00

Telefax
Nat 018-10 58 48
Int +46 18 10 58 48

E-post
livsmedelsverket@slv.se

Webbplats
www.slv.se

Postgiro
I 56 20-8

Bilaga

Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan, 2011-2014.

För kännedom

Regeringskansliet, Jordbruksdepartementet, Fredrik Alfer, Anders Wannberg

Harald Svensson, Tony Nilsson, Malin Engdahl, Karin Nordin
Jordbruksverket

Marianne Elvander, Statens veterinärmedicinska anstalt

Henrik Ericsson, Länsstyrelsen i Uppsala län

Greta Wilhelmsson-Alexis, Länsstyrelsen i Norrbottens län

Nils Alesund, Sveriges Kommuner och Landsting.

Karin Granath, Generalläkaren.

Innehållsförteckning

Kontaktpunkt för Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan.....	9
Definitioner och begrepp.....	11
Definitioner	11
Begrepp 14	
1. Inledning	16
1.1 Bakgrund.....	16
1.2 Medverkande i att utforma planen	16
1.3 Den nationella kontrollplanens legala status.....	17
1.4 Planens giltighetstid	17
1.5 Planens struktur och innehåll	18
1.6 Planen revideras under 2011	18
1.7 Regelförenklingsarbete	18
1.8 Offentlig utredning om revision av livsmedelskedjans kontrollmyndigheter.....	19
1.9 Uppdrag om översyn av kontrollansvaret för vissa typer av livsmedelsverksamheter	19
2. Strategiska mål och inriktningar	20
2.1 Inledning	20
2.2 Gemensamma mål.....	20
2.3 Specifika mål.....	21
2.3.1 Livsmedel.....	21
2.3.2 Foder och djurhälsa	21
2.3.3 Djurskydd.....	22
2.3.4 Officiell växtskyddsverksamhet (fyto sanitär verksamhet).....	22
3. Departement, behöriga myndigheter, nationella referenslaboratorier och kontrollorgan	23
3.1 Inledning	23
3.2 Den svenska förvaltningsmodellen	23
3.2.1 Inledning	23
3.2.2 Offentlighetsprincipen.....	24
3.2.3 Statens styrning av centrala behöriga myndigheter	24
3.2.4 Länsstyrelsernas struktur och styrning.....	26
3.2.5 Kommunernas struktur och styrning	27
3.3 Departement	30
3.4 Livsmedelsverket	32
3.4.1 Verksamhetsbeskrivning	32
3.4.2 Ansvarsområden.....	37
3.4.3 Rapporteringskrav	38
3.5 Jordbruksverket.....	38
3.5.2 Ansvarsområden.....	42
3.5.2.1 Djurskydd, djurhälsa och foder	42
3.5.2.2 Växtskydd (fyto sanitär verksamhet)	43
3.5.3 Rapporteringskrav	43
3.6 Tullverket	44
3.6.1 Verksamhetsbeskrivning	44

3.6.2 Ansvarsområden.....	45
3.7 Generalläkaren	46
3.8 Länsstyrelserna.....	47
3.8.1 Verksamhetsbeskrivning	47
3.8.2 Ansvarsområden.....	47
3.8.3 Rapporteringskrav	48
3.9 Kommunerna.....	48
3.9.1 Verksamhetsbeskrivning	48
3.9.2 Ansvarsområden.....	48
3.9.2.1 Livsmedelslagen.....	48
3.9.2.2 Lag om foder och animaliska biprodukter	48
3.9.3 Rapporteringskrav	49
3.10 Statens veterinärmedicinska anstalt	49
3.10.1 Verksamhetsbeskrivning	49
3.10.2 Ansvarsområden.....	50
3.10.3 Rapporteringskrav	52
3.11 Övriga berörda myndigheter	52
3.12 Nationella referenslaboratorier	52
3.13 Kontrollorgan	52
4. Organisation av den offentliga kontrollen	54
4.1 Inledning	54
4.2 Kontroll av livsmedel.....	54
4.2.1 Rättslig grund för kontrollen.....	54
4.2.1.1 Ansvarsfördelning	55
4.2.2 Organisation av kontrollen.....	56
4.2.2.1 Personella resurser	56
4.2.2.2 IT-system	57
4.2.2.3 Finansiering.....	58
4.2.2.4 Officiella laboratorier.....	58
4.2.3 Riskbaserad kontroll	59
4.2.4 Utförande av kontrollen	60
4.2.5 Kontroll inom särskilda områden.....	61
4.2.5.1 Aromer och tillsatser	61
4.2.5.2 Bestrålning av livsmedel	61
4.2.5.3 Dricksvatten	62
4.2.5.4 Garanterade traditionella specialiteter av jordbruksprodukter och livsmedel (enligt förordning (EG) nr. 509/2006).....	62
4.2.5.5 GMO	62
4.2.5.6 Gränskontroll från tredje land	62
4.2.5.7 Material avsedda att komma i kontakt med livsmedel.....	65
4.2.5.8 Naturligt mineralvatten	65
4.2.5.9 Märkning	65
4.2.5.10 Nutritionsaspekter	65
4.2.5.11 Nya livsmedel (Novel Food).....	67
4.2.5.12 Ekologiska livsmedel	67
4.2.5.13 RASFF	67
4.2.5.14 Salmonellagarantier.....	67

4.2.5.15 Skydd av geografiska beteckningar och ursprungs- beteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel (förordning (EG) nr. 510/2006)	67
4.2.5.16 Spårbarhet	68
4.2.5.17 Trikiner.....	68
4.2.5.18 TSE.....	68
4.2.5.19 Besiktning före och efter slakt	68
4.2.5.20 Äggpackerier	69
4.2.5.21 Vin och sprit.....	69
4.2.5.22 Särskilda kontrollprogram.....	69
4.2.6 Stöd och samordning	72
4.2.6.1 Central nivå	72
4.2.6.2 Regional nivå	75
4.2.6.3 Lokal nivå.....	75
4.2.7 Utbildning och kompetensutveckling	76
4.2.8 Uppföljning och utvärdering av kontrollen.....	77
4.2.9 Metoder för att säkerställa att verksamhetskriterierna uppfylls	78
4.3 Kontroll av foder och animaliska biprodukter	80
4.3.1 Rättslig grund för kontrollen.....	81
4.3.2 Organisation och utförande av kontroll.....	83
4.3.2.1.a Jordbruksverkets kontroll av foder.....	84
4.3.2.1.b Jordbruksverkets kontroll av animaliska biprodukter	86
4.3.2.2 Länsstyrelsernas och kommunernas kontroll	87
4.3.2.3 Statens veterinärmedicinska anstalt	87
4.3.3 Riskbaserad kontroll	87
4.3.4 Kontroll inom särskilda områden.....	87
4.3.5 Stöd och samordning.....	88
4.4 Kontroll av djurhälsa.....	88
4.4.1 Rättslig grund för kontrollen.....	89
4.4.2 Obligatoriska kontroller	92
4.4.3 Frivilliga kontroller	93
4.4.4 Finansiering av kontrollen.....	95
4.4.5 Registrering och märkning av djur.....	96
4.4.6 Kontroll av hantering veterinärmedicinska preparat.....	96
4.4.7 Gränskontroll	97
4.4.8 Riskbaserad kontroll	98
4.4.9 Utbildning och kompetensutveckling	98
4.4.10 Rapportering av kontrollerna	98
4.4.11 Uppföljning och utvärdering	99
4.4.12 Samordning	99
4.5 Kontroll av djurskydd	99
4.5.1 Rättslig grund för kontrollen.....	99
4.5.2 Organisation och utförande av kontroll.....	100
4.5.3 Riskbaserad kontroll	101
4.5.4 Stöd, samordning och utbildning	101
4.5.5 Metoder för att säkerställa att verksamhetskriterierna uppfylls	102
4.6 Officiell växtskydds-kontroll (fytosanitär verksamhet).....	103
4.6.1 Rättslig grund för kontrollen.....	103

4.6.2	Organisation av kontrollen	103
4.6.3	Utförande av kontrollen och personella resurser	104
4.6.3.1	Gränskontrollen	105
4.6.3.2	Produktionskontroll	105
4.6.3.3	Inventeringar	106
4.6.3.4	Stickprovskontroller	106
4.6.3.5	Uppföljning av myndighetens beslut om bekämpning till följd av påträffade fall av allvarliga växtskadegörare	106
4.6.4	Dokumenterade rutiner och rapportering av kontrollen	107
4.6.5	Utbildning och kompetensutveckling	107
4.6.6	Utvärdering genomförd av FVO	107
4.6.7	Samverkan	108
5.	Samarbete	109
5.1	Inledning	109
5.2	Nationell kontrollplan och samordnad rapportering	109
5.3	Zoonoser	109
5.3.1	Zoonosrådet	110
5.3.2	Salmonella	110
5.4	Sjukdomar hos den vilda djurpopulationen	110
5.5	Gränskontroll	110
5.6	Restsubstanskontroll	111
5.7	Rapportering av matförgiftningar	111
5.8	Utredningar och registreringar av oväntade allergiska reaktioner	112
5.9	Samarbete mellan länsstyrelser	112
5.10	Kommunal samverkan	112
5.11	Samarbete med branscher inom livsmedelsområdet	113
5.12	Samarbete med branscher inom foderområdet	113
5.13	Djurhälsrådet	114
5.14	Forskning och utveckling	114
5.15	Konsumentkontakt	115
5.16	Ömsesidigt stöd	115
6.	Beredskapsplaner	117
6.1	Inledning	117
6.2	Ansvar för beredskap inom livsmedelskedjan	117
6.2.1	Allmänt	117
6.2.2	Omvärldsbevakning	117
6.2.3	Jourberedskap	117
6.2.4	Krisledning och intern beredskap	118
6.2.5	Stödfunktioner vid kris	118
6.2.6	Ansvar för foder	119
6.2.7	Ansvar för djurskydd	119
6.2.8	Ansvar för djurhälsa	119
6.2.9	Ansvar för livsmedel	120
6.3	Särskilda beredskapsplaner	120
6.4	Samverkan	121
6.4.1	Information och kommunikation	121
6.4.2	Särskilda beredskapsplaner för myndighetssamverkan	122
6.4.3	Samverkan mellan myndigheter och organisationer	122

6.4.4 Samverkan inom EU	122
6.4.5 Övrig internationell samverkan	122
6.5 Övning och utbildning	123
6.6 Adresser	123
7. Revision av kontrollmyndigheter	124
7.1 Inledning	124
7.2 System för revision	124
7.2.1 Riksrevisionen	124
7.2.2 Justitieombudsmannen och justitiekanslern	125
7.2.3 Statlig internrevision	126
7.3 Livsmedelsverket	126
7.3.1 Internrevision	126
7.3.2 Normerande kontroller av kommunernas livsmedelskontroll	128
7.3.3 Revision av Länsstyrelsernas revision av kommunernas livsmedelskontroll	129
7.3.4 Revision av livsmedelskontroll i primärproduktion	129
7.4 Jordbruksverket	129
7.4.1 Internrevision	129
7.4.2 Revision av länsstyrelsernas djurskyddskontroll	131
7.5 Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA)	131
7.6 Länsstyrelserna	132
7.6.1 Internrevision	132
7.6.2 Kommunrevisioner av livsmedelskontrollen	132
7.7 Kommunal revision	133
7.8 Revision av kontrollorgan	133
8. Gemensamma aktiviteter	134
8.1 Inledning	134
8.2 Gemensamma aktiviteter	134
9. Översyn och förändring av kontrollplanen	136
Bilaga 1. Övriga myndigheter som berörs av kontrollen i livsmedelskedjan	137
Bilaga 2. Nationella referenslaboratorier	138
Bilaga 3. Nationell lagstiftning som planen hänvisar till	145

Kontaktpunkt för Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan

1) Frågor om kontrollplanen generellt kan ställas till:

Livsmedelsverket
Box 622
751 26 Uppsala
Tfn + 46 18 17 55 00
Fax + 46 18 10 58 48
E-post livsmedelsverket@slv.se
Webbplats www.slv.se

Frågor om kontrollplanen som ställs till Livsmedelsverket kommer att vidarebefordras till rätt funktion inom verket eller till annan myndighet som ansvarar för frågan.

2) Frågor som tillhör ett speciellt kontrollområde kan lämnas direkt till någon av följande myndigheter:

Kontrollområdet livsmedel:

Livsmedelsverket
Box 622
751 26 Uppsala
Tfn 018-17 55 00 (+ 46-18-17 55 00)
Fax 018-10 58 48 (+ 46-18-10 58 48)
E-post livsmedelsverket@slv.se
Webbplats www.slv.se

Kontrollområdet foder och animaliska biprodukter:

Jordbruksverket
551 82 Jönköping
Tfn 036-15 50 00 (+46-36-15 50 00)
Fax 036-19 05 46 (+46-36-19 05 46)
E-post jordbruksverket@jordbruksverket.se
Webbplats www.jordbruksverket.se

Statens veterinärmedicinska anstalt
751 89 Uppsala
Tfn 018-67 40 00 (+ 46-18-67 40 00)
Fax 018-30 91 62 (+ 46-18-30 91 62)
E-post sva@sva.se
Webbplats www.sva.se

Kontrollområdet djurhälsa:

Jordbruksverket
551 82 Jönköping
Tfn 036-15 50 00 (+46-36-15 50 00)
Fax 036-19 05 46 (+46-36-19 05 46)
E-post jordbruksverket@jordbruksverket.se
Webbplats www.jordbruksverket.se

Statens veterinärmedicinska anstalt
751 89 Uppsala
Tfn 018-67 40 00 (+ 46-18-67 40 00)
Fax 018-30 91 62 (+ 46-18-30 91 62)
E-post sva@sva.se
Webbplats www.sva.se

Kontrollområdet djurskydd:

Jordbruksverket
551 82 Jönköping
Tfn 036-15 50 00 (+46-36-15 50 00)
Fax 036-19 05 46 (+46-36-19 05 46)
E-post jordbruksverket@jordbruksverket.se
Webbplats www.jordbruksverket.se

Kontrollområdet växtskydd:

Jordbruksverket
Växtinspektionen
551 82 Jönköping
Tfn 036-15 50 00 (+ 46 36 15 50 00)
Fax 036-12 25 22 (+ 46 36 12 25 22)
E-post jordbruksverket@jordbruksverket.se
Webbplats www.jordbruksverket.se

Kontroll av livsmedel, djurhälsovård, djursjukvård och djurskydd inom

Försvarmakten

Generalläkaren
107 85 Stockholm
Tfn 08-788 75 00
Fax 08- 56 28 16 86
E-post exp-gl@mil.se
Webbplats www.forsvarsmakten.se/hkv/Generallakaren

Definitioner och begrepp

Definitioner är ordagrant överförda från aktuella angivna förordningar. Till vissa av definitionerna, där behov ansetts nödvändigt, ges en kommentar.

Begrepp är en tolkning av begreppets innebörd. Definition av begreppet saknas i lagstiftningen.

Den fytosanitära verksamheten är beroende av en del av de nedanstående termerna, varvid utgångspunkten är direktiv 2000/29/EG om skyddsåtgärder mot spridning och införsel av skadegörare på växter. Definitionerna i detta direktiv överrensstämmer inte helt med nedanstående definitioner.

Definitioner

Behörig myndighet: (artikel 2.4 i förordning (EG) nr. 882/2004).

Den centrala myndigheten i en medlemsstat som har behörighet att genomföra offentlig kontroll eller varje annan myndighet som tilldelats sådan behörighet. Hit ska även i tillämpliga fall räknas motsvarande myndighet i tredje land.

Kommentar:

I den svenska lagstiftningen använder man begreppet ”kontrollmyndighet”. Med samverkande kontrollmyndigheter menas samtliga behöriga myndigheter och kontrollorgan som utför offentlig kontroll i syfte att kontrollera efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen, samt bestämmelserna om djurhälsa, djurskydd och växtskydd. Var och en ansvarar för sin del av den offentliga kontrollen i livsmedelskedjan så att det tillsammans finns kontroll i hela kedjan.

Dokumentkontroll: (artikel 2.17 i förordning (EG) nr. 882/2004).

Undersökning av handelsdokument och i tillämpliga fall de med sändningen åtföljande dokument som krävs enligt foder- och livsmedelslagstiftningen.

Foderföretag: (artikel 3.5 i förordning (EG) nr. 882/2004).

Varje privat eller offentligt företag som med eller utan vinstsyfte bedriver någon av de verksamheter som hänger samman med produktion, framställning, bearbetning, lagring, transport eller distribution av foder, samt alla producenter som producerar eller lagrar foder för utfodring av djur på sin egen jordbruksanläggning.

Foderföretagare: (artikel 3.6 i förordning (EG) nr. 882/2004).

De fysiska eller juridiska personer som ansvarar för att kraven i livsmedelslagstiftningen uppfylls i det foderföretag de driver.

Fysisk kontroll: (artikel 2.19 i förordning (EG) nr. 882/2004).

Undersökning av foder eller livsmedel, eventuellt även kontroll av transportmedlet, förpackningen, märkningen och temperaturen samt provtagning för analys

och laboratorietest och varje annan kontroll som krävs för att kontrollera att foder eller livsmedelslagstiftningen efterlevs.

Kommentar:

Det finns anledning att framöver skapa generella definitioner så långt som möjligt för samtliga kontrollområden som planen omfattar.

Den fysiska inspektionen är inte definierad i direktivet 2000/29/EG men behandlas t.ex. i artiklarna 6 och 13a.

Identitetskontroll: (artikel 2.18 i förordning (EG) nr. 882/2004).

Okulärbesiktning för att kontrollera att de intyg eller andra dokument som åtföljer sändningen överensstämmer med sändningens märkning och innehåll.

Inspektion: (artikel 2.7 i förordning (EG) nr. 882/2004).

Undersökning av varje aspekt av foder, livsmedel, djurhälsa och djurskydd för att kontrollera efterlevnaden av de rättsliga kraven i foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna avseende djurhälsa och djurskydd.

Kommentar:

Inspektion är en kontrollmetod, som bör ske utan förvarning. Den kan vara planerad eller oplanerad. Vid en inspektion kan en viss detalj kontrolleras, t.ex. att utrustningen är rengjord, vilken temperatur som råder i ett kylrum eller att ett förpackat livsmedel är rätt märkt. Inspektion kan vara en del av en revision.

Kontroll: (artikel 2.2 i förordning (EG) nr. 882/2004).

Kontroll av om specificerade krav har uppfyllts, genom undersökning och bedömning av sakligt underlag.

Kontrollplan: (artikel 2.20 i förordning (EG) nr. 882/2004).

En av den behöriga myndigheten upprättad beskrivning med allmän information om hur dess offentliga kontrollsystem är uppbyggt och organiserat.

Kontrollorgan: (artikel 2.5 i förordning (EG) nr. 882/2004).

En oberoende tredje part till vilken den behöriga myndigheten har delegerat vissa kontrolluppgifter.

Livsmedelsföretag: (artikel 3.2 i förordning (EG) nr. 178/2002) .

Varje privat eller offentligt företag som med eller utan vinstsyfte bedriver någon av de verksamheter som hänger samman med alla stadier i produktions-, bearbetnings-, och distributionskedjan av livsmedel.

Livsmedelsföretagare: (artikel 3.3 i förordning (EG) nr. 178/2002) .

De fysiska eller juridiska personer som ansvarar för att kraven i livsmedelslagstiftningen uppfylls i de livsmedelsföretag de bedriver.

Offentlig kontroll: (artikel 2.1 i förordning (EG) nr. 882/2004).

Varje form av kontroll som utförs av den behöriga myndigheten eller av gemenskapen i syfte att kontrollera efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen, samt bestämmelser om djurs hälsa och om djurskydd.

Kommentar:

Offentlig kontroll kan bestå av olika kontrollmetoder och kontrolltekniker, som kartläggning, övervakning, verifiering, revision, inspektion, provtagning och analys eller kombinationer av dessa (se artikel 10 i förordning (EG) nr. 882/2004).

Primärprodukter: (artikel 2.1. b i förordning (EG) nr. 852/2004).

Produkter från primärproduktion, däribland produkter från jorden, från boskapsuppfödning, från jakt och fiske.

Kommentar:

Se även kommissionens vägledning till förordning (EG) nr. 852/2004.

Primärproduktion: (artikel 3.17 i förordning (EG) nr. 178/2002).

Produktion, uppfödning eller odling av primärprodukter inklusive skörd, mjölkning och produktion av livsmedelsproducerande djur före slakt. Jakt, fiske och insamling av vilda produkter omfattas också.

Kommentar:

I bilaga 1 till förordning (EG) nr. 852/2004 finns regler för primärproduktion och därmed sammanhängande verksamheter, vilket inkluderar även transport, hantering och lagring av primärprodukter under förutsättning att detta inte påverkar produktens karaktär (se även kommissionens vägledning till förordning (EG) nr. 852/2004).

Provtagning för analys: (artikel 2.11 i förordning (EG) nr. 882/2004).

Insamling av prov från foder eller livsmedel eller något annat ämne (inbegripet från miljön) som är relevant för produktion, bearbetning och distribution av foder eller livsmedel eller djurhälsa för att genom analys kontrollera efterlevnaden av foder- eller livsmedelslagstiftningen och bestämmelser om djurhälsa.

Revision: (artikel 2.6 i förordning (EG) nr. 882/2004).

En systematisk och oberoende undersökning för att avgöra om verksamheter och resultat från dessa överensstämmer med planerade åtgärder och om åtgärderna har genomförts på ett effektivt sätt och är lämpliga för att nå målen.

Kommentar:

Revision kan användas antingen vid kontroll av myndigheter enligt artikel 4.6 i förordning (EG) nr. 882/2004 eller som kontrollmetod vid kontroll av livsmedels- eller foderföretagare enligt artikel 10 i denna förordning. Det framgår av sammanhanget vilken betydelse av revision som avses.

Riskanalys: (artikel 3.10 i förordning (EG) nr. 178/2002).

Förfarande som består av tre sammanhängande delar, nämligen riskbedömning, riskhantering och riskkommunikation.

Riskkommunikation: (artikel 3.13 i förordning (EG) 178/2002).

Interaktivt utbyte under hela riskanalysförfarandet av information och synpunkter om faror och risker, riskrelaterade faktorer och riskuppfattning mellan riskvärderare, riskhanterare, konsumenter, foder- och livsmedelsföretag, universitet och andra berörda parter, inbegripet redogörelse för resultaten av riskbedömningen och grundvalen för riskhanteringsbeslut.

Slutkonsument: (artikel 3.18 i förordning (EG) nr. 178/2002).

Den slutliga konsumenten av ett livsmedel som inte kommer att använda livsmedlet som en del i ett livsmedelsföretags verksamhet.

Kommentar:

Konsument används vanligen som benämning i stället för slutkonsument.

Säkra livsmedel: (artikel 14 i förordning (EG) nr. 178/2002).

Livsmedel ska anses som icke säkra om de anses vara

- a) skadliga för hälsan (omedelbara, kortsiktiga, långsiktiga effekter på hälsan) och/eller
- b) otjänliga som människoföda (genom förorening, förruttelse, försämring eller nedbrytning).

Begrepp

Fytosanitär verksamhet:

Lagstadgade åtgärder under officiell kontroll i syfte att förhindra spridning av växtskadegörare som allvarligt kan skada växtodling, skog, annan mark eller lager av växter samt åtgärder för att bekämpa sådana skadegörare då dessa påträffas.

Intressenter:

Livsmedelsföretagare och foderföretagare som kan bli föremål för offentlig kontroll.

Kommun:

Genom bildande av gemensamma nämnder och/eller gemensamma förvaltningar samt flytt av nämnders uppgifter till kommunalförbund används benämningen ”kommun” på följande sätt:

Kommun används som benämning av kontrollmyndighet på lokal nivå.

Kommunens uppgifter i den offentliga kontrollen ska fullgöras av den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet.

Redlighet:

Med redlighet menas att konsumenten inte ska bli vilseledd. Redlighet omfattar alla förfaranden från oavsiktliga misstag till medvetna bedrägerier inom alla moment av hanteringen.

Tillsyn:

De tidigare använda begreppen tillsyn och tillsynsmyndighet används inte i de nya EG-förordningarna. Där används begreppen kontroll och kontrollmyndighet.

Kontroll definieras ovan. I begreppet tillsyn ingår dels de granskande åtgärder som genomförs med stöd av lag (kontroll) och myndighetens möjligheter att besluta om någon form av ingripande, dels andra verksamheter, såsom rådgivning, information och att underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter (livsmedelslagen). Motsvarande skyldigheter gäller även enligt förvaltningslagens princip om serviceskyldighet m.m.

Kommentar:

I denna plan används benämningarna, kontroll och tillsyn. Eftersom det är kontrollen som är det centrala i planen används därför i huvudsak ordet, kontroll. I vissa sammanhang, där det är tydligt att verksamheten är vidare än kontroll, används begreppet tillsyn.

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Detta är Sveriges samlade fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan. Planen omfattar kontroll av livsmedel, foder, djurhälsa, djurskydd och växtskydd i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd. Planen beskriver ett kontrollsystem som möjliggör kontroll genom hela livsmedelskedjan, för att säkerställa en hög skyddsnivå för människors hälsa och för konsumenternas intressen. Utanför tillämpningsområdet för förordning (EG) nr 882/2004, och således också utanför planens omfattning, ligger huvuddelen av den offentliga kontrollen av den gemensamma jordbruksmarknaden och bestämmelser för vissa jordbruksprodukter, den s.k. marknadsordningen. Informationen i planen utgör ett underlag för den kontroll som EU-kommissionens inspektörer utför i Sverige för att kontrollera om Sveriges offentliga kontroll har genomförts enligt kriterierna i förordning (EG) nr 882/2004.

Planen ger en beskrivning av hur den offentliga kontrollen är organiserad, hur kontrollen genomförs och vilka strategiska inriktningar som finns för kontrollarbetet. Planen innehåller inte detaljer om t.ex. antal kontroller av olika slag. Planering av sådant slag sker hos respektive kontrollmyndighet. Olika kontrollmyndigheters eller kontrollområdets kontrollplaner biläggs inte denna plan.

Den fleråriga kontrollplanen har tillämpats från 1 januari 2007.

1.2 Medverkande i att utforma planen

Planen har utarbetats och därefter uppdaterats av samordningsfunktionen (se avsnitt 8.1), som bl. a. har att svara för en samlad översyn och förändring av planen. Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Länsstyrelser, Sveriges Kommuner och Landsting och Statens veterinärmedicinska anstalt, har sedan 2006 ingått i samordningsfunktionen. Generalläkaren är ny medlem i samordningsfunktionen, sedan slutet av 2010. Det är Livsmedelsverket som samordnar arbetet med kontrollplanen.

I Sverige är ansvaret för kontrollen inom livsmedelskedjans olika kontrollområden uppdelat mellan olika behöriga myndigheter. På central nivå har Livsmedelsverket ansvar för livsmedelskontrollen, Jordbruksverket för foderkontrollen, kontroll av animaliska biprodukter, kontroll av djurhälsa, växtskydd samt djurskyddskontrollen av husdjur, försöksdjur och andra djur som hålls i fångenskap. Ansvariga kontrollmyndigheter på regional nivå är länsstyrelserna

och på lokal nivå de kommunala nämnder som respektive kommun utser. Beroende på kontrollområde är länsstyrelserna och kommunerna berörda i olika grad. Sveriges Kommuner och Landsting är en intresseorganisation för kommuner och landsting. Statens veterinärmedicinska anstalt är en statlig myndighet med kompetens inom bl.a. veterinärmedicin och foder, samt är kontrollmyndighet för vissa zoonosfrågor. Inom Försvarsmakten är Generalläkaren ansvarig för kontroll av livsmedel, djurhälsovården, djursjukvården och djurskyddet.

Följande företrädare för olika organisationer och myndigheter har getts möjlighet att ge synpunkter på den första versionen av planen, som inkluderade planens mål och aktiviteter:

Svenska Djurhälsovården, Svensk Mjök, Svenska Foder, Lantmännen, Fiskhälsan, Svensk Fågel, Skogsstyrelsen, Blomstergrossisterna, Skogsindustrierna, Gröna Näringens Riksorganisation, Riksrevisionen, Naturvårdsverket, Fiskeriverket, Kemikalieinspektionen, Sveriges konsumentråd, Sveriges Konsumenter i Samverkan, Livsmedelsverkets besiktningsveterinärorganisation, Miljöchefsföreningen, Länsveterinärföreningen, Lantbrukarnas riksförbund, Livsmedelsföretagen, Sveriges Hotell- och Restaurangföretagare, Svensk dagligvaruhandel, Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, en miljöinspektör vid Helsingborgs kommun samt miljökontoren i Linköping, Umeå, Stockholm, Göteborg, Gagnef, Sundsvall, Huddinge, Kiruna, Kalmar, Jönköping, Malmö, Skellefteå, Mora, Bollnäs och Härnösand.

1.3 Den nationella kontrollplanens legala status

Den nationella kontrollplanen ger en beskrivning av hur den offentliga kontrollen i medlemsstaten är organiserad och hur den genomförs. I och med att planen även innehåller strategiska mål och aktiviteter, som ska vidtas för att säkerställa att lagstiftningen följs, får planen dock en lite annan karaktär än en ren beskrivning av hur den offentliga kontrollen är organiserad.

Kontrollplanen fastställs inte i form av föreskrifter hos respektive medverkande myndighet, och i Sverige är det heller inte möjligt för två myndigheter att gemensamt utfärda en föreskrift. I stället fastställs kontrollplanen hos myndighet.

Den legala status som den nationella kontrollplanen har i Sverige, är således att den utgör en typ av vägledande dokument. Planen har alltså inte någon legal status och den bedöms därför inte utgöra någon bindande reglering för kontrollmyndigheterna i Sverige.

1.4 Planens giltighetstid

Den första versionen av planen gällde perioden, 2007-2009. Anledningen till att en relativt kort giltighetsperiod valdes, var främst att det var den första gemensamma planen. Dessutom planerades en omorganisation av kontrollverksamheten vid Jordbruksverket under 2007, vilket också medförde att tiden för den första planen valdes till endast tre år. Planen har därefter uppdaterats årligen.

Vid uppdateringen inför 2009 ändrades planens giltighet till en löpande fyra-årsperiod. Den här versionen av planen är resultatet av en uppdatering gjord i slutet av 2010. Den föreligger endast i elektronisk version. Sverige lämnar i sin årliga rapport till EU-kommissionen uppgifter om hur kontrollplanen har genomförts under föregående år, samt vilka förändringar som gjorts i planen.

1.5 Planens struktur och innehåll

Planen innehåller de delar som krävs enligt artikel 42 i förordning (EG) nr. 882/2004. Strukturen följer i huvudsak den som föreslås i EU-kommissionens vägledning (Kommissionens beslut 2007/363/EG). Mål finns i kapitel 2, Strategiska mål och inriktningar. Därefter följer i kapitel 3 en beskrivning av berörda departement, kontrollmyndigheter och kontrollorgan samt nationella referenslaboratorier. I kapitel 4 beskrivs kontrollsystemet inom varje kontrollområde och hur det uppfyller förordningens krav. Ett särskilt kapitel, 5, handlar om etablerade samarbeten mellan olika aktörer i livsmedelskedjan. Beredningsplanerna beskrivs kort i kapitel 6. Information om de revisioner som görs av kontrollmyndigheterna, finns i kapitel 7. I kapitel 8 finns förslag till aktivitets- och tidsplan för att bidra till de uppsatta målen. Sista kapitlet handlar om översyn och förändring av planen vilket enligt artikel 44 i förordning (EG) nr 882/2004, ska rapporteras årligen till EU-kommissionen. I kontrollarbetet sker ibland kontakter med andra myndigheter utöver Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Statens veterinärmedicinska anstalt, Generalläkaren, länsstyrelserna och kommunerna, vilket anges i bilaga 1. Nationella referenslaboratorier presenteras i bilaga 2. Viss nationell lagstiftning som det hänvisas till i kontrollplanen finns samlad i bilaga 3.

1.6 Planen revideras under 2011

En större omarbetning av planen planeras att genomföras under 2011. Anledningen är främst resultat från FVO:s revisioner och att Livsmedelsverket kommer att arbeta i en ny organisation fr. o. m. första januari 2011. Livsmedelsverkets nya organisation beskrivs i denna version av planen.

1.7 Regelförenklingsarbete

Många centrala myndigheter, däribland Livsmedelsverket och Jordbruksverket, har fått i uppdrag av regeringen att komma med förslag som ska minska företagens administrativa kostnader med minst 25 % fram till hösten 2010. Det handlar om att förbättra de regler som finns och tillämpningen av reglerna, utveckla myndigheternas service till företagen samt öka samarbetet mellan olika myndigheter. Översynen innebär förändringar i reglerna för kontroll och hur de tillämpas. Arbetet med att förenkla för företagen ska fortsätta under perioden 2011-2014.

1.8 Offentlig utredning om revision av livsmedelskedjans kontrollmyndigheter

För att säkerställa kvaliteten i den offentliga kontrollen av livsmedel, foder, djurskydd och djurhälsa finns krav på att kontrollmyndigheterna ska revideras. Hur en sådan revision ska utformas behöver utredas. En offentlig utredning har därför tillsats för att föreslå organisation, ansvarsfördelning och arbetsformer för en löpande verksamhetsrevision av livsmedelskedjans kontrollmyndigheter. Syftet med utredningen är att ta fram förslag till en effektiv och ändamålsenlig revisionsprocess och revisionsorganisation som tillgodoser verksamheternas behov och uppfyller revisionskraven i unionens lagstiftning och vägledningar. Utredaren ska bl. a. lämna förslag till organisation och ansvarsfördelning för revisionsverksamheten och lämna de förslag till författningsändringar som förslagen leder till. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2011.

1.9 Uppdrag om översyn av kontrollansvaret för vissa typer av livsmedelsverksamheter

Regeringen har i beslut i december 2010 uppdragit åt Livsmedelsverket att göra en översyn av fördelningen av kontrollansvaret för livsmedelsverksamheter. Det gäller att särskilt bedöma om det finns vissa typer av verksamheter, som idag faller under kommunalt kontrollansvar och som till sin karaktär och komplexitet fordrar en specialistkompetens hos kontrollpersonalen som inte självklart kan förväntas tillgodoses av samtliga lokala kontrollmyndigheter. Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2011.

2. Strategiska mål och inriktningar

2.1 Inledning

Planen omfattar flera olika kontrollområden och kontrollmyndigheter. För en effektiv, ändamålsenlig och likvärdig kontroll i livsmedelskedjan har ökad samverkan identifierats som en viktig komponent i det framtida arbetet. Detta gäller samverkan både mellan olika kontrollmyndigheter och mellan olika kontrollområden. En utvecklad samverkan i kontrollen kan bidra till en hög skyddsnivå för människors hälsa och konsumenternas intressen.

I detta kapitel finns mål gemensamma för kontrollområdena, men också mål som gäller enbart enskilda kontrollmyndigheter, s. k. specifika mål.

På lokal nivå utförs kontroll av kommuner och på regional nivå av länsstyrelser. Det föreligger dock inga gemensamma mål för lokal respektive regional nivå. I stället har varje enskild sådan kontrollmyndighet satt upp sina mål. Intentionen är att planens gemensamma och specifika mål ska komma att återspeglas i målen för kontrollverksamheten på lokal, regional och central nivå.

2.2 Gemensamma mål

Planens gemensamma mål och aktiviteter riktar sig mot tre olika kategorier: konsumenter, intressenter och de samverkande kontrollmyndigheterna.

De gemensamma målen är att:

Konsumenterna har trygga livsmedel, förtroende för kontrollverksamheten och en god grund för val av produkt.

Med trygga livsmedel menas säkra livsmedel och att konsumenterna inte blir lurade.

Intressenterna har tilltro till kontrollen och upplever den som meningsfull.

De samverkande kontrollmyndigheterna har en optimal samverkan och förtroende för varandras sätt att ta ansvar för sin respektive del i livsmedelskedjan. Kontrollverksamheten är riskbaserad, rättssäker, effektiv och ändamålsenlig.

Dessa mål är av övergripande karaktär.

Syftet med målen är att den offentliga kontrollen inom livsmedel, foder, djurhälsa, djurskydd och växtskydd ska utföras i samverkan, så att:

Konsumenterna får säkra livsmedel och inte blir lurade. Konsumenterna känner trygghet i att livsmedlet är producerat på ett för dem acceptabelt sätt och de upplever att informationen om livsmedel är tillräcklig och enkel att förstå.

Intressenterna får en likvärdig, rättssäker, effektiv och ändamålsenlig kontroll med helhetssyn. Detta bidrar till att stärka förtroendet för deras produkter.

De samverkande kontrollmyndigheterna tar ett gemensamt ansvar för kontroll i hela livsmedelskedjan, utnyttjar kompetenser och resurser på ett optimalt sätt och därmed kan effektiviteten öka. Samverkan betyder att det finns en samsyn på väsentliga aspekter i kontrollen, men att kontrollmyndigheterna tar ansvar inom sina respektive ansvarsområden.

De föreslagna målen är i linje med vad som framgår av förordning (EG) nr 882/2004, nämligen att övervaka och kontrollera att företagen uppfyller de relevanta kraven i lagstiftningen på alla stadier i produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan.

2.3 Specifika mål

2.3.1 Livsmedel

Inriktningsmål vid Livsmedelsverket är att:

- maten är säker
- livsmedelshanteringen är redlig
- matvanorna är bra

Målet för den offentliga kontrollen vid Livsmedelsverket är att:

- normerna på livsmedelsområdet är ändamålsenliga, effektiva, kända och använda
- livsmedelskontrollen är riskbaserad, ändamålsenlig och effektiv
- Krisberedskapen inom livsmedelsområdet är god.

2.3.2 Foder och djurhälsa

Målet är inom ramen för Jordbruksverkets sektorsansvar för djurhälsa, djurmiljö och folkhälsa att:

- djurhälsoproblem övervakas och förebyggs,
- smittor förebyggs och att spridning bekämpas
- läkemedel till djur används säkert och begränsat,
- veterinärväsendet fungerar väl,
- animaliska biprodukter hanteras på ett godtagbart sätt,
- fodret är säkert och
- de husdjursgenetiska resurserna bevaras och nyttjas hållbart.

Relevanta mål inom ramen för vad som föreskrivs i SVA:s regleringsbrev är att:

- Sveriges djurhälsa är god och smittspridningen från djur till människa är minimerad.
- beredskapen inför utbrott av smittsamma djursjukdomar fungerar väl.
- en effektiv och förebyggande sjukdomsövervakning av lantbrukets djur, sport- och sällskapsdjur samt vilda djurpopulationer.
- god kännedom om antibiotikaresistensläget hos mikroorganismer isolerade från djur och livsmedel i Sverige
- SVA tillhandahåller riskvärderingar och rådgivning som uppfyller nationella krav samt organisationers och enskildas särskilda behov.
- SVA tillhandahåller diagnostik som uppfyller EU:s krav, nationella krav samt organisationers och enskildas särskilda behov.

2.3.3 Djurskydd

Jordbruksverkets mål är att säkerställa ett gott djurskydd. Jordbruksverket ska arbeta för ett utvecklat och funktionellt djurskydd med en likvärdig och rättssäker djurskyddskontroll med hög kvalitet i hela landet.

2.3.4 Officiell växtskyddsverksamhet (fyto sanitär verksamhet)

Målet för den officiella växtskyddsverksamheten är att förhindra spridning av allvarliga växtskadegörare för att skydda den yrkesmässiga växtproduktionen från ekonomiska förluster eller direkta eller indirekta skador på den omgivande miljön. Målsättningen är att upprätthålla ett gott sundhetsläge i landet.

3. Departement, behöriga myndigheter, nationella referenslaboratorier och kontrollorgan

3.1 Inledning

I detta kapitel görs en beskrivning av berörda departement, samt de behöriga myndigheternas organisation och uppgifter. På lokal och regional nivå finns ett flertal behöriga myndigheter med ansvar för kontroll i livsmedelskedjan. Dessa beskrivs samlat för respektive nivå. De centrala behöriga myndigheterna beskrivs däremot var och en för sig. Kontrollorgan och nationella referenslaboratorier som finns för den svenska offentliga kontrollen presenteras också. Kapitlet inleds med en kort förklaring av hur den svenska förvaltningsmodellen är uppbyggd. I kapitlet redogörs för det svenska kontrollsystemet utifrån artikel 42.2.c och f, i förordning (EG) nr 882/2004.

3.2 Den svenska förvaltningsmodellen

3.2.1 Inledning

På regeringsnivå finns departement, med ansvar för olika frågor. De statliga myndigheterna, i livsmedelskedjan, d.v.s. statliga verk och länsstyrelser lyder direkt under ett departement. De kommunala myndigheterna styrs av nationell lagstiftning men lyder organisatoriskt under respektive kommuns fullmäktige-församling. Myndigheterna finns på tre nivåer: central, regional och lokal nivå enligt följande:

- Central nivå – de centrala myndigheterna.
- Regional nivå – 21 länsstyrelser.
- Lokal nivå – 290 kommuner. Genom bildande av gemensamma nämnder och/eller gemensamma förvaltningar är antalet kontrollmyndigheter på lokal nivå mindre än 290, och antalet har minskat med tiden.

Det är från 2009 endast inom kontrollområdet livsmedel och animaliska biprodukter som kontrollansvar finns på samtliga tre nivåer. Kontrollansvaret för foder, djurhälsa, djurskydd och växtskydd ligger hos centrala och regionala myndigheter beroende på kontrollområde.

Den svenska förvaltningsmodellen skiljer sig från många andra länders genom uppdelningen på regeringsdepartement, med ett statsråd (minister) som chef, och ett antal från departementet fristående statliga och kommunala myndigheter därunder. I många andra länder ryms motsvarigheten till de statliga myndigheterna inom regeringsdepartementet med ministern som chef.

Lagstiftning sker på tre nivåer:

Lagar utfärdas av riksdagen, förordningar av regeringen och föreskrifter av vissa centrala behöriga myndigheter. Kommuner har viss rätt att meddela föreskrifter. Inom här aktuella lagområden är det främst rätten att besluta om avgifter och taxor för offentlig kontroll inom kommunen som är aktuellt.

Många av de författningar som reglerar områdena livsmedel, foder, djurhälsa, djurskydd samt växtskydd utgörs av s.k. ramlagar. Ramlagar utmärks av att de främst bygger på att bemyndiga regering eller statliga myndigheter under regeringen att, inom vissa i lagen angivna ramar, utfärda de närmare och preciserade bestämmelserna. Vidare innehåller de t. ex. definitioner, principer och andra gemensamma och generella regler. I ramlagen pekars också ansvariga myndigheter ut.

3.2.2 Offentlighetsprincipen

I artikel 7 i förordning (EG) nr 882/2004 finns krav om insyn i kontrollmyndigheternas verksamhet samt om sekretess för vissa uppgifter hos kontrollmyndigheterna.

Sverige har en lång tradition av insyn i riksdagens, regeringens och myndigheternas verksamhet. Detta har kommit till uttryck genom den i 2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen (TF) uttryckta offentlighetsprincipen. TF utgör en av landets grundlagar. Principen innebär att alla handlingar som kommer in till, upprättas på eller skickas ut från myndigheter, till exempel brev, beslut och utredningar i princip är allmänna och normalt också offentliga. Var och en har rätt att på begäran få dessa handlingar utlämnade från myndigheten. Det finns dock undantag från offentlighetsprincipen. Vissa handlingar, eller snarare uppgifter i handlingar, ska hållas hemliga då de skyddar vissa intressen: rikets säkerhet; rikets centrala finanspolitik; myndigheters verksamhet för inspektion, kontroll och annan kontroll; intresset att förebygga brott; det allmänna ekonomiska intresset; skyddet för enskildas personliga förhållanden samt intresset för att bevara djur- eller växtart. Styrelser och arbetande kommittéers överläggningar är som regel inte offentliga och inte heller är handlingar som skapas medan en myndighet förbereder ett beslut reservationslöst offentliga. Men när sådant material arkiveras blir det en allmän handling och därmed offentligt. En myndighet måste ha uttryckligt lagstöd för att kunna vägra lämna ut en handling eller uppgift i en handling. I TF finns de grundläggande reglerna om vilka handlingar som får hållas hemliga, och i sekretesslagen finns de precisa reglerna med utgångspunkt i olika verksamhetsområden, och som ett ytterligare skydd för den personliga integriteten finns personuppgiftslagen.

3.2.3 Statens styrning av centrala behöriga myndigheter

Till varje regeringsdepartements ansvarsområde hör alltså ett antal statliga myndigheter. Dessa myndigheter har flera olika uppgifter.

Många statliga myndigheter har av regering bemyndigats att skriva författningar, s.k. föreskrifter, inom det område de verkar. En annan uppgift kan vara att utföra kontroll, och en tredje uppgift kan vara att agera vägledare och rådgivare åt kontrollmyndigheter på en annan myndighetsnivå såsom länsstyrelserna och kommunerna, men också uppföljning och revision av kontrollverksamheten hos dessa myndigheter.

Myndighetens chef anställs genom beslut av regeringen. Myndigheten bestämmer själv sin organisation.

De statliga myndigheterna ska bedriva ett självständigt arbete och fristående från riksdag, regering och departement fatta sina egna beslut. Genom 11 kap.7 § regeringsformen, en annan av landets grundlagar, uttrycks ett förbud för myndigheter, riksdag eller en kommuns beslutande organ att bestämma hur en förvaltningsmyndighet ska besluta i enskilda ärenden som rör myndighetsutövning mot enskild eller mot kommun eller som rör tillämpning av lag. I och med detta råder ett förbud mot ministerstyre i Sverige. Ett statsråd får alltså inte lägga sig i hur underlydande myndigheter beslutar i enskilda ärenden, och en kommunal fullmäktigeförsamling får inte lägga sig i en myndighetsnämnds beslutsfattande i samma typer av ärenden.

Det är regeringen som bestämmer de statliga myndigheternas verksamhetsinriktning på en övergripande nivå. Utöver de generella regelverken om ekonomisk styrning och myndigheternas befogenheter och skyldigheter, sker denna styrning dels genom årliga s.k. regleringsbrev riktade till varje myndighet och dels genom myndighetsförordningen gällande statliga myndigheter. Utöver dessa dokument styrs myndigheternas verksamhet genom de lagar och förordningar inom varje sakområde som berör myndigheten. I förordningarna finns olika generella administrativa bestämmelser för hur myndigheterna ska utföra sitt arbete. Slutligen kan regeringen under löpande verksamhetsår ge de statliga myndigheterna särskilda uppdrag i enskilda frågor.

Regleringsbrevet är regeringens viktigaste instrument för att årligen operativt styra myndigheternas verksamhet för att verkställa regeringens politik. Regleringsbrevet är tidsbegränsat och ställer upp årliga mål, uppdrag och anger ekonomiska och andra villkor för årets verksamhet.

Till skillnad mot regleringsbrevet är en myndighets instruktion mer långsiktig. Det är en förordning i vilken regeringen definierar myndighetens arbetsuppgifter och det ansvarsområde som den har att bevaka, utveckla eller i något annat avseende hantera. Instruktionen förändras inte nödvändigtvis årligen, vilket gör att den har en annan och mer övergripande funktion än regleringsbrevet.

Myndigheternas verksamhet och resultat följs upp och utvärderas. Detta sker genom att de statliga myndigheterna varje år lämnar en årsredovisning till regeringen med information om bl. a. kostnader, intäkter och resultat. Utifrån årsredovisningarna kan regeringen följa upp och utvärdera myndigheternas verksamhet. Årsredovisningarna ligger också, tillsammans med de budget-

underlag som myndigheterna lämnar, till grund för arbetet med nästa års statsbudget och regleringsbrev.

Regeringen har alltså stora möjligheter att styra de statliga myndigheternas verksamhetsinriktning och dess verksamhet i stora drag, men är i lag förbjuden att lägga sig i hur myndigheten beslutar i ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda.

Varje förvaltningsmyndighet under regeringen leds av antingen en myndighetschef (enrådighetsmyndighet), en styrelse (styrelsemyndighet) eller en nämnd (nämndmyndighet). Chefens, styrelsens och nämndens uppgifter anges i myndighetsförordningen. Myndighetens chef är ansvarig för myndighetens verksamhet.

Av myndighetsförordningen framgår också att myndigheten ska ge regeringen stöd vid Sveriges deltagande i verksamheten inom EU, ställa den personal till förfogande för deltagandet som regeringen begär och bistå med fortlöpande information om förhållanden av betydelse gällande samarbetet.

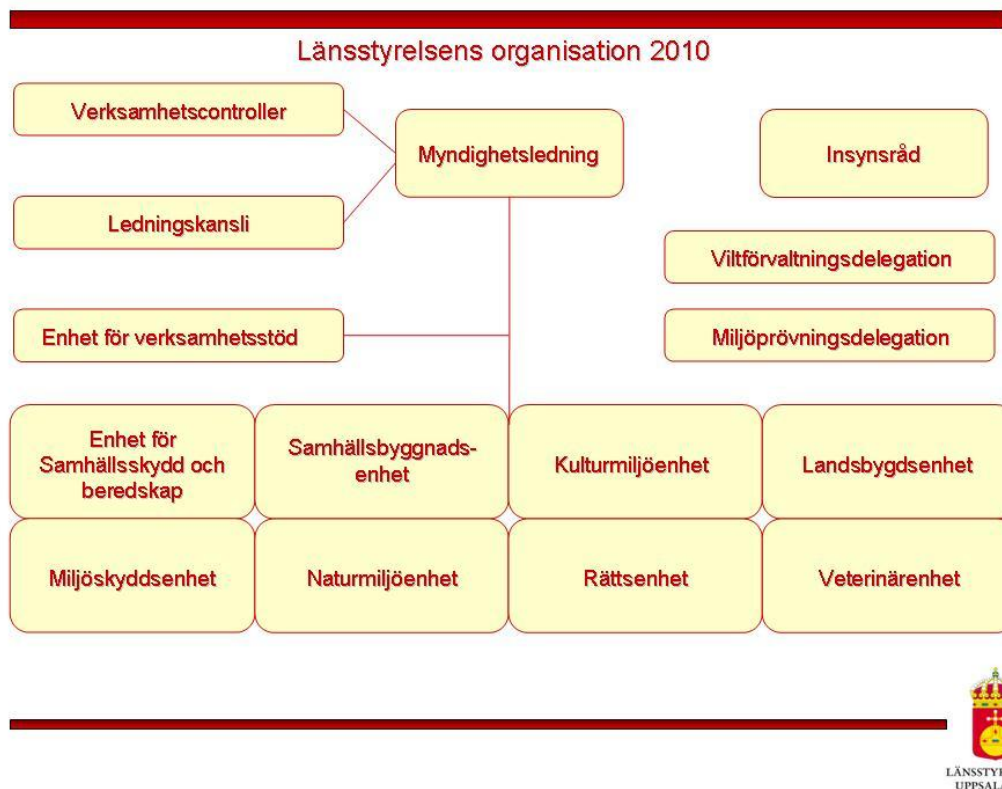
Myndigheternas arbete granskas av Riksrevisionen och av Riksdagens ombudsmän, Justitieombudsmännen, (JO) samt Regeringens ombudsman, Justitiekanslern (JK), se kapitel 7.

3.2.4 Länsstyrelsernas struktur och styrning

Länsstyrelserna styrs dels av länsstyrelseinstruktionen, dels av de årligen återkommande regleringsbrev. Länsstyrelsen leds av en landshövding som utses av regeringen. Landshövdingens ställföreträdare är länsrådet eller länsöverdirektören och är den som styr den dagliga verksamheten. Det finns även ett insynsråd med representanter för det omgivande samhället. Insynsrådet har dock ingen beslutande funktion. Organisatoriskt sorterar länsstyrelserna under Socialdepartementet.

Länsstyrelsen är i egenskap av statlig förvaltningsmyndighet regeringens förlängda arm ute i länen och ska som sådan vara statens regionala företrädare och samordnare i de frågor som ålagts dem. I länsstyrelsens roll ingår att agera utifrån ett statligt helhetsperspektiv och därigenom bidra till att nationella intressen får genomslag på regional nivå. Länsstyrelserna verkar inom en rad områden, exempelvis sociala-, kulturmiljö-, lantbruk- och planfrågor. Inom ett flertal områden utövar länsstyrelserna operativ kontroll gentemot kommunerna. Länsstyrelserna skall också verka för utvecklingen inom länen genom att bevaka och påverka beslut som fattas inom politik och näringsliv. Organisationen av en länsstyrelse varierar mellan olika län.

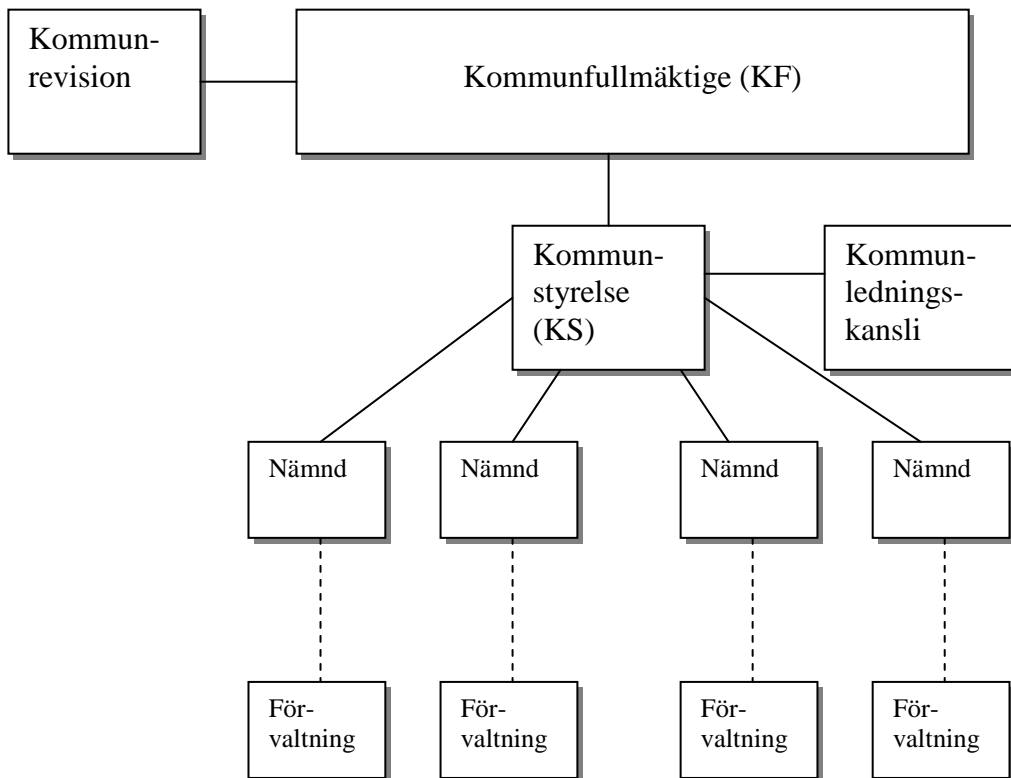
Exempel på organisationen hos en länsstyrelse ges i Figur 1.

Figur 1. Exempel på en länsstyrelses organisation.

3.2.5 Kommunernas struktur och styrning

Kommunernas organisation och agerande styrs av kommunallagen. Kommunens högsta beslutande organ är kommunfullmäktige (KF), och dess högsta verkställande organ är kommunstyrelsen (KS). Fullmäktige skall tillsätta de nämnder som utöver styrelsen behövs för att fullgöra kommunens uppgifter enligt särskilda författningar och för verksamheten i övrigt. Kommunfullmäktige och kommunstyrelse består av förtroendevalda. En generaliserad struktur över hur en kommun kan vara organiserad finns i Figur 2.

Figur 2. Grundstruktur för en kommuns organisation.

Förutom valnämnd och överförmyndarnämnd får kommunerna ha den nämndorganisation som KF finner gott. Ett viktigt undantag är dock att en nämnd som bedriver tillsyn eller kontroll inte samtidigt får bedriva sådan verksamhet som tillsynen eller kontrollen avser. Det är vidare KF som beslutar om nämndernas ekonomiska förutsättningar samt beslutar om taxor och avgifter.

Flera kommuner kan ha gemensamma nämnder och / eller gemensamma förvaltningar. Vidare kan nämnders uppgifter flyttas till kommunalförbund. Detta har under senare år blivit vanligare bland mindre kommuner, bl.a. för att lättare kunna knyta särskild kompetens till sig. För närvarande har drygt ett 50-tal kommuner gått samman i gemensamma organisationer där livsmedelskontrollen ingår som en del. De flesta av dessa organisationer omfattar två kommuner, men även gemensamma organisationer om tre, fyra och fem kommuner förekommer.

Ledamöterna i nämnderna utses av fullmäktige. Ledamöterna är således politiskt utsedda, men i deras roll av beslutsfattare i ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda företrädare man inte kommunen utan det allmänna. Samma krav på saklighet och opartiskhet gäller då för dessa som för vilken annan beslutsfattare, t.ex. domare, som helst inom statsförvaltningen. Vidare är fullmäktige genom 11 kap. 7 § regeringsformen förhindrad att lägga sig i hur en nämnd beslutar i ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda.

Genom att kommunallagen ger möjligheter till att delegera den löpande verksamheten till enskilda tjänstemän, så finns en tjänstemannaorganisation under nämnden. Denna benämns ofta förvaltning. I praktiken är det därför kommunala tjänstemän, som med stöd av kommunens reglemente och varje nämnds delegationsordning, fattar de flesta besluten. Kommunallagen förbjuder dock delegation

av ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet, framställningar eller yttranden till fullmäktige liksom yttranden med anledning av att beslut av nämnden i dess helhet eller av fullmäktige som har överklagats. Inte heller vid ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt, och vissa ärenden som anges i särskilda föreskrifter är delegation tillåten.

De nämnder som utför livsmedelskontroll utför i princip alltid även kontroll enligt miljö- och hälsoskyddslagstiftningen. Dessa nämnder benämns ofta Miljönämnd, Bygg- och miljönämnd, Samhällsbyggnadsnämnd eller Miljö- och hälsoskyddsnämnd. Andra namn förekommer också.

Statliga ingripanden mot kommunal kontroll

Trots förbudet mot att överordnade myndigheter påverkar annan myndighets avgöranden i enskilda ärenden, ges ändå olika möjligheter att i efterhand granska och värdera hur myndigheter utövar / har utövat sin makt.

För det första bör ordningarna för överklaganden nämnas, d.v.s. ett normalt förfarande. En kommunal kontrollmyndighets beslut i frågor som regleras genom livsmedelslagstiftningen överklagas till länsstyrelse. Länsstyrelsens beslut överklagas vidare till allmän förvaltningsdomstol. På detta vis är länsstyrelsen dels överklagandeinstans dels en kontrollmyndighet som i vissa fall ska hjälpa och stötta de kommunala myndigheterna. Länsstyrelsen har vidare viss egen kontrollverksamhet enligt dessa författningar. För det andra bör ett mer extraordinärt förfarande nämnas, nämligen möjligheten för staten att i vissa fall, inom livsmedelsområdet, lyfta från en kommun rätten att bedriva kontroll alternativt att förelägga densamma om att göra bättre kontroll.

I livsmedelslagen och i lagstiftningen om foder och animaliska biprodukter finns vissa möjligheter för staten att sanktionera kommuner som av någon anledning inte utför sina kontrollåtaganden tillfredsställande. Livsmedelsverket får (vad avser livsmedelslagstiftningen) och Jordbruksverket (vad avser foderlagstiftningen och lagstiftningen om animaliska biprodukter) i samråd med kommunen i fråga besluta att den offentliga kontrollen av en viss anläggning ska flyttas över till Livsmedelsverket, Jordbruksverket respektive länsstyrelse. Om en kommun inte fullgör sina skyldigheter som kontrollmyndighet kan dessa myndigheter, för det andra, även förelägga kommunen att avhjälpa sina brister. I sista hand kan Livsmedelsverket, Jordbruksverket respektive länsstyrelse ansöka hos regeringen om att kommunens kontrolluppgifter ska flyttas över till respektive statlig myndighet.

Jäv och andra intressekonflikter

I 12 § förvaltningslagen stadgas att den som är jävig inte får handlägga ärende. Detta gäller generellt. I 7 § lagen om offentlig anställning sägs att en arbetstagare inom statsförvaltning och kommuner inte får ha någon anställning eller något uppdrag eller utöva någon verksamhet som kan rubba förtroendet för hans eller någon annan arbetstagares opartiskhet i arbetet eller som kan skada myndighetens

anseende. Flera myndigheter har en policy för bisysslor för att bl.a. opartiskheten ska vara garanterad så långt det är möjligt.

Samtidigt som det är kommunerna som utför den till mängden största delen av livsmedelskontrollen så bedriver kommunerna också egen verksamhet som är föremål för den kommunala kontrollen. Detta kan då avse verksamheter såsom kök och restauranger vid skolor och vårdboenden.

Även om en kommuns hela organisation, med undantag för kommunala bolag, bedrivs inom samma juridiska person med samma organisationsnummer så utgör de nämnder som utför kontrollen suveräna myndigheter även gentemot den övriga kommunen (jfr exempel på organisation i en kommun, Figur 2). Också kommunfullmäktige och andra myndighetsnämnder är genom bestämmelsen i 11 kap. 7 § regeringsformen förbjuden att lägga sig i enskilda myndighetsärenden t.ex. hos en kontrollmyndighet inom den egna organisationen. Detta har även berörts ovan.

För att ytterligare accentuera detta finns i 3 kap. 5 § 2st kommunallagen ett uttryckligt förbud mot att en och samma nämnd utövar i lag eller annan författning föreskriven kontroll över sådan verksamhet som nämnden själv bedriver. På samma sätt får inte förtroendevalda eller tjänstemän ha dessa dubbla roller.

3.3 Departement

Jordbruksdepartementet byter vid årsskiftet 2010/2011 namn till Landsbygdsdepartement. Departementet är en del av Regeringskansliet. Landsbygdsdepartementet har ett brett verksamhetsområde och ansvarar bland annat för frågor som gäller jordbruk och miljöfrågor inom jordbruket, skogsbruk, fiske, rennäring, samefrågor, trädgårdsnäring, djurskydd, livsmedel, jakt och viltvård samt högre utbildning och forskning inom de areella näringarna. Inom departementets verksamhetsområde finns 15 myndigheter bl.a. Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Statens veterinärmedicinska anstalt. Det är myndigheterna som sköter den löpande verksamheten inom departementets ansvarsområden.

Departementet har ca 130 anställda och har fyra sakenheter samt ytterligare fyra enheter som arbetar med rättsfrågor, EU-samordning, information samt administration, personalfrågor och budget.

Djur- och livsmedelsenheten arbetar med frågor som rör livsmedel samt djurskydd och djurhälsa. Där ingår veterinära frågor, frågor om foder och animaliska biprodukter, genressurser och genteknik (GMO), växtskydd och utsäde.

Enheten för landsbygdens tillväxt ansvarar för frågor rörande landsbygdens utveckling inklusive småskalig produktion, ekologisk odling och jordbrukets miljöfrågor. Till enheten hör även högre utbildning och forskningsfrågor inom departementets områden. Enheten ska stimulera till ett ökat företagande på landsbygden.

Skogs- och lantbruksenheten arbetar med frågor som rör jord och skogsbruksproduktion däribland frågor om konkurrenskraft och lönsamheten i de areella näringarna. Enheten arbetar även med frågor som rör bioenergi från jord och skog, EU:s gemensamma jordbrukspolitik så som marknadsregleringar (exklusive fiske), direktstöd till jordbruket, geografiska ursprungsbeteckningar och särartsskydd samt EU:s jordbruksfond.

Jakt, fiske- och sameenheten ansvarar för frågor om jakt, fiske och samer. Till ansvarsområdena hör även jordbrukets markfrågor, rennäring- och viltvårdsfrågor.

Sekretariatet för administration och utveckling ansvarar för samordning av budgetarbetet, utveckling och samordning av myndighetsstyrning, verksamhetsplanering, internbudget och internkontroll, personalfrågor, administrativ utveckling och service samt samordning av kommittéer inklusive kommittéredogörare.

EUI-sekretariatet har ansvar för den övergripande samordningen av frågor som rör Sveriges medlemskap i EU samt av andra internationella frågor. Sekretariatet samordnar departementets arbete rörande OECD (Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling) och WTO (världshandelsorganisationen). Sekretariatet ansvarar också för samarbetet med FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO) inklusive den svenska FAO-kommittéen. Vidare ansvarar sekretariatet för samordningen av det nordiska samarbetet. Även ansvaret för departementets internationella besöksverksamhet samt för lantbruksråd och lantbruksattachéer ligger här.

Rättssekretariatet ansvarar för lagstiftningsärenden och annat författningsarbete samt annan beredning av rättsliga frågor inom departementets verksamhetsområde.

Informationsstaben ansvarar för departementets interna och externa kommunikation. Staben ansvarar även för brevsvarsfunktionen.

Finansdepartementets uppgift är att arbeta för att uppfylla regeringens och riksdagens mål när det gäller den ekonomiska politiken. Departementet ansvarar för allmänna bidragen och statliga bidrag till kommuner. Departementets enhet för kommunal lagstiftning har till uppgift att bevaka, analysera och bereda frågor som rör den kommunala självstyrelsen och de generella regelverk som omgärdar kommuners verksamheter. Tullverket är en myndighet under Finansdepartementet.

Många myndigheter är berörda av kontrollen i livsmedelskedjan, men alla är inte underställda Landsbyggsdepartementet eller Finansdepartementet, utan tillhör andra departement. Några exempel på detta är att inom det verksamhetsområde som Miljödepartementet är ansvarigt för finns Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket. Andra exempel är Smittskyddsinstitutet under

Socialdepartementet och Generalläkaren under Försvarsdepartementet. Socialdepartementet har tagit över ansvaret för 21 regionala myndigheter - länsstyrelserna.

3.4 Livsmedelsverket

3.4.1 Verksamhetsbeskrivning

Livsmedelsverket är en statlig myndighet på central nivå, som bildades 1972. Livsmedelsverket har enligt förordning med instruktion för Livsmedelsverket, som förvaltningsmyndighet för livsmedelsfrågor till uppgift att värdera, hantera och kommunicera nyttan och riskerna med maten för att alla konsumenter ska få bra matvanor, ha säker mat och inte bli vilseledda.

I arbetet ska miljöaspekter integreras och därmed bidra till ett hållbart samhälle. Livsmedelsverket ska även bidra till att förebygga och hantera hot och risker i samhället. I arbetet inkluderas dricksvatten och andra drycker.

Vid Livsmedelsverket arbetar cirka 530 personer. På huvudkontoret i Uppsala finns cirka 340 personer, resterande personal är placerad ute i landet och tillhör kontrollavdelningen. Organisationen utgörs av generaldirektören (med en ställföreträdande GD) och GD-stab (totalt nio årsarbetskrafter) samt sju avdelningar. Två av de sju avdelningarna har verksövergripande uppgifter. Några av avdelningarna har underliggande enheter.

Den 1 januari 2011 träder en ny organisation för Livsmedelsverket i kraft. Vad som ska uppnås med förändringen framgår nedan.

Livsmedelsverkets uppgifter framgår av myndighetsförordningen, verkets instruktion och livsmedelsförordningen. Dessa författningar är en viktig grund för förändringsarbetet. Därutöver ska nedanstående utgångspunkter vara styrande. Utgångspunkterna baserades på analys av den nuvarande organisationen och den utredning, ”Ansvar inom livsmedelskedjan”, som gjordes av myndighetsstrukturen. Utredningen innebar en översyn av Jordbruksverket, Statens veterinärmedicinska anstalt, Livsmedelsverket och Fiskeriverket.

Arbete enligt riskanalysens principer

Riskanalysens tre delar : riskvärdering, riskhantering och riskkommunikation är en viktig utgångspunkt för den nya organisationen. Riskanalysen är i första hand tänkt att tillämpas på kemiska, mikrobiologiska och fysikaliska risker men samma arbetssätt ska tillämpas även på nutritionsområdet och så långt som möjligt även på redlighetsområdet.

Utgångspunkter för förändringsarbetet vad gäller riskanalys:

- tydliggöra riskanalysens principer, särskilt ansvarsfördelningen mellan avdelningarna, samverkan mellan funktionerna riskvärdering, riskhantering och riskkommunikation samt beslutsfattande

- säkerställa att riskvärdering utförs oberoende från riskhantering, vilket är särskilt viktigt i en organisation som ansvarar för alla delar i riskanalysen
- tillämpa riskanalysens principer även på områden som inte regleras i lagstiftningen (oreglerade områden), exempelvis nutritionsområdet och naturliga toxiner
- utveckla riskhanteringsarbetet på de oreglerade områdena, bland annat vad gäller evidensbaserade riskhanteringsåtgärder
- stärka och utveckla arbetet med utvärdering av riskhanteringsåtgärder.

Livsmedelskontroll

Enligt instruktionen ska Livsmedelsverket verka för en effektiv och likvärdig livsmedelskontroll i hela landet samt leda och samordna denna kontroll.

Utgångspunkter för förändringsarbetet ska vara att:

- tydliggöra verkets uppgift att leda och samordna livsmedelskontrollen i landet,
- bedriva operativ kontroll av livsmedelsföretagare på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

Råd till livsmedelsföretag och annat kommunikationsarbete

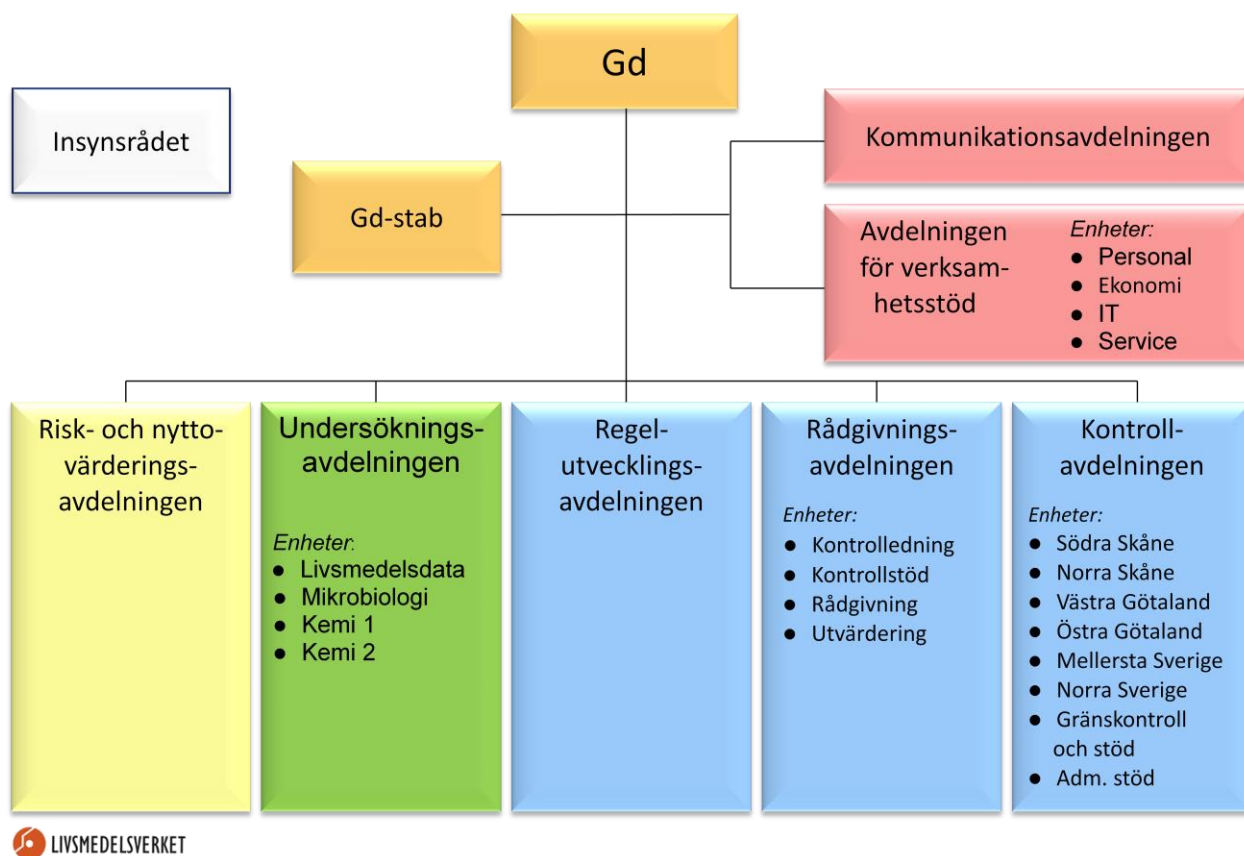
Enligt instruktionen ska Livsmedelsverket i konsumenternas intresse arbeta aktivt för säkra livsmedel, redlig livsmedelshantering och bra matvanor. Konsumenterna ska alltså stå i centrum för allt arbete. Dessa mål kan nås på olika sätt. Livsmedelsföretagarna är en viktig målgrupp, eftersom kunskap är en förutsättning för att företagarna ska kunna följa lagstiftningens krav på säkra livsmedel och redlig hantering. Alla avdelningar är delaktiga i kommunikationsarbetet men har olika roller.

Utgångspunkter är att:

- tydliggöra uppgiften att ge råd till olika målgrupper såsom konsumenter, kontrollpersonal, livsmedelsföretagare och personer som i sin profession har ansvar för sammansättning av måltider eller ger råd om matvanor och livsmedel (kostarbetare),
- tydliggöra ansvarsfördelningen mellan Kommunikationsavdelningen och övriga avdelningar i kommunikationsarbetet.

Livsmedelsverkets organisation presenteras i Figur 3.

Livsmedelsverkets organisation 2011

Risk- och nyttovärderingsavdelningen

Avdelningens huvudsakliga uppgift ska vara att utveckla metoder för och utarbeta risk- och nyttovärderingar och likartade kunskapsunderlag inom områdena mikrobiologi, nutrition, toxikologi och allergier som underlag för råd och rekommendationer, regelarbete och för den riskbaserade kontrollen. Avdelningen ska ge stöd till de avdelningar som ansvarar för riskhantering. Uppgiften kan innebära att göra sammanvägningar av riskfaktorer och nyttofaktorer.

European Food Safety Authority (Efsa) utför merparten av de riskvärderingar som EU-kommissionen behöver. Avdelningens arbete, tillsammans med utvärderingar och sammanställningar från andra länders expertmyndigheter, utgör grunden för Efsa:s bedömningar. Experter från avdelningen medverkar i färdigställandet av riskvärderingar inom Efsa. Det finns även behov av riskvärderingar som ingen annan utför och som är viktiga för svenska konsumenter eller för att påverka det internationella riskvärderingsarbetet. Vid avdelningen ska inte bedrivas något laborativt arbete men avdelningen ska samarbeta med Undersökningsavdelningen vad gäller att ta fram vetenskapliga underlag för risk- och nyttokarakterisering och exponeringsanalys, det senare ofta i form av halt- och konsumtionsdata. På avdelningen finns cirka 30 årsarbetskrafter, merparten är toxikologer, men där finns även mikrobiologer och nutritionister.

Undersökningsavdelningen

Avdelningens övergripande uppgift är att ansvara för metodutveckling, analyser och kvalitetssäkrade underlag rörande kemiska ämnen, mikroorganismer, livsmedelsintag och redlighet. Arbetet utgör en vetenskaplig bas för riskvärderings- och riskhanteringsarbetet. I praktiken innebär detta genomförande av kartläggningar, matförgiftningsutredningar, biomonitorering, matvaneundersökningar, farokarakterisering, tillväxtstudier av mikroorganismer och analyser i kontrollprogram. Detta kräver i sin tur metodutvecklingsarbete rörande analys, provtagning och studiedesign. Avdelningen ska fungera som ett nationellt kompetenscentrum, i vardag och i kris, för kemiska och mikrobiologiska analyser av livsmedel inklusive dricksvatten samt matvaneundersökningar och biomonitorering. Beredskapsarbetet inom avdelningen bedrivs integrerat i verksamheten. På avdelningen finns underliggande enheter, för Livsmedelsdata, Mikrobiologi samt Kemi 1 och 2. På avdelningen finns cirka 100 årsarbetskrafter. Livsmedelsverkets NRL-funktionen ingår i avdelningen.

Regelutvecklingsavdelningen

Regelutvecklingsavdelningen är en av tre riskhanterande avdelningar i den nya organisationen och ansvarar för hantering av alla typer av risker (mikrobiologiska, kemiska och nutritionella) samt oredlighet. Avdelningens övergripande uppgift är riskhantering genom att samordna Livsmedelsverkets regelutvecklingsarbete i EU, Codex och andra internationella forum samt nationellt. Riskhanteringsarbetet ska bedrivas systematiskt och vara spårbart och transparent. På avdelningen finns 23 årsarbetskrafter.

Rådgivningsavdelningen

Avdelningen ansvarar för hantering av alla typer av risker (mikrobiologiska, kemiska och nutritionella) samt oredlighet. Avdelningens målgrupper är konsumenter, kontrollmyndigheter, kostarbetare och företag. Riskhanteringsarbetet ska baseras på vetenskap och bedrivs systematiskt samt vara spårbart och transparent. Avdelningen organiseras med ett ”utifrån-och-in-perspektiv” med utgångspunkt i funktioner snarare än sakområden. På så sätt skapas tydligare ingångar för de olika målgrupperna kontrollmyndigheter, kontrollpersonal, företag, konsumenter och kostarbetare. Det blir en tydligare fokusering på viktiga uppgifter såsom ledning av kontrollen, stöd till kontrollen, rådgivning och utvärdering. Genom att renodla uppgiften att ge råd till företag möjliggörs en utveckling av verkets dialog med företag.

Avdelningen består av fyra enheter, två enheter med kontrollmyndigheter (Kontrollledningsenheten) respektive kontrollpersonal (Kontrollstödsenheten) som främsta målgrupp och en med konsumenter, kostarbetare, företag och branschorganisationer som främsta målgrupp (Rådgivningsenheten). Den fjärde enheten (Utvärderingsenheten) har till uppgift att utvärdera kontrollresultat, vägledningar, råd och andra riskhanteringsåtgärder som underlag för de tre förstnämnda enheterna och övriga avdelningar.

Vad avser information till målgrupperna ansvarar denna avdelning för fakta och sakinnehåll inom sitt område medan kommunikationsavdelningen arbetar med

kommunikationen av sakfrågorna inom de kanaler som kommunikationsavdelningen ansvarar för. Beredskapsarbetet inom avdelningen bedrivs integrerat i verksamheten. Cirka 75 årsarbetskrafter finns på avdelningen.

Kontrollavdelningen

Avdelningen ska ansvara för operativ kontroll av alla anläggningar inom Livsmedelsverkets ansvarsområde. Kontrollavdelningen svarar för kvalitetssäkring, bemanning och ekonomi kopplad till kontrollen, inklusive kontrollavgifter. I ansvaret ingår även publicera instruktioner och att ge stöd till den egna kontrollpersonalen om hur kontrollen ska genomföras. I begreppet operativ kontroll ingår moment såsom revision, inspektion, provtagning och åtgärder vid konstaterade avvikelser. Avdelningen ska inte ansvara för övergripande stöd till kontrollen i form av vägledningar till lagstiftningen eller rådgivning i horisontella frågor, såsom märkningsfrågor, och inte heller för rådgivning till andra kontrollmyndigheter. Det juridiska stödet för den operativa kontrollen placeras i rådgivningsavdelningen. Den operativa kontrollen omfattar följande områden: Slakterier, vilthanteringsanläggningar, styckningsanläggningar, produktionsanläggningar (kött), fiskanläggningar, fiskefartyg, kyl- och frysanläggningar, mjölk- och mjölkproduktanläggningar, tvåskaliga blötdjur, tåg- och flyganläggningar, vin- och spritanläggningar, äggproduktanläggningar, äggpackerier, tillverkare av material i kontakt med livsmedel, gränskontroll, skeppshandels- och tullager, huvudkontor, övriga anläggningar (där kontrollansvaret flyttats från kommuner genom särskilda beslut). I ansvaret ingår även kontroll av musselvatten. Vid avdelningen finns totalt cirka 218 årsarbetskrafter, varav cirka 190 årsarbetskrafter arbetar direkt med operativ kontroll, inklusive gränskontroll och musselkontroll.

Den sex operativa enheterna ska vara utgångspunkt för all operativ kontroll av livsmedelsföretag vid avdelningen. Detta innebär att respektive enhet övertar ansvaret för operativ kontroll av anläggningar samt kontrollen av vatten för musselodling, inklusive beslut om att öppna och stänga upptagningsvatten. Det inrättas även två enheter; en som ansvarar för centralt stöd och gränskontroll och en administrativ enhet.

Enheten för gränskontroll och stöd (20 personer), ansvarar dels för genomförandet av gränskontroll ute i landet och dels för specialiststöd till medarbetarna inom avdelningens operativa kontroll placeras i Uppsala. För bemanning och ekonomi kopplad till kontrollen, inklusive kontrollavgifter och annat administrativt stöd finns en administrativ stödenhet vid kontrollavdelningen (8 personer). Kontrollen kommer att ske och besluten fattas i enheterna ute i landet, men åtminstone inledningsvis måste en viss del av resurserna för kontrollen, särskilt för revisioner, komma från enheten för gränskontroll och stöd, och i vissa fall från andra avdelningar. Enheten för gränskontroll och stöd ska även ansvara för kontrollen av huvudkontor i stället för att fördela uppgiften på de operativa enheterna.

Kommunikationsavdelningen

Kommunikationsavdelningen har till uppgift att leda och samordna verkets kommunikation och budskap, vilket innebär ett nära samarbete med övriga avdelningar

och enheter. Kommunikationsavdelningens ansvar omfattar allt från kommunikationsstrategier, formulering av budskap och val av kanaler till slutlig utformning och kommunikation. På avdelningen finns 10 årsarbetskrafter.

Avdelningen för verksamhetsstöd

Avdelningen för verksamhetsstöd leder och samordnar verkets stödjande processer, såsom funktioner för personal, ekonomi, service och infrastruktur samt IT, registratur och intern krisberedskap. Vid avdelningen finnas fyra enheter med ansvarsområden för ekonomi, IT, personal samt service. Cirka 60 årsarbetskrafter finns på avdelningen.

3.4.2 Ansvarsområden

Livsmedelsverkets befogenheter inom livsmedelsområdet regleras huvudsakligen i livsmedelslagen, i livsmedelsförordningen och i förordning med instruktion för Livsmedelsverket.

Livsmedelsverket har rätt att utfärda föreskrifter på en rad områden. ”Av 2 § i livsmedelsförordningen framgår att Livsmedelsverket får meddela de föreskrifter och fatta de beslut som behövs som komplettering till EG-bestämmelserna”. I fråga om den offentliga kontrollen får Livsmedelsverket enligt 30-31 §§ livsmedelsförordningen meddela föreskrifter om hur kontrollen ska bedrivas. Livsmedelsverket är enligt instruktionen skyldig att i konsumenternas intresse arbeta för säkra livsmedel, redlighet i livsmedelshanteringen och bra matvanor.

Uppgifter som Livsmedelsverket ska utföra, är att: 1) verka för en effektiv och likvärdig livsmedelskontroll i hela landet, 2) leda och samordna livsmedelskontrollen, 3) verka för att exporterande livsmedelsföretag uppfyller sådana särskilda krav som mottagarlandet kan ställa, 4) bedriva undersökningar om livsmedel och matvanor samt utföra analyser, utveckla metoder och utföra riskvärderingar på livsmedelsområdet, 5) vara nationellt referenslaboratorium inom sitt verksamhetsområde, 6) informera konsumenter, företag och andra intressenter i livsmedelskedjan om gällande regelverk, kostråd och andra viktiga förhållanden på livsmedelsområdet, 7) samordna frågor som rör spädbarns-nutrition inklusive amning, 8) ha ett särskilt sektorsansvar för miljömålsarbetet, samt 9) främja konsumenternas, särskilt barns och ungdomars, förutsättningar att göra medvetna val avseende hälsosam och säker mat.

Livsmedelsverket ska enligt instruktionen ansvara för nationell samordning av dricksvattenfrågor, särskilt vad avser anpassning till klimatförändringar, samt kris- och beredskapsplanering avseende dricksvattenförsörjning.

Livsmedelsverket ska också ansvara för nationell samordning vad avser kris- och beredskapsplanering för livsmedelsförsörjning i leden efter primärproduktionen. Vidare ska Livsmedelsverket enligt förslaget ansvara för vissa uppgifter om handläggning och kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel, och dessutom vissa uppgifter i rådets förordning (EG) nr 396/2005 om gränsvärden för bekämpningsmedelsrester.

Livsmedelsverket ska utföra de uppgifter som ankommer på en medlemsstat enligt artiklarna 41-44, förordning (EG) nr 882/2004. Den samlade kontrollplanen och den årliga rapporten ska utarbetas efter samråd med Jordbruksverket.

En särskild uppgift för Livsmedelsverket är att vara Sveriges kontaktmyndighet till Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA). Myndigheten ansvarar för samordningen med övriga berörda svenska myndigheter i kontakter med EFSA.

3.4.3 Rapporteringskrav

Livsmedelsverket har åiterrapporteringskrav till Landsbygdsdepartementet. Kraven ges i regleringsbrev. Livsmedelsverket överlämnar även resultat av den rapportering som de kommunala nämnderna gör samt rapportering från sin egen kontroll av livsmedelsföretag och från de särskilda kontrollprogrammen till departementet och EU-kommissionen.

Genom 31 § livsmedelsförordningen bemyndigas Livsmedelsverket att föreskriva att kontrollmyndigheterna ska lämna rapporter om sin kontroll. Livsmedelsverket har utnyttjat detta genom sin föreskrift SLVFS 2009:13.

Livsmedelsverket har enligt förordning med instruktion för Livsmedelsverket, ansvar för att efter samråd med Jordbruksverket utarbeta den årliga samlade kontrollplanen och rapporten till EU-kommissionen om kontrollen i livsmedelskedjan (enligt artikel 44 i förordning (EG) nr 882/2004).

3.5 Jordbruksverket

3.5.1 Verksamhetsbeskrivning

Jordbruksverket är regeringens expertmyndighet på det jordbruks- och livsmedelspolitiska området. Jordbruksverket har till uppgift att arbeta för en hållbar utveckling, ett gott djurskydd, ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet och en livsmedelsproduktion till nytta för konsumenterna. Det innebär bl.a. att verket följer, analyserar och håller regeringen informerad om utvecklingen inom näringarna samt verkställer de politiska besluten inom verksamhetsområdet.

Landets distriktsveterinärer utgör en betydande del av organisationen. Distriktsveterinärerna medverkar med officiella veterinäruppgifter, samt beredskapen mot smittsamma sjukdomar i fält. Jordbruksverket har ansvaret för den offentliga kontrollen av djurhälsopersonal, med de begränsningar som framgår av lag och förordning om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård.

Vid Jordbruksverket finns ca 1 180 anställda varav ca 600 arbetar på huvudkontoret i Jönköping, och ca 150 är regionalt placerade i södra och mellersta

Sverige. Resterande ca 430 personer är veterinärer och assistenter som ingår i distriktsveterinärorganisationen.

Jordbruksverket leds av en verksledning bestående av en generaldirektör, en överdirektör, en chefsveterinär och en chefsekonom. Organisationen av Jordbruksverket framgår av Figur 4.

Veterinärchefen (CVO) som finns hos Jordbruksverket är Sveriges ombud vid Världsorganisationen för djurhälsa (OIE) och vid den europeiska mul- och klövsjukekommissionen inom FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO). Veterinärchefen är utsedd av regeringen att vara Sveriges officiella chefsveterinär (CVO) inom EU.

Jordbruksverkets organisation

Verksledningen Generaldirektör Överdirektör Chefsveterinär Chefsekonom	Ledningskansliet	Personalenheten
	Rättssekretariatet	Internrevisionsenheten
Avdelningen för djurskydd och hälsa <i>Enheten för foder och djurprodukter</i> försöksdjur häst, fjäderfä och vilt idisslare och gris internationella frågor och beredskap sällskapsdjur veterinära frågor	Växtavdelningen Miljöenheten Vattenenheten Växtinspektionen Växtnäringsenheten Växtodlingsenheten Växtskydds-enheten	Marknadsavdelningen Enheten för handel och marknad Statistikenheten Utredningsenheten Utsädesenheten
Stödavdelningen Direktstödsenheten IT-förvaltningsenheten Marknadstödsenheten Process- och planeringsenheten Regelutvecklingsenheten Utbetalningsenheten Utvecklingsenheten	Landsbyggsavdelningen Bioenergienheten Företags- och landsbygdsutvecklingsenheten Miljö- och regionalstödsenheten Nationella enheten Samordningsenheten	Kontrollavdelningen CDB-enheten Granskningsenheten Kontrollenheten Registerenheten Tillsynsenheten
Distriktsveterinärerna Huvudkontor 80 Distriktsveterinär-mottagningar	IT-avdelningen Drift- och support-enheten Enheten för analys och systemdesign Enheten för systemkonstruktion	Kundavdelningen Dokument- och tele-enheten Ekonomienheten Enheten för verksamhetsutveckling Informationsenheten Kundtjänst Serviceenheten

Figur 4. Jordbruksverkets organisation.

Jordbruksverkets verksamhet är uppdelad på nio avdelningar enligt följande:

Avdelningen för djurskydd och hälsa

Cirka 110 personer arbetar vid avdelningen för djurskydd och hälsa varav de flesta vid huvudkontoret i Jönköping. Avdelningen ansvarar för bl.a. smittskydd, för att förebygga och bekämpa smittsamma sjukdomar hos djur, samt att samordna kontrollen av in- och utförsel av djur och djurprodukter. Avdelningen ansvarar även för djurskyddsfrågor, artskydd, husdjursgenetiska resurser samt krisorganisation och beredskap för allvarliga händelser inom Jordbruksverkets områdesansvar. Vidare ingår ansvar för avels- och produktionskontroll, GMO, ekologisk djurhållning, fodersäkerhetsfrågor, fodertillsatser, animaliska biprodukter, biodling och bisjukdomsbekämpning. Samordning av officiella veterinärer ingår i avdelningens ansvarsområde liksom viss offentlig kontroll av djurhälsopersonal och ansvar för läkemedelsfrågor. Strategi- och utvecklingsarbete inom djurpolitikområdet samt representation i EU-arbetet, sköts av avdelningen.

Distriktsveterinäravdelningen

Distriktsveterinäravdelningen vid Jordbruksverket består av distriktsveterinärenheten samt ca 80 mottagningar, indelade i fyra regioner. Avdelningen har eget anslag och budget. Vid avdelningen finns 340 veterinärer och ca 100 assistenter samt ca 30 personer som ger administrativt stöd. Distriktsveterinärenheten ansvarar för ekonomi och administration.

Distriktsveterinärerna finns i hela landet och ansvarar för tillgänglighet, jourverksamhet dygnet runt och beredskap rörande smittsamma sjukdomar. De är indelade i fyra regioner. Distriktsveterinärerna arbetar med akut djursjukvård för alla djurslag och förebyggande djurhälsovård med planerade besök. Distriktsveterinärerna är också officiella veterinärer vilket medför att de utfärdar internationella intyg och utövar offentlig kontroll. Det är Distriktsveterinärerna som bemannar gränskontrollstationerna.

Växtavdelningen

Inom växtavdelningen finns drygt 100 medarbetare varav något mer än hälften är placerade vid verkets huvudkontor i Jönköping och övriga är regionalt placerade. Avdelningen ansvarar för frågor inom växtodlings och trädgårdsområdet, ekologisk produktion, utsäde, GMO, biologisk mångfald och variation i odlingslandskapet. Till uppgifterna hör även utvärdering av jordbrukspolitikens miljöeffekter och arbete med att minska jordbrukets negativa inverkan på miljön och hälsan vid användning av bekämpningsmedel, samt inverkan på miljön när det gäller förluster av växtnäring liksom frågor om utnyttjande och hantering av vatten i odlingslandskapet.

Inom avdelningen finns också växtinspektionen (9 medarbetare) med ansvar för arbetet med att förhindra spridning av allvarliga växtskadegörare och deras bekämpning. Enheten har ansvar för regelverk och annat normeringsarbete, riskanalyser till grund för offentlig kontroll, tillståndsgivning och information

inom området. Ansvar för den offentliga kontrollen (tillsynen) inom området finns däremot på tillsynsenheten, se nedan.

Kontrollavdelningen

En av sex enheter på kontrollavdelningen utgörs av tillsynsenheten som ansvarar för Jordbruksverkets operativa kontroll med undantag för kontroll av EU-stöden. Enhetens ansvarsområde omfattar kontroll av ett stort antal kontrollområden bl.a. import- och produktionskontroll för att förebygga spridningen av allvarliga växtskadegörare, kvalitetskontroll av frukt och grönsaker, foderkontroll, kontroll av retursystem för plastflaskor och metallburkar samt ansvaret för köttklassificeringen. Kontrollenheten ansvarar för instruktioner för kontroll av tvärvillkoren.

Kontrollavdelningen ansvarar också för Jordbruksverkets register och regelverket kring registrering och märkning av djur (se avsnitt 4.4.5).

Landsbygdsavdelningen

Nationella enheten på landsbygdsavdelningen ansvarar bl.a. för handläggning och utbetalning av ersättningar i samband med utbrott av smittsamma sjukdomar.

Stödavdelningen

Process- och planeringsenheten vid Stödavdelningen har visst ansvar för hanteringen av tvärvillkoren.

Övriga avdelningar vid Jordbruksverket framgår av Figur 4.

3.5.2 Ansvarsområden

3.5.2.1 Djurskydd, djurhälsa och foder

Av Jordbruksverkets instruktion framgår vilka uppgifter och ansvarsområden verket har.

Jordbruksverket ska

- säkerställa ett gott djurhälsotillstånd hos djuren i människans vård
- förebygga spridning av och bekämpa smittor hos djur i människans vård,
- säkerställa ett gott djurskydd,
- för sin del av livsmedelskedjan verka för säkra livsmedel och konsumenthänsyn.

Myndigheten ska utföra de uppgifter som ankommer på en medlemsstat enligt artikel 13 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd. Beredningsplanen ska utarbetas efter samråd med Livsmedelsverket.

Rikstäckande djurhälsovård

Myndigheten ska vidta åtgärder för att säkerställa tillgången till veterinärer vid utbrott av smittsamma djursjukdomar samt för att djur i människans vård ska kunna få hälso- och sjukvård. Tillgången till veterinär för att djur ska få sjukvård ska finnas oavsett tidpunkt på dygnet om det finns djurskyddsskäl.

3.5.2.2 Växtskydd (fyto sanitär verksamhet)

Jordbruksverket ska enligt sin instruktion vidta åtgärder i syfte att förebygga spridning och bekämpa växtskadegörare. Befogenheter och ansvar för genomförande av den offentliga kontrollen finns angivna i växtskyddslagen och i förordning om växtskydd m.m. Enligt växtskyddslagen får bekämpning ske i fråga om växtskadegörare som anges i Jordbruksverkets föreskrifter. Sådana föreskrifter får meddelas beträffande växtskadegörare som allvarligt kan skada växtodling, skog, annan mark eller lager av växter eller växtprodukter. Den fyto sanitära verksamheten är av regeringen inordnad under politikområdet "Livsmedelspolitik".

3.5.3 Rapporteringskrav

Jordbruksverket rapporterar årligen till regeringen och till EU-kommissionen. Från Jordbruksverkets redovisning för räkenskapsåret 2010 kan följande av intresse redovisas.

Foderkontrollen

Jordbruksverket ansvarar för kontroll av tillverkning, import och hantering i övrigt av foder. Resultatet av dessa kontroller sammanställs årligen till en rapport.

Förebyggande och bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar

Antal fall av epizootiska och zoonotiska sjukdomar redovisas. Jordbruksverket ansvarar för rapportering av sjukdomsutbrott via ADNS (Animal Disease Notification System, ett on-line-system som är gemensamt för att EU-länder och WAHIS (World Animal Health Information System) som är motsvarande system för OIE:s medlemsländer. Dessutom görs halvårs- och årsrapporter.

Rikstäckande djurhälsovård

I årsredovisningen redovisas bl. a. antal diagnoser gällande förebyggande djurhälsovård per djurslagstyp, antal behandlingar per djurslagstyp och genomsnittspris per behandling.

Djurskydd

På regeringens uppdrag sammanställer Jordbruksverket årligen statistik rörande den regionala djurskyddskontrollen.

Fytosanitär kontroll

I rapporteringen till regeringen ingår en beskrivning av det fytosanitära läget i landet samt ytterligare redovisning enligt regeringens önskemål. Här redovisas också antal utfärdade resp. godkända sundhetscertifikat, antal utförda kontroller och antal prov uttagna för diagnos av olika växtskadegörare. Därutöver rapporteras, enligt EG:s regelverk inom det fytosanitära området, resultat av olika inventeringar av specifika skadegörare.

3.6 Tullverket

3.6.1 Verksamhetsbeskrivning

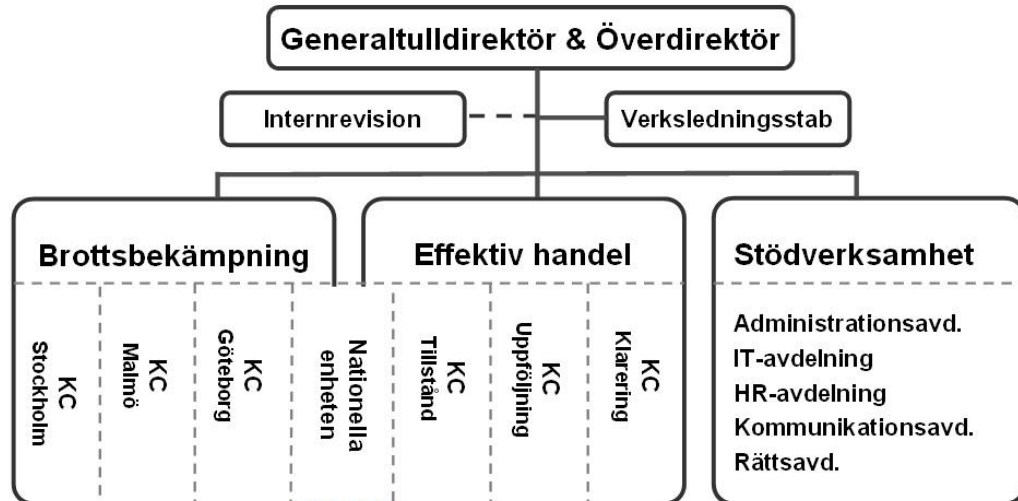
Tullverket ska fastställa och ta ut tullar, mervärdesskatt och andra skatter samt avgifter så att en riktig uppbörd kan säkerställas, samt övervaka och kontrollera trafiken till och från utlandet så att bestämmelser om in- och utförsel av varor följs.

Tullverket leds av en generaltulldirektören. Vid Tullverket finns en överdirektör samt ett insynsråd som ska uppfylla kravet på demokratisk insyn och medborgerligt inflytande. Ledamöterna av rådet är utsedda av regeringen.

Tullverkets verksamhet är indelad i två verksamhetsgrenar – brottsbekämpning och tullhantering. Internt benämns och styrs dessa som processer; processen Effektiv handel och processen Brottsbekämpning. Dessa processer utgör Tullverkets kärnverksamhet. Processen Effektiv handel ansvarar för att tullar, skatter och andra avgifter tas in, samt att in- och utförselrestriktioner efterlevs. Processen Brottsbekämpning förebygger och kontrollerar för att förhindra och stoppa illegala varor i trafikflödena.

Tullverket verkar i hela landet, men finns främst lokaliserad vid gränsorter med större godsflöden, dvs. där mycket trafik passerar, och i huvudsak i Stockholm, Göteborg och Malmö. Stödverksamhet har koncentrerats till Sundsvall (administration) och Luleå (IT). Verksamheten styrs via policy- och normgivning från huvudkontoret.

Tullverkets organisation

Figur 5. Tullverkets organisation

3.6.2 Ansvarsområden

I regleringsbrevet för 2009 är Tullverkets mål att eftersträva att tullar, skatter och avgifter, liksom efterlevnaden av in- och utförelsestruktionerna, säkerställs rättssäkert och på ett för samhället ekonomiskt effektivt sätt samt på ett sätt som är kostnadseffektivt och enkelt för medborgare och företag i samband med in- och utförelse av varor. Brottslighet som har samband med in- och utförelse av varor ska förebyggas och bekämpas. Medborgare och företag ska ha förtroende för Tullverkets verksamhet. Kontrollerna av in- och utförelsestruktionerna ska särskilt inriktas på hot mot hälsa, miljö och säkerhet.

Vidare har Tullverket i uppdrag att, beträffande kontroll av illegal privat införelse av kött- och mjölkprodukter, till Statens Jordbruksverk redovisa metoder för kontroll av och statistik över illegal privat införelse av kött- och mjölkprodukter i enlighet med vad som anges under rubriken "Kontroll och efterlevnad" i bilaga VI till kommissionens förordning (EG) nr 206/2009 av den 5 mars 2009 om införelse för personligt bruk till gemenskapen av produkter av animaliskt ursprung och om ändring av förordning (EG) nr 136/2004.

Rapporteringskrav

Tullverket rapporterar till Finansdepartementet.

3.7 Generalläkaren

Generalläkaren är en statlig tillsyns- och kontrollmyndighet som lyder direkt under Försvarsdepartementet och dit även återrapportering sker. Organisatoriskt är Generalläkaren placerad inom Försvarsmakten men i kontrollfunktionen lyder myndigheten direkt under departementet och är då inte underställd Överbefälhavaren.

Generalläkaren är enligt 27 § livsmedelsförordningen behörig myndighet att utöva offentlig livsmedelskontroll inom Försvarsmakten. Enligt 21 § förordning med instruktion för Försvarsmakten ansvarar Generalläkaren dessutom också för tillsynen inom miljöskyddet, hälso- och sjukvården m.m. samt för offentlig kontroll av djurhälsovården, djursjukvården och djurskyddet. Generalläkaren är därvid behörig myndighet att utöva offentlig kontroll enligt rådets förordning (EG) nr 882/2004. Generalläkaren får meddela interna föreskrifter för Försvarsmakten för efterlevnaden av gällande bestämmelser inom området. Tillsynsansvaret omfattar också utlandsstyrkan.

Generalläkaren har ett register över tillsynsobjekten. En årlig planering av livsmedels- och djurskyddskontrollen sker, vilken baseras på risk och erfarenhet. Denna kontroll samordnas ibland med annan kontroll som Generalläkaren ansvarar för. Miljöreda används sedan början av 2010 som IT-system för kontrollen.

Generalläkaren bedriver livsmedelskontrollen vid bl.a. restauranger och mässar, cateringverksamheter, mottagningskök och vattenverk. Även livsmedelshantering under fältförhållanden, dvs. övningar kontrolleras. Det ingår inte några slakterier eller livsmedelsindustrier bland Generalläkarens kontrollobjekt. Totalantalet livsmedelsanläggningar är ca 100. Generalläkaren utför kontroll av djurskydd, djurhälsa och veterinärmedicinska behandlingar hos hundar, hästar och laboratoriedjur. Antalet sådana kontrollobjekt är omkring 15.

Generalläkaren har två helårsanställda veterinärer för kontrollen, men anser att det saknas en årsarbetskraft för att uppfylla kontrollen enligt Livsmedelsverkets vägledning om riskklassning av livsmedelsanläggningar. Kontrollen finansieras genom anslag. De anställda involverade i kontrollen har veterinärexamen, erfarenhet från livsmedelskontroll och från arbete vid andra myndigheter som ingår i kontrollen i livsmedelskedjan. Utbildningsplan finns.

Generalläkaren använder Livsmedelsverkets vägledningar och instruktioner för sin livsmedelskontroll. Kontrollmetoder är revisioner och oanmälda inspektioner. Provtagning och analys sker ej, men däremot kontrollerar Generalläkaren resultatet av objektets egna analyser och rutiner för detta. Generalläkaren publicerar kontrollrapporterna på sin webbplats: www.forsvarsmakten.se.

Generalläkaren deltar en gång om året i möten med representanter från alla länsstyrelser, där Livsmedelsverket och Jordbruksverket presenterar aktuell information. Länsstyrelsen i Stockholm har möten med regionens lokala myndigheter ansvariga för livsmedelskontrollen, två gånger per år. Generalläkaren deltar även i dessa möten. Sedan slutet av 2010 ingår Generalläkaren i samordningsfunktionen för Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan.

3.8 Länsstyrelserna

3.8.1 Verksamhetsbeskrivning

På regional nivå verkar 21 länsstyrelser. Länsstyrelsen är en statlig, regional myndighet, som sorterar under Socialdepartementet. En länsstyrelse leds av landshövdingen, som utses av regeringen. Den interna organisationen varierar från län till län, normalt handhas dock djurskydds-, livsmedels-, smittskyddsärenden (förebyggande och bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar) samt allmänna veterinära frågor av länsveterinärerna. Det finns totalt 43 länsveterinärer som på olika sätt är berörda i kontrollarbetet. Vidare finns på länsstyrelsen juridisk kompetens att tillgå i ärendehandläggningen. Denna kompetens kan även nyttjas av kommunerna i övergripande frågor. Vid länsstyrelserna finns också byggnadskonsulenter som arbetar bl.a. med förprovning av stallar med hänsyn till djurskyddskrav. Länsstyrelsen har hand om många andra frågor på regional nivå bl.a. beredskapsfrågor. Exempel på organisation hos en länsstyrelse framgår av Figur 1.

3.8.2 Ansvarsområden

Länsstyrelsen är regional expertmyndighet inom områdena djurskydd, smittskydd samt livsmedel. Detta framgår av länsstyrelseinstruktionen. Länsstyrelserna verkar således inom de områden som berör Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets ansvarsområden.

Länsstyrelserna utfärdar förbud att hålla djur, fastställer omhändertaganden av djur och är överklagandeinstans för beslut fattade av de kommunala nämnderna i fråga om livsmedel. Länsstyrelserna ska revidera kommunernas livsmedelskontroll.

Från den 1 januari 2009 ansvarar länsstyrelsen för den operativa djurskyddskontrollen, liksom för tillsynen i primärproduktionen av foder och livsmedel.

Inom smittskyddsområdet ska länsstyrelsen leda och samordna åtgärder mot djursjukdomar. Länsstyrelserna har det operativa ansvaret att tillse att salmonellakontrollen på värphöns blir utförd samt är kontrollmyndighet för ett antal bekämpningsprogram mot smittsamma djursjukdomar. Vidare utövar länsstyrelserna kontrollen över att de animalieproducerande djuren är märkta på ett adekvat sätt vilket är väsentligt ur smittspårningssynpunkt. Länsstyrelsen har

också ansvaret för kontroll av insamling, uppsamling, omlastning och transport av andra animaliska biprodukter än matavfall. Länsstyrelsen ansvarar för tillsyn av veterinär verksamhet. Från och med 1 januari 2010 omfattar detta ansvar all djurhälsopersonal.

3.8.3 Rapporteringskrav

Länsstyrelserna åiterrapporterar till Jordbruksverket, Livsmedelsverket och till Socialdepartementet. Rapporteringen är som regel årlig.

3.9 Kommunerna

3.9.1 Verksamhetsbeskrivning

Hur en kommunal organisation är uppbyggd och har för funktioner finns beskrivet i avsnitt 3.2.5.

3.9.2 Ansvarsområden

Kommunernas befogenheter och uppgifter i livsmedelskedjan regleras av olika speciallagar som exempelvis livsmedelslagen. Specificering av kommunernas befogenheter och skyldigheter regleras i de förordningar och föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

3.9.2.1 Livsmedelslagen

I livsmedelslagen föreskrivs att kontrollen över lagen, de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen utövas av vissa statliga myndigheter och kommunerna i enlighet med vad regeringen bestämmer. I Livsmedelsförordningen föreskrivs mer exakt vilken som är den behöriga kontrollmyndigheten för olika typer av objekt. Kommunernas miljö- och hälsoskyddsnämnder eller motsvarande har kontrollansvaret över ca 70 000 anläggningar. Primärproducenter av livsmedel kontrolleras av länsstyrelserna.

3.9.2.2 Lag om foder och animaliska biprodukter

Av lag om foder och animaliska biprodukter (foderlagen) följer att kontrollen över lagen, de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen utövas av vissa statliga myndigheter och kommunerna i enlighet med vad regeringen bestämmer. Förordning om foder och animaliska biprodukter föreskriver att det är länsstyrelserna som har kontrollansvar. Det är kommunerna som är de behöriga myndigheter att utöva offentlig kontroll över bl.a., nedgrävning av animaliska biprodukter, utlämnande och transport av matavfall och kompostering av matavfall när sådan kompostering

genomförs på annat sätt än genom kompostering i en av Jordbruksverket godkänd komposteringsanläggning.

3.9.3 Rapporteringskrav

Genom 31 § livsmedelsförordningen bemyndigas Livsmedelsverket att föreskriva att kontrollmyndigheterna ska lämna rapporter om sin kontroll.

Livsmedelsverket har sedan meddelat en för kommunerna bindande föreskrift SLVFS 2009:13. I denna föreskrivs att de kommunala nämnder som utövar kontroll enligt livsmedelslagen ska till Livsmedelsverket lämna de uppgifter om tillsynen som verket särskilt beslutar om.

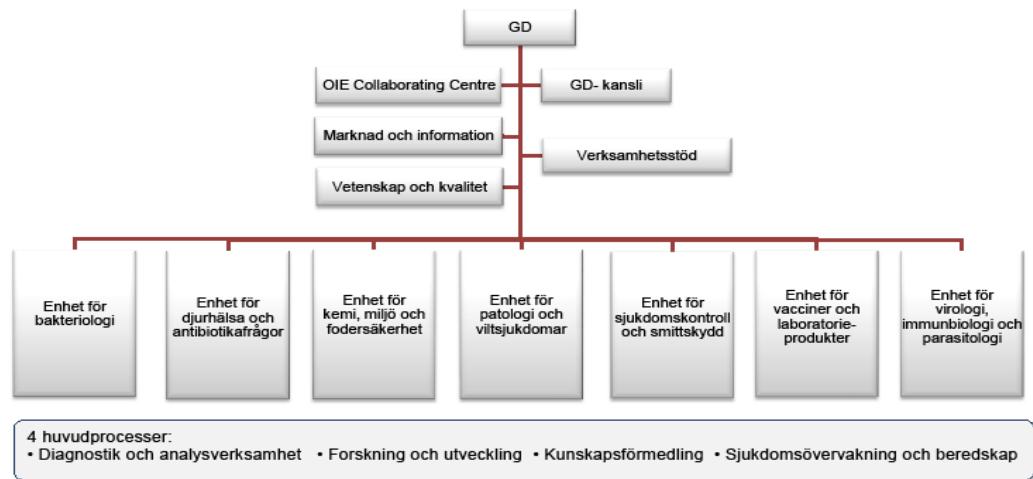
Av Förordning om foder och animaliska biprodukter följer att Jordbruksverket får meddela föreskrifter om skyldighet för en kontrollmyndighet att lämna information till Jordbruksverket.

3.10 Statens veterinärmedicinska anstalt

3.10.1 Verksamhetsbeskrivning

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) är en myndighet under Landsbygdsdepartementet. Enligt SVA:s instruktion har SVA till uppgift att vara veterinärmedicinskt expert- och serviceorgan åt myndigheter och enskilda. SVA är beläget i Uppsala.

Statens veterinärmedicinska anstalts organisation

Figur 6. Organisation för Statens veterinärmedicinska anstalt.

3.10.2 Ansvarsområden

SVA:s organisation ändrades 2008. I den nya organisationen tydliggörs ytterligare NRL-funktionens oberoende inom SVA i och med att ”Staben för vetenskap och kvalitet” nu är placerad som en funktion direkt under GD. Matrisorienterade processer är införda i organisationen och en av dessa utgörs av processen ”Sjukdomsövervakning och beredskap”. De avdelningar som utför analyser inom den offentliga foderkontrollen är sammanförda i en enhet.

Under 2008 inrättade SVA med medel från departementet ett Strama VL (strategigrupp för rationell antibiotikaanvändning och minskad antibiotikaresistens inom veterinärmedicin och livsmedel). Genom Strama VL formaliseras samarbetet rörande antibiotika och antibiotikaresistensfrågor med övriga myndigheter och organisationer samt med Sveriges lantbruksuniversitet.

SVA skall särskilt 1) utreda smittsamma djursjukdomars inklusive zoonosers, uppkomst, orsak och spridningssätt samt medverka i förebyggande och bekämpande av dessa sjukdomar, 2) upprätthålla en effektiv vaccinberedskap avseende smittsamma djursjukdomar inklusive zoonoser, 3) vara nationellt veterinärmedicinskt laboratorium, 4) utföra diagnostik av zoonoseer, epizootiska och övriga anmälningspliktiga sjukdomar hos djur inklusive diagnostik som föreskrivs i EG:s regelverk, 5) vara nationellt referenslaboratorium inom sitt verksamhetsområde, 6) utreda spridning av smittämnen och kemiska

risksubstanser i foder samt arbeta förebyggande med fodersäkerhet, 7) utföra diagnostik av smittämnen och kemiska risksubstanser i foder, 8) bedriva forsknings- och utvecklingsarbete inom sitt verksamhetsområde, 9) följa och analysera utvecklingen av sjukdomstillstånd hos domesticerade och vilda djur, 10) följa och analysera utvecklingen av resistens mot antibiotika och andra antimikrobiella medel bland mikroorganismer hos djur och i livsmedel samt 11) verka för en rationell användning av antibiotika till djur. SVA har även följande uppdrag: Strama VL (strategigrupp för rationell antibiotikaanvändning och minskad antibiotikaresistens inom veterinärmedicin och livsmedel).

SVA upprätthåller beredskap för utbrott av allvarliga sjukdomar, förebygger och bekämpar djurens infektionssjukdomar och sjukdomar som kan föras över mellan djur och människor, deltar i bevakning av foder- och livsmedelskedjan, bl.a. genom riskvärdering, deltar i miljöarbetet genom bevakning av sjukdomstillståndet i faunan, tillhandahåller vacciner och diagnostiska produkter, deltar i samhällets krisberedskap så att allvarliga konsekvenser av smitta kan begränsas, samverkar med myndigheter och organisationer främst inom EU, samt motverkar utveckling av antibiotikaresistens hos bakterier från djur.

SVA ingår i samverkansgrupp ”farliga ämnen” i ”Förordning om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap” och har särskilda uppgifter inom samverkansområdet.

SVA är Sveriges största veterinärmedicinska laboratorium och har säkerhetslaboratorier (säkerhetsklass 3). Vid laboratorierna utförs analyser av kemiska substanser, virus, bakterier, parasiter och prioner. SVA kan diagnostisera viktiga djurpatogener och har modern utrustning för obduktion, odling, serologi, antibiotikaresistensundersökningar, molekylärbiologiska analyser inkl. sekvensering av arvs massa.

SVA ska i första hand utföra de undersökningar och utredningar som Jordbruksverket begär. Dessa ska planeras och genomföras efter samråd med Jordbruksverket. SVA ska om möjligt också med förtur utföra de undersökningar som andra statliga myndigheter begär.

SVA verkar för en god djur- och folkhälsa, en god miljö och en uthållig livsmedelsproduktion och är specialiserat på djurs sjukdomar och smittämnen samt hur de sprids - mellan djur, till människan och i miljön.

SVA har ca 400 anställda och de största yrkeskategorierna är biomedicinska analytiker, veterinärer, forskare och laboratorietechniker.

SVA:s verksamhet skall enligt regleringsbrevet bidra till att fylla regeringens vision *Bruka utan att förbruka* med tillhörande inriktningsmål. SVA skall i återrapporteringen göra en övergripande bedömning av hälsoläget och sjukdomssituationen hos domesticerade och vilda djur i Sverige samt upprätthålla beredskap.

SVA har ett brett nätverk med kontakter med t.ex. andra myndigheter, branschorganisationer, universitet nationellt och internationellt och med laboratorier.

3.10.3 Rapporteringskrav

SVA ansvarar för sammanställning av årlig rapport enligt artikel 9 i rådets direktiv 2003/99, avseende trender för och källor till zoonoser, zoonotiska smittämnen och antimikrobiell resistens. Denna rapport vidarebefordras årligen till Europeiska kommissionen före utgången av maj månad.

3.11 Övriga berörda myndigheter

Andra myndigheter som kan bli berörda i kontrollverksamheten framgår av Bilaga 1. De områden där etablerade samarbeten finns, är beskrivna i kapitel 5.

3.12 Nationella referenslaboratorier

Regeringen har utsett Statens Veterinärmedicinska Anstalt respektive Livsmedelsverket till nationella referenslaboratorier, NRL, för Sverige på särskilda områden. Den rättsliga grunden för detta är art. 33 i förordning (EG) nr 882/2004, varigenom uttrycks att medlemsstaterna ska se till att minst ett NRL utses för varje referenslaboratorium på gemenskapsnivå (EU-RL). Generellt är Statens veterinärmedicinska anstalt NRL inom foder och djurhälsa och levande djur, medan Livsmedelsverket är NRL inom livsmedelsområdet. Undantag finns dock t.ex. är Livsmedelsverket ansvarig för NRL-funktionerna inom både foder och livsmedel för dioxin/PCB och GMO.

Inom det fytosanitära området finns inget system för NRL.

Utsedda NRL framgår av Bilaga 2.

3.13 Kontrollorgan

Det är enbart inom området ekologisk produktion och ekologiska livsmedel som uppgifter i den offentliga kontrollen är delegerade till särskilda kontrollorgan i enlighet med artikel 5 rådets förordning (EG) nr 882/2004.

Det är Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac) som meddelar EU-kommissionen om godkända kontrollorgan. För närvarande finns tre godkända kontrollorgan för ekologisk produktion: Kiwa Aranea (tidigare Aranea Certifiering AB), SMAK AB, och HS Certifiering AB. För kontroll av ekologiska livsmedel finns ytterligare ett kontrollorgan, Valiguard AB.

Ackreditering och godkännande av kontrollorganen görs av Swedac, enligt förordning (2009:27) om ekologisk produktion. Det är även Swedac som har

ansvaret för att övervaka godkända kontrollorgan i enlighet med rådets förordning (EG) nr 834/2007 med tillämpningsförfordning (EG) nr 889/2008. De organ som har godkänts som kontrollorgan ska rapportera avvikelser och överträdelser direkt till Livsmedelsverket respektive Jordbruksverket. Det är vidare dessa båda statliga myndigheter som fattar nödvändiga myndighetsbeslut i förhållande till dem som är underkastade kontrollen. Livsmedelsverket och Jordbruksverket har att besluta om importtillstånd och Livsmedelsverket för dispens för konventionella ingredienser i livsmedel.

Både Jordbruksverket och Livsmedelsverket har utfärdat föreskrifter om ekologiskt lantbruk respektive ekologiskt framställda livsmedel.

4. Organisation av den offentliga kontrollen

4.1 Inledning

Kapitlet behandlar varje kontrollområde för sig. De behöriga myndigheternas organisation och resurser avseende kontroll och hur kontrollansvaret är fördelat framgår vid beskrivningen av varje kontrollområde. System för riskbaserad kontroll beskrivs separat. Stöd och samordning, inom och mellan kontrollområdets centrala, regionala och lokala kontrollmyndigheter, inklusive utbildning ingår i detta kapitel. Vidare anges hur verksamhetskriterierna uppfylls (jfr. artikel 4.2 i förordning (EG) nr 882/2004), samt förfaranden för kontroll och kontrollrapporter (jfr. artikel 8 och 9 i förordningen). I kapitlet ges underlag för att visa hur det svenska kontrollsystemet uppfyller kraven framförallt i artikel 42.2 b), c), d), e), f), g), h) och i), i förordningen.

4.2 Kontroll av livsmedel

Livsmedelskontrollen i Sverige utförs av den centrala statliga myndigheten Livsmedelsverket, på regional nivå av länsstyrelserna och lokalt av kommunerna. I de fall flera kommuner gått samman i en gemensam organisation för bland annat livsmedelskontroll, är den gemensamma nämnden eller kommunalförbundet lokal myndighet. Länsstyrelserna har ansvar för livsmedelskontrollen i primärproduktionen. Generalläkaren är behörig myndighet inom Försvarmakten. Kontroll av ekologiska livsmedel är delegerad till kontrollorgan.

4.2.1 Rättslig grund för kontrollen

De centrala nationella författningarna inom livsmedelsområdet är livsmedelslagen och livsmedelsförordningen. Syftet med dessa författningar är att säkerställa en hög skyddsnivå för människors hälsa samt för konsumenternas intressen när det gäller livsmedel. Det är genom tillkännagivande (2010:231) om de EU-bestämmelser som kompletteras av livsmedelslagen, som ansvarsfördelningen, befogenheterna och sanktionsmöjligheterna kopplas ihop med livsmedelslagen.

I Sverige har lagens tillämpningsområde utvidgats till att avse även snus och dricksvatten. I lagens 3 §, jämställs livsmedel med 1) vatten, från och med den punkt där det tas in i vattenverken till den punkt där värdena ska iaktas enligt artikel 6 i dricksvattendirektivet, och 2) snus och tuggtobak.

I 11 § livsmedelslagen anges att livsmedelskontrollen utövas av Livsmedelsverket, länsstyrelserna, andra statliga myndigheter och kommunerna; d.v.s. den eller de kommunala nämnder som fullgör sina uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet, i enlighet med vad regeringen bestämmer. Enligt 12 §

åligger det Livsmedelsverket, och i fråga om länet, länsstyrelsen att samordna övriga kontrollmyndigheters verksamhet och lämna råd och hjälp i den verksamheten. I lagen regleras också kommunal samverkan i den offentliga kontrollen. Enligt 14 § får en kommun träffa avtal med en annan kommun om att kontrolluppgifter som kommunen har enligt livsmedelslagen ska skötas helt eller delvis av den andra kommunen. Detta förekommer i vissa kommuner istället för att bilda gemensam organisation. Kommunen får dock inte överlåta befogenheten att meddela beslut i ett ärende.

Livsmedelsverket får meddela nationella föreskrifter enligt 30 § livsmedelsförordningen. Totalt finns ca 60 föreskrifter, men alla berör inte kontroll. I 5-7 §§ LIVSFS 2005:20 om livsmedelshygien har Livsmedelsverket infört krav på godkännande respektive registrering av vissa anläggningar. Fram till 1 december 2009 hade Sverige nationellt krav på godkännande av anläggningar. Som komplement till Europaparlamentets och rådets förordningar och de nationella föreskrifterna utarbetar Livsmedelsverket vägledningar, kontrollhandböcker och instruktioner Dessa fungerar som stöd och samordning i kontrollen inom och mellan myndigheterna.

I Sverige finns cirka 74 500 livsmedelsanläggningar, varav Livsmedelsverket har kontrollansvar för drygt 600 och kommunerna resterande. Till detta kommer uppskattningsvis cirka 80 000 primärproducenter som är livsmedelsföretagare. Det finns inget samlat register över livsmedelsanläggningarna i Sverige. Varje kontrollmyndighet har sina egna register. Undantag är listor över svenska anläggningar som är godkända för gemensamma marknaden, export samt nationell verksamhet. Dessa listor finns på Livsmedelsverkets webbplats.

4.2.1.1 Ansvarsfördelning

Ansvar för den offentliga kontrollen av livsmedelsanläggningar i Sverige fördelas enligt 23 § i livsmedelsförordningen mellan Livsmedelsverket, länsstyrelserna och de lokala kontrollmyndigheterna. Av 23 § framgår det vilken myndighet som prövar frågor om godkännande och registrering av livsmedelsanläggningar och enligt 25 § i nämnda förordning ska den myndighet som prövar godkännandet av en anläggning eller registrerar anläggningen utöva kontrollen över verksamheten i anläggningen. Enligt 27 § i livsmedelsförordningen är Generalläkaren behörig myndighet att utöva offentlig kontroll inom Försvarsmakten.

Livsmedelsverket är kontrollmyndighet för: slakterier, vilthanteringsanläggningar och styckningsanläggningar; större anläggningar för malet kött; kyl- och fryshus, utom sådana som lagrar och omgrupperar köttvaror för distribution enbart inom detaljhandeln; större köttprodukt- och köttberedningsanläggningar; större mjölk- och mjölkproduktanläggningar; större fisk- och fiskgrossistanläggningar; äggpackerier; äggproduktanläggningar; livsmedelsanläggningar i järnvägsvagnar, luftfartyg och fabriksfartyg samt kyltankbåtar för fisk; tillverkningsanläggningar för spritdrycker och vin m.m.; detaljhandelsbolag som avses i alkohollagen; exportkontrollerade anläggningar; anläggningar för behandling av livsmedel med

joniserande strålning, samt skeppshandelslager, tullager frilager och anläggningar inom frizon i vilka det förvaras livsmedel som från veterinärsynpunkt inte är godkända för fri omsättning. Länsstyrelsen har kontrollansvaret för primärproducenter av livsmedel. Kommunerna har kontrollansvaret för övriga livsmedelsanläggningar.

Det finns möjlighet för Livsmedelsverket att överta ansvaret för kontrollen av en anläggning från en lokal myndighet enligt 15 § i livsmedelslagen, samt att lämna tillbaka ansvaret. Livsmedelsverket har även möjlighet, enligt 16 §, att överlämna ansvaret för kontrollen av en viss anläggning som Livsmedelsverket annars har, till en kommun. Enligt 17 § kan regeringen, efter ansökan från Livsmedelsverket, besluta att kontrollansvaret när det gäller viss anläggning ska flyttas från en kommun till Livsmedelsverket om kommunen grovt eller under längre tid åsidosatt sin kontrollskyldighet.

Enligt 32-33 §§ livsmedelsförordningen ska länsstyrelserna och kommunala nämnden biträda vid särskild provtagning och undersökning som Livsmedelsverket bestämmer. En länsstyrelse och de kommuner som är belägna i länet ska samråda med varandra i s.k. samordningsgrupper, vilka länsstyrelserna har till ansvar att sammankalla.

4.2.2 Organisation av kontrollen

Varje kontrollmyndighet planerar sin egen offentliga kontroll. Denna planering ska ske så att den offentliga kontrollen är riskbaserad, (jfr avsnitt 4.2.3), genomförs regelbundet och så ofta som är lämpligt.

4.2.2.1 Personella resurser

Vid Livsmedelsverket finns en kontrollavdelning med cirka 220 årsarbetskrafter som ska ansvara för operativ kontroll av alla anläggningar inom Livsmedelsverkets ansvarsområde. Kontrollavdelningen svarar för kvalitets-säkring, bemanning och ekonomi kopplad till kontrollen, inklusive kontrollavgifter. I ansvaret ingår även instruktioner till den egna kontrollpersonalen om hur kontrollen ska genomföras samt gränskontroll, kontroll vid slakt och kontroll av musselvatten. Avdelningen ska inte ansvara för övergripande stöd till kontrollen i form av vägledning till lagstiftningen eller rådgivning i horisontella frågor, såsom märkningsfrågor, dessa områden ansvarar Rådgivningsavdelningen för, där också arbetet med de särskilda kontrollprogrammen återfinns.

Vid Livsmedelsverket finns expertkunskap inom många olika områden som finns beskrivna i avsnitt 3.4.1. Expertisen finns tillgänglig för kontrollpersonalen via telefonkontakt eller via Livsmedelsverkets webbplats. En skraddarsydd kommunikationskanal via webbplatsen den lösenordsskyddade webbplatsen <http://www.livsteck.net>, har skapats för att på bästa möjliga sätt kunna nå ut till all personal som är involverad i livsmedelskontrollen.

4.2.2.2 IT-system

IT- stöd för Kontrollverksamheten

2009 startade projektet KontrollReda vilket bestod av flera delprojekt.

- T-system för myndighetsrapportering
- Dricksvattenanalyser
- Systemstöd för tillsynsavdelningen
- Systemstöd på enheten för kött-tillsyn

Kontrollreda är avslutat och uppdelat i tre separata projekt.

- e-Lvis
- IT-system för myndighetsrapportering
- Dricksvattenanalyser

Anledningen till uppdelningen är Livsmedelsverkets nya organisation. Syftet med projektarbetet kvarstår "att ge kontrollverksamheten ett IT-stöd och arbetssätt som är generellt, enhetligt och kvalitetssäkrat för hantering av kontrollobjekt, kontrollens resultat, beslut och rapportering".

e-Lvis

Projektet e-Lvis syftar till att ge Livsmedelsverket ett systemstöd som bidrar till effektivare offentliga kontroller och till den övergripande målsättningen att framgångsrikt leda och samordna livsmedelskontrollen i Sverige. I dagsläget hanteras alla dokument och alla data manuellt i filer eller pappersdokument. Livsmedelsverkets servicepotential och effektivitet kommer att öka i och med införande av ett nytt systemstöd. För alla medarbetare som arbetar med kontroller i en eller annan form ger systemstödet ett förenklat sätt att arbeta med mindre administration och mer tid för kontrollarbete. För verksamhetens chefer förbättras möjligheterna att planera och följa upp både kontroller och bemanning i kärnverksamheterna. Uppgifter från verksamheten kan enkelt sammanställas och rapporteras vidare. För livsmedelsföretagens del innebär det nya systemstödet en bättre dialog med Livsmedelsverket. Via verktyget "Mina sidor" kommer företagarna snabbt och effektivt kunna sköta sina ärenden med Livsmedelsverket efter företagarens egna förutsättningar. Projektet pågår fram till april 2012.

IT-system för myndighetsrapportering (IMYR) och verktyg för offentlig kontroll:

Livsmedelslagstiftningen är målstyrd och går inte in på detaljer.

Kontrollpersonalens kompetens är därmed avgörande för att kontrollen ska fungera. Livsmedelsverket har därför förändrat formen för arbetet med den så kallade datorbaserade kontrollen. Det innebär att verket inte längre kommer att utveckla nya eller uppdatera befintliga checklistor med tillhörande hjälpredor. Checklistor och hjälpredor kommer att ersättas av handböcker för kontroll, som kompletterar Livsmedelsverkets vägledningar. Handböckerna kommer även att vara knutna till särskilda utbildningar. Kompetenshöjande åtgärder som vägledningar, handböcker och utbildningar ska verka för att kontrollen som utförs är effektiv, ändamålsenlig och likvärdig över landet.

I den årliga rapporteringen som de centrala, lokala och regionala myndigheterna ska göra till Livsmedelsverket efterfrågas bland annat resultatet av kontrollen. Myndigheten rapporterar då kontrollresultat för specificerade delar i en livsmedelsanläggning, så kallade rapporteringspunkter. Vägledning och handböckerna ska förtydliga vad olika rapporteringspunkter kan innebära för olika typer av verksamheter. Rapporteringen och handböckerna utgör på detta sätt en grund för kontrollmyndigheterna att bygga egna checklistor på. Livsmedelsverket lämnar utvecklingen av tekniska lösningar öppen. Kontrollmyndigheterna ska ha frihet att själva bestämma vilken teknisk lösning de vill ha. Ett digitalt hjälpmedel för att skapa egna checklistor som syftar till att effektivisera kontrollen kräver anpassning till/av lokala system och användarnas behov. Kontrollmyndigheterna rapporterar för första gången kontrollresultaten från 2010 till Livsmedelsverket i det nya systemet.

Dricksvattenanalyser: Vattentäcksarkivet (DGV) som förvaltas av SGU (Sveriges Geologiska Undersökning) har anpassats och byggts ut så att Livsmedelsverket kan hämta den information om dricksvattnets kvalitet som behövs för den centrala dricksvattenkontrollen samt rapportering enligt direktiv (98/83/EG) om dricksvattenkvalitet.

Importdatasystem: Gränskontrollstationerna arbetar, och har som stöd, i huvudsak två datasystem; REDA och TRACES (TRAdE Control and Expert System). Via den nationella databasen REDA sker ett kontinuerligt informationsutbyte mellan Livsmedelsverket och gränskontrollstationerna, och här registreras samtliga kontrollerade sändningar och parametrar (jfr. avsnitt 4.2.5.6).

4.2.2.3 Finansiering

Livsmedelskontrollen är i huvudsak avgiftsfinansierad. Varje kontrollobjekt ska betala dels en avgift för registrering eller godkännande och dels en årlig kontrollavgift. Livsmedelsverket beslutar om avgiftens storlek för de anläggningar som kontrolleras av myndigheten. För de anläggningar som har kommunal kontroll fastställer kommunfullmäktige timtaxan för den årliga kontrollavgiften. Förutom den årliga kontrollavgiften finns avgifter och anslag för att finansiera de särskilda nationella kontrollprogrammen, samt avgifter för import och exportkontroll vid handel med tredje land. En särskild avgift utgår också för bemanning med officiell veterinär enligt förordning (EG) nr 854/2004 om animaliekontroll. Länsstyrelsernas kontroll i primärproduktionen är anslagsfinansierad från 2009. Extra offentlig kontroll bekostas av företagaren.

4.2.2.4 Officiella laboratorier

Via Swedac¹s webbplats (www.swedac.se) kan man finna ackrediterade laboratorier i flera EU-länder, vilka kan anlitas av de svenska kontrollmyndigheterna.

---

¹ Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, SWEDAC

Livsmedelsverket har en - Vägledning för upphandling av analystjänster och där ingår förfarandet för:

- utnämning av laboratorier,
- försäkring av hur kraven uppfylls av laboratorierna, revision av dessa.

Livsmedelsverkets Undersökningsavdelning har kapacitet att analysera ett stort antal prov per år. Avdelningen har kemisk och mikrobiologisk kompetens.

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) har säkerhetslaboratorier erforderliga för analys av bl.a. livsmedel, som kan innehålla allvarlig smitta. SVA samarbetar med Livsmedelsverket vad gäller vissa av dessa säkerhetslaboratorier. SVA har kapacitet och kompetens att analysera ett mycket stort antal prov per år av mikrobiologisk eller kemisk natur.

4.2.3 Riskbaserad kontroll

Livsmedelsverket har utarbetat en modell för riskklassificering av livsmedelsanläggningar, som ej är primärproducenter. Modellen finns angiven i Livsmedelsverkets vägledning om riskklassning av livsmedelsanläggningar och beräkning av kontrolltid. Modellen har utvärderats under 2009 och därefter har vägledningen omarbetats under 2010. Modellen består numera av tre moduler, en riskmodul, en informationsmodul och en erfarenhetsmodul. I riskmodulen värderas olika riskfaktorer som är kopplade till aktuell verksamhet i livsmedelsanläggningen. Informationsmodulen reglerar ett kontrolltidstillägg för t.ex. kontroll av märkning, spårbarhet och återkallelserutiner. I erfarenhetsmodulen bedöms hur väl livsmedelsanläggningens/livsmedelsföretagarens system för egenkontroll uppfyller kraven i livsmedelslagstiftningen. De tre modulerna genererar information som ligger till grund för beräkning av kontrolltid. Uppdateringen består förutom att föra in ytterligare en modul (informationsmodulen) i:

- Förändrad fördelning av riskpoäng, så att betydelsen av verksamheten i högriskanläggningar som bearbetar livsmedel och anläggningar med lågriskverksamhet minskas.
- Förändrad storleksindelning, så att ytterligare en storleksklass skapas i det storleksområde där väldigt många anläggningar finns placerade.
- Fler riskklasser. Antalet ökas från fem till åtta.
- Erfarenhetsmodulen förkortas och förenklas. Erfarenhetsklass D tas bort, vilket medför att det finns tre erfarenhetsklasser kvar. Kontrolltiden ökar bara med 50 % vid flytt till sämre erfarenhetsklass.
- Kontrolltiden förändras. Den nya riskklassningen styr mot en mer konsekvent debitering vid uppföljande kontroll.

Livsmedelsverket rekommenderar att kontrollmyndigheterna börjar tillämpa den nya avgiftsmodellen först inför verksamhetsåret 2012.

Livsmedelsverket och Jordbruksverket har utarbetat en gemensam modell för riskklassificering av livsmedelsföretag och foderföretag i primärproduktionen.

Modellen består av två moduler, en prioritetsmodul och en erfarenhetsmodul. Prioritetsmodulen rangordnar betydelsen av olika branschers bidrag till livsmedelssäkerheten inom primärproduktionen. I erfarenhetsmodulen bedöms hur väl företagens egen kontroll uppfyller kraven i lagstiftningen. Företag som använder väl fungerande kvalitetssäkringssystem får lägre kontrollfrekvens. De två modulerna kopplas samman med en matris. Genom att tillämpa riskklassificeringsmodellen kan kontrollen prioriteras till de branscher som har störst möjlighet att påverka livsmedelssäkerheten i primärproduktionen, dvs. till de branscher och verksamheter där kontrollen gör störst nytta. Modellen beskrivs i en vägledning till kontrollmyndigheterna. Modellen planeras att ses över under 2011.

Inom ramen för Livsmedelsverkets kontrollprogram genomförs provtagning och analys av primärprodukter på olika ställen i livsmedelskedjan. De regionala kontrollmyndigheterna genomför kontrollbesök på de olika primärproduktionsplatserna. Utvärdering av branschernas och företagens olika kvalitetssäkringssystem görs genom Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets granskning av dessa system och med information från provtagning och kontrollbesök. Den samlade informationen från hela kontrollsystemet ligger till grund för revidering av erfarenhetsmodulen och riskklassificeringsmodellen och för utformning av den offentliga kontrollen.

4.2.4 Utförande av kontrollen

I Livsmedelsverkets föreskrifter om livsmedelshygien (LIVSFS 2005:20) anges att ansökan om godkännande av anläggning, som omfattas av kravet på godkännande, ska ske till ansvarig kontrollmyndighet. Det framgår även vilka uppgifter som ansökan ska omfatta. Fram till 1 december 2009 hade Sverige ett nationellt krav på godkännande av anläggningar. I samma föreskrift anges att anmälan om livsmedelsanläggning som ska registreras ska ske till ansvarig kontrollmyndighet. På Livsmedelsverkets webbplats finns information till livsmedelsföretagaren om hur ansökan respektive anmälan hanteras, samt blanketter för ansökan respektive anmälan.

Livsmedelsverket har utarbetat vägledningar som stöd till de lokala och regionala kontrollmyndigheterna och till sin egen kontrollpersonal vad avser tolkning av olika rättsregler. Vägledningarna finns på Livsmedelsverkets webbplats². En vägledning beskriver hur den offentliga kontrollen bör utföras. Kontrollen bör utgå ifrån revision av livsmedelsföretagarens system för egenkontroll med kompletterande inspektioner och provtagningar. Livsmedelsverkets vägledning om godkännande och registrering beskriver bl.a. kriterier för livsmedelsföretag som ska godkännas eller registreras samt förfarandet för godkännande/ registrering. I den framgår också hur kontrollmyndigheten ska hantera ansökan respektive anmälan. Vid prövning av ansökan för godkännande av livsmedelsanläggningen ska besök på plats i anläggningen ske.

---

² www.slv.se/livsmedelskontroll/vagledningar och annan information

Livsmedelsverket har en instruktion för godkännande och registrering av livsmedelsanläggningar som används för de anläggningar där Livsmedelsverket är ansvarig. Ansvaret för kontroll, inklusive prövning av frågor om godkännande och registrering av livsmedelsanläggningar fördelas enligt 23§ i livsmedelsförordningen (2006:813).

Beslut om godkänd livsmedelsanläggning kan återkallas tillfälligt eller permanent. Det görs enligt 24 § i livsmedelsförordningen (2006:213) av den myndighet som prövar godkännande av en anläggning. Förfarandet finns beskrivet i Livsmedelsverkets vägledning Sanktioner i livsmedelslagsstiftningen.

De grundläggande vägledningarna kompletteras av vägledningar inom olika sakområden. När det sedan gäller mer praktiska detaljer i kontrollen tar Livsmedelsverket fram kontrollhandböcker för olika kontrollområden. Den första handlar om butiker. Utöver de vägledande tolkningsdokumenten har varje kontrollmyndighet möjlighet att arbeta utifrån egenhändigt framtagna detaljerade arbetsinstruktioner avsedda för den egna kontrollpersonalen. De instruktioner som tagits fram för Livsmedelsverkets kontrollpersonal finns i Livsmedelsverkets system för styrande dokument, LSDok.

4.2.5 Kontroll inom särskilda områden

I detta avsnitt beskrivs kontrollen inom vissa områden som är särreglerade eller av andra skäl särskilt bör nämnas. Kontrollprogrammen enligt förordning (EG) nr. 882/2004 (beaktandesats 45) beskrivs sist i avsnittet.

4.2.5.1 Aromer och tillsatser

Kontrollmyndigheternas kontroll av aromer och tillsatser sker i begränsad omfattning och som integrerad del i den vanliga kontrollen av produktionsanläggningar och detaljhandel. Vid till exempel RASFF-ärenden skärper kontrollmyndigheterna kontrollen i de angivna livsmedelsgrupperna.

I januari 2009 trädde ny lagstiftning i kraft, mot vilken kontrollen kommer att utföras framöver. De EG-förordningar som trädde i kraft var nr 1332/2008 om enzymer, 1333/2008 om tillsatser samt 1334/2008 om aromer. Av dessa förordningar ska vissa delar börja tillämpas den 20 januari 2010 (enzym- och tillsatsförordningarna) eller den 20 januari 2011 (aromförordningen).

4.2.5.2 Bestrålning av livsmedel

Livsmedelsverket upprättar en förteckning över de anläggningar som är godkända för behandling av livsmedel med joniserad strålning och tilldelar dem ett kontrollnummer, enligt livsmedelsförordningen och Livsmedelsverkets föreskrift (SLVFS 2000:46) om behandling av livsmedel och livsmedelsingredienser med joniserad strålning. För närvarande finns det ingen anläggning i Sverige för detta ändamål. Varje år analyseras några prov för att se om livsmedlet bestrålats.

4.2.5.3 Dricksvatten

Livsmedelsverket samordnar kontrollen av dricksvatten på nationell nivå, vilket bland annat innebär att vägleda och informera. Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 2001:30) om dricksvatten, omtryckt LIVSFS 2005:10, gäller för storskalig dricksvattenförsörjning, till exempel kommunalt dricksvatten, och för dricksvatten som används i kommersiell och offentlig verksamhet, till exempel på skolor, sjukhus och i livsmedelsföretag. Reglerna gäller inte för enskilda brunnar. Myndighetskontroll av dricksvatten utförs lokalt av kommunerna och samordnas regionalt av länsstyrelserna.

Varje år sedan 1999 genomför Livsmedelsverket ca 20 normerande kontroller inom dricksvattenområdet. Förutom den rutinmässiga återrapporteringen till varje kontrollerad kommun sammanställs, utvärderas och publiceras resultatet av de normerande kontrollerna. Genom normerande kontroll kontrolleras kontrollmyndighetens kontroll av verksamhetsutövarens egenkontroll.

4.2.5.4 Garanterade traditionella specialiteter av jordbruksprodukter och livsmedel (enligt förordning (EG) nr. 509/2006)

Livsmedelsverket har tillsammans med kommunerna ansvaret för området. Kontrollmyndigheternas kontroll sker i begränsad omfattning och som integrerad del i den vanliga kontrollen.

4.2.5.5 GMO

Livsmedelsverket driver i samarbete med lokala kontrollmyndigheterna GMO-kontrollen. Denna genomförs årligen i GMO-projekt där ett varierande antal kontrollmyndigheter, beroende på projektens inriktning, ingår. Tidigare GMO-projekt har varit fokuserade på att ta fram hjälpmedel, t.ex. checklistor, som ska utgöra ett stöd för inspektörerna vid GMO-kontroll.

GMO-projekten omfattar även årliga uttag av stickprov för analys gällande GMO. Provtagning och analys görs med avseende på både godkända och icke godkända GMO. 2010 års kontroll omfattar endast provtagning för analys av förekomsten av icke godkända GMO, vilka för närvarande är det kinesiska GM-riset Bt63 och GM-linfrön från Kanada. För 2011 planeras analys av kosttillskott. Utöver de centralt ledda GMO-projekten kan kontrollmyndigheterna själva initiera GMO-kontroller.

4.2.5.6 Gränskontroll från tredje land

Ansvaret för gränskontrollen åligger fr. o. m. 1 januari 2011, Kontrollavdelningen på Livsmedelsverket. Till avdelningen hör 5 gränskontrollstationer. Gränskontrollstationerna är lokaliserade i Göteborgs hamn och på Landvetter flygplats, i Stockholms hamn och på Arlanda flygplats samt i Helsingborgs hamn. Över varje station ansvarar en veterinär.

I gränskontrollen kontrolleras ca 4300 animaliska sändningar och 1500 vegetabiliska sändningar per år.

Importkontrollen av animaliska produkter utförs enligt Rådets direktiv 97/78 som implementerats i den nationella lagstiftningen genom LIVSFS 2004:3. Utförandet av veterinärkontrollerna vid gränskontrollstationerna regleras i Kommissionens förordning 136/2004.

Kontrollen av animaliska produkter kan delas upp i tre delar:

1. *Dokumentkontroll*

Kontroll av medföljande veterinärintyg eller motsvarande dokument så att de överensstämmer med gällande importvillkor och uppgifter om sändningen. Alla sändningar genomgår dokumentkontroll.

2. *Identitetskontroll*

Kontroll av varor gentemot medföljande dokument och märkning för att fastställa att identiteten på varan stämmer. Alla sändningar genomgår identitetskontroll.

3. *Fysisk kontroll*

Kontroll av varor för att se att de inte påverkats menligt under transporten, bl.a. genom okulär och organoleptisk besiktning, kontroll av temperatur samt enklare fysiska tester såsom pH-mätning. Fysiska kontroller genomförs också som provtagning med inriktning på både mikrobiologisk påverkan och eventuell kemisk förorening i form av rests substanser, tungmetaller eller hormoner.

Alla sändningar med icke-harmoniserade varor genomgår fysisk kontroll. Huvuddelen av sändningarna innehåller dock harmoniserade varor och frekvensen av den fysiska kontrollen styrs då av det som anges i EU-lagstiftning eller ekvivalensavtal. De fysiska kontroller som genomförs som provtagning med laborietester regleras av ett program för provtagning som revideras varje år.

Stationerna kontrollerar också aktuella manifest för att undvika att livsmedel som ska kontrolleras olovligt kommer in i landet.

Dessutom kontrolleras vissa vegetabiliska livsmedel enligt tabellen nedan (%-satsen i kontrollkolumnen avser andelen sändningar som provtas);

Rättsakt	Produkt	Land	Hälsofara	Kontroll	Kontroll-ansvarig
(EG) 733/2008	Svamp	Länder påverkade av radioaktivt nedfall efter Tjernobylyolycka	Radioaktivitet	Dokument, provtagning på sändningar >10kg (stickprov)	SLV

Rättsakt	Produkt	Land	Hälsofara	Kontroll	Kontroll-ansvarig
LIVSFS 2003:15	Jordnötter, torkade fikon, paranötter	Alla 3:e länder	Aflatoxin	Provtagning (10%)	SLV
669/2009/EG	Variierande	Flera	Aflatoxin, pesticider mfl	Dokument, Provtagning (10-50 %)	SLV
1152/2009/EG	Jord-, para- och hasselnötter, pistage- och sötmandlar, torkade fikon, m.m.	Turkiet, Iran, Kina, Egypten, Brasilien, USA	Aflatoxin	Dokument, provtagning (5-100%)	SLV
2008/47/EG	Jordnötter	USA	Aflatoxin	Dokument, provtagning (stickprov)	SLV
2008/289/EG	Risprodukter	Kina	GMO	Dokument, provtagning (stickprov)	SLV
258/2010/EG	Guarkärnmjöl	Indien	Pentaklorfenol	Dokument, provtagning (5%)	SLV
1151/2009/EG	Solrosolja	Ukraina	Mineralolja	Dokument, provtagning (stickprov)	SLV
1135/2009/EG	Samman-satta produkter som kan innehålla mjölk eller mjölkprodukter, soja, ammonium bikarbonat	Kina	Melamin	Dokument, provtagning (20%)	SLV

Från 25 januari 2010 tillkom en ny förordning enligt artikel 15.5 i förordning (EG) nr 882/2004 om offentlig kontroll, Kommissionens förordning (EG) nr 669/2009. Den nya förordningen innehåller en lista över vegetabiliska livsmedel som p.g.a. kända eller oförutsedda risker behöver kontrolleras vid import från tredje land. Listan uppdateras var tredje månad. Kontrollen enligt den nya förordningen utförs vid gränskontrollstationerna.

Livsmedelsverket håller utbildningar för tullmyndigheterna på lokal och central nivå i samarbete med gränskontrollstationerna samt deltar i arbetsgrupper som berör import av livsmedel tillsammans med Tullverket.

Gränskontrollstationerna arbetar med två datasystem; REDA och TRACES (TRAdE Control and Expert System). Via den nationella databasen REDA sker ett kontinuerligt informationsutbyte mellan Livsmedelsverket och gränskontrollstationerna, och här registreras samtliga kontrollerade sändningar och parametrar. REDA är kopplat till faktureringen av kontrollen.

4.2.5.7 Material avsedda att komma i kontakt med livsmedel

Livsmedelsverket är den centrala behöriga myndigheten för området. Genom miljöbalken är ansvaret för kontrollen av företagen som producerar material avsett att komma i kontakt med livsmedel gemensamt för Livsmedelsverket och kommunen där anläggningen finns. Livsmedelsverket utfärdar exportcertifikat för material avsedda att komma i kontakt med livsmedel.

4.2.5.8 Naturligt mineralvatten

Livsmedelsverket godkänner uttag som får användas för produktion av naturligt mineralvatten enligt föreskrifter om naturligt mineralvatten och källvatten (LIVSFS 2003:45). Offentlig kontroll av att kraven i nämnda föreskrifter efterlevs utförs av den lokala kontrollmyndigheten.

4.2.5.9 Märkning

Märkning är ett kontrollområde i den offentliga kontrollen som ska kontrolleras vid besök på anläggningarna. Märkningsområdet har kommit mer i fokus på senare år i och med verkets satsning på redlighet. Märkningsregler finns både i föreskrifter, förordningar och handelsnormer. Livsmedelsverket skriver vägledningar till märkningsreglerna och ger utbildningar samt ger stöd till inspektörer via Livsteck.net, telefon och e-post. För 2011 planeras ett riksprojekt inom området märkning.

4.2.5.10 Nutritionsaspekter

Kontroll med avseende på nutritionsaspekter är framförallt fokuserad på märkningsuppgifter.

En nationell föreskrift finns om användning av viss symbol – ”nyckelhålet”. Föreskriften om nyckelhålet reviderades 2009 då även Norge och Danmark införde motsvarande regler. Nyckelhålmärkningen får frivilligt användas på vissa livsmedelsgrupper som uppfyller angivna villkor för typ av fett samt mängden fett, sockerarter, salt och kostfiber. Det finns en vägledning till reglerna om nyckelhålet. Ett nordiskt kontrollprojekt om nyckelhålmärkning planeras att genomföras under våren 2011 av livsmedelsmyndigheterna i Sverige, Norge och Danmark.

Livsmedelsverket hanterar ärenden om tillstånd för vissa viktkontrollprodukter (VLCD) (SLVFS 2000:14) samt mottar anmälningar om livsmedel för särskilda

näringsändamål (SLVFS 2000:14), livsmedel för speciella medicinska ändamål (SLVFS 2000:15) och modersmjölksersättning (LIVSFS 2008:2). Anmälningarna vidarebefordras till behörig kontrollmyndighet för information och kontroll. Offentlig kontroll sker som en del av den ordinarie kontrollen på aktuella anläggningar.

Offentlig kontroll av tillskottsning (LIVSFS 2008:2), spannmålsbaserade livsmedel och barnmat för spädbarn och småbarn (SLVFS 1997:27) samt vissa livsmedel avsedda att användas i energibegränsad kost för viktminskning (SLVFS 1997:30) ingår i den ordinarie kontrollverksamheten vid sådana anläggningar. Kontroll av att gränsvärden för rester av bekämpningsmedel i barnmat inte överskrids ingår även i kontrollprogrammet för bekämpningsmedelsrester i vegetabilier (se 4.2.5.22).

Behovet av stöd och vägledning till kontrollmyndigheter till förordningen om näringspåståenden och hälsopåståenden om livsmedel, (EG) nr 1924/2006, är stort. Det finns en vägledning till förordningen och under år 2010 togs kontrollverktyg fram för vissa kontrollområden rörande närings- och hälsopåståenden. Under 2011 planeras att genomföra ett kontrollprojekt inom detta område.

Under 2010 har formerna för samarbete med Läkemedelsverket utarbetats gällande livsmedel (t.ex. livsmedel för speciella medicinska ändamål, kosttillskott och livsmedel med närings- och hälsopåståenden), som gränsar till läkemedel. Även samarbete med Konsumentverket har utvecklats gällande marknadsföringen av livsmedel i dessa kategorier.

Kosttillskott

Under åren 2009 -2010 har flera kommuner arbetat med riktad kontroll av kosttillskott som säljs i dagligvaruhandeln, hälsokostbutiker och på apotek. Därmed har behovet av stöd till kontrollmyndigheter ökat. För att bemöta detta har Livsmedelsverket bland annat utökat informationen om kosttillskott på livsteck.net, gjort en checklista som stöd vid kontrollen och startat ett arbetsrum på livsteck.net om kontroll av kosttillskott. Under 2009 startade Livsmedelsverket ett hälsokostprojekt som ska pågå t.o.m. 2011. Projektet som även innefattar ett samarbete med Läkemedelsverket och Konsumentverket syftar bland annat till att få ett grepp om utbudet av hälsokostprodukter, utarbeta arbetsformer internt och externt, ta fram rutiner för riskhantering samt att ta fram en tillsynsstrategi.

4.2.5.11 Nya livsmedel (Novel Food)

Livsmedelsverket tar fram underlag för Sveriges ställningstagande i omröstningar i ständiga kommittén för livsmedelskedjan och djurhälsa. För närvarande görs ingen kontroll på kommunnivå, utom i särskilda fall till följd av misstanke om att regelverket inte följs.

4.2.5.12 Ekologiska livsmedel

För närvarande är det enbart inom området ekologisk produktion och ekologiska livsmedel som uppgifter i den offentliga kontrollen är delegerade till särskilda kontrollorgan. Delegering sker i enlighet med art. 27.4 och 27.5 i förordning (EG) nr 834/2007 med hänvisning till art. 5.2 i förordning (EG) nr 882/2004. Se vidare avsnitt 3.13.

4.2.5.13 RASFF

Livsmedelsverket är kontaktpunkt för Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF), vad det gäller livsmedel. Livsmedelsverket bistår med stöd till övriga kontrollmyndigheter i hanteringen av RASFF-ärenden. Livsmedelsverkets arbete följer en intern instruktion.

4.2.5.14 Salmonellagarantier

Enligt förordning (EG) 853/2004 ska sändningar med kött av nöt, svin och fjäderfä samt ägg avsedda för Sverige och Finland åtföljas av dokument samt laboratoriehandlingar som visar att salmonellakontroll skett. Sändningar med köttberedningar och maskinurbenat kött omfattas inte. Reglerna har implementerats i Livsmedelsverkets föreskrift om kontroll vid handel med animaliska livsmedel inom den Europeiska unionen (LIVSFS 2005:22).

I förordning (EG) 1688/2005 finns bestämmelser om bl a provtagnings- och analysmetoder, samt förlagor till handelsdokument för kött och intyg för ägg.

Mottagaren är ansvarig för att kontrollera dokumenten då sändningar med aktuella produkter mottas från andra EU-länder. Mottagaren är också ålagd att föra dokumentation över inkommande sändningar. Kontrollmyndigheterna (kommunerna samt Livsmedelsverket) bör vid sin kontroll följa upp att företaget har adekvata rutiner för ändamålet.

4.2.5.15 Skydd av geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel (förordning (EG) nr. 510/2006)

Livsmedelsverket har tillsammans med kommunerna ansvaret för området. Kontrollmyndigheternas kontroll sker i begränsad omfattning och som integrerad del i den vanliga kontrollen.

4.2.5.16 Spårbarhet

Spårbarhet kontrolleras löpande vid besök på anläggningarna.

4.2.5.17 Trikiner

Av hygienföreskrifterna framgår att trikinkontrollen är en del av den offentliga kontrollen. Det fysiska arbetet med att ta ut prover kan göras av den officiella personalen eller, efter överenskommelse med slakteriet, av speciellt utbildad slakteripersonal. Trikinproverna analyseras vid ackrediterade laboratorier. Resultatet av analyserna ska rapporteras till det slakteriföretag som sänt in proverna samt till den officiella veterinären som utför offentliga kontroller på slakteriföretaget. Fynd av trikinos rapporteras till länsstyrelsen och Jordbruksverket.

4.2.5.18 TSE

Av Jordbruksverkets föreskrifter SJVFS 2010:09 (K19) framgår att livsmedelsföretagare som driver ett slakteri är ansvarig för att prover tas ut från aktuella nötkreatur, får och getter, och att dessa prover skickas till ett laboratorium som godkänts av Jordbruksverket. Det fysiska arbetet med att ta ut prover kan göras av den officiella personalen eller av utbildad slakteripersonal.

Resultatet av analyserna ska rapporteras till aktuellt slakteriföretag. Vidare ska resultaten av de prov som analyserats, av laboratoriet som utför analysen, skickas till Jordbruksverket på sätt som anges av myndigheten. Rapportering av positiva analysresultat sker enligt nationell epizootilagstiftning.

Livsmedelsverket har genom 13 § i förordning om provtagning på djur m.m. fått befogenheter att bedriva offentlig kontroll över nämnda föreskrift. Avsikten är att Livsmedelsverket i samråd med Jordbruksverket ska utarbeta ett dokument om hur nämnda offentlig kontroll ska bedrivas.

4.2.5.19 Besiktning före och efter slakt

Livsmedelsverkets officiella veterinärer bedriver offentlig kontroll i samband med slakt i enlighet med förordning (EG) nr 854/2004.

En viktig del av den offentliga kontrollen är besiktning av djur före slakt där den officiella veterinären bl.a. kontrollerar att inkommande slaktdjur inte har några sjukdomar (särskilt viktigt är kontrollen av zoonotiska sjukdomar). Djur ska i normalfallet godkännas för slakt endast om de inte uppvisar några tecken på sjukdom eller tillstånd, som kan inverka menligt på människors eller djurs hälsa. Undantag från denna grundregel kan dock göras om den officiella veterinären bedömer att ingen risk för livsmedelssäkerheten uppkommer.

I besiktningen efter slakt genomför den officiella veterinären med hjälp av officiella assistenter en visuell besiktning och genomför obligatoriska palpationer

och anskärningar av slaktkroppar och slaktbiprodukter. Vid bl.a. vissa sjukliga förändringar utvidgas besiktningen efter slakt för att rätt diagnos ska kunna ställas och därmed för att rätt beslut om kött ska kunna fattas. För att kunna ställa rätt diagnos eller fastställa om en djursjukdom eller andra faktorer gör köttet otjänligt som livsmedel, kan den officiella veterinären utföra ytterligare anskärningar, palpationer, luktbedömningar och laboratorieundersökningar. Besiktning efter slakt ska ske utan dröjsmål, inom 24 timmar. Besiktning efter slakt av nödslaktade djur ska ske snarast, inga dröjsmål medges, oavsett verksamhetens art.

e-Lvis (se avsnitt 4.2.2.2) kommer inte egentligen att påverka det praktiska utförandet av besiktningen före och efter slakt eftersom lagstiftningen styr hur besiktningen ska utföras. e-Lvis kommer däremot att vara ett stöd i processerna och underlätta/effektivisera dokumentationen av utförda kontroller och därmed likrikta och kvalitetssäkra dessa. Vidare kommer e-Lvis underlätta att följa upp verksamheten genom exempelvis sammanställande av statistik och rapporter.

4.2.5.20 Äggpackerier

Livsmedelsverket har kontroll över samtliga äggpackerier oberoende av packeriets storlek. Kontroll görs med stöd av generell livsmedelslagstiftning för livsmedelsföretagare. Därutöver sker kontroll enligt Rådets förordning (EG) nr 1234/2007 om upprättande av gemensam organisation av jordbruksmarknaden och Kommissionens förordning (EG) nr 589/2008 om tillämpningsföreskrifter när det gäller handelsnormerna för ägg. I de delar som gäller äggproduktionen sköts kontrollen av länsstyrelsen. Livsmedelsverket tilldelar äggproducent identifieringsnummer för märkning av ägg enligt artikel 9 i Kommissionens förordning (EG) nr 589/2008.

4.2.5.21 Vin och sprit

Fördelning av tillsynsansvaret framgår av 23 § livsmedelsförordningen. Där stadgas att Livsmedelsverket har tillsynsansvaret för verksamheter där vin (inte fruktvin) och spritdrycker tillverkas. Livsmedelsverket har också enligt livsmedelsförordningen tillsyn över Systembolagets butiker. För tillverkning av fruktvin, öl, cider, ”alkoläsk” och blanddrycker faller tillsynsansvaret som regel på kommunernas miljö- och hälsoskyddsnämnd eller motsvarande.

4.2.5.22 Särskilda kontrollprogram

Utvärderingsenheten vid Livsmedelsverkets Rådgivningsavdelning har ansvaret för verkets kontroll i de s.k. särskilda kontrollprogrammen, dessa är:

- Restsubstanser
- Dioxiner/furaner och dioxinlika PCB
- Polycykliska aromatiska kolväten (PAH)
- Bekämpningsmedelsrester i vegetabilier och vissa animalier
- Nitrat i vissa vegetabilier
- Mykotoxiner i vegetabilier
- Tungmetaller i vissa vegetabilier

- Salmonella
- Cesium
- Tvåskaliga blötdjur

Restsubstanser:

Programmet för restsubstanser av veterinärmedicinska läkemedel, bekämpningsmedel och främmande ämnen i livsmedel av animaliskt ursprung sker enligt rådets direktiv 96/23/EG. Det svenska kontrollprogrammet fastställs årligen av Kommissionen efter förslag från Sverige. Provtagningen av nöt, svin, får, häst, hägnat vilt, fjäderfä, ägg, mjölk, odlad fisk och honung utförs av personal från Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Länsstyrelserna. Programmet omfattar ca 5000 prov. Överskridanden inom kontrollen utreds av behöriga myndigheter och åtgärder vidtas. Resultaten från kontrollen publiceras på Livsmedelsverkets webbsida samt rapporteras till Kommissionen årligen.

Dioxiner/furaner och dioxinlika PCB:

Programmet för dioxiner/furaner och dioxinlika PCB utgår från Kommissionens rekommendation 2006/794 EG. Programmet omfattar ca 80-tal prover som fördelas på i stort sett alla olika typer av livsmedelskategorier med undantag för vegetabilier. Provtagningen görs av statliga och kommunala provtagare. Livsmedelsverket gör utredningar och uppföljning av förhöjda halter. Med anledning av Sveriges undantag för konsumtion av fet fisk från Östersjön utgör en stor del av programmet provtagning av vildfångad fisk. Rapportering av resultaten sker till Efsa och dessutom skrivs varje år dessutom en rapport med anledning av undantaget på uppdrag av EU-kommissionen.

Polycykliska aromatiska kolväten (PAH):

Kommissionens förordning 1881/2006/EG anger fastställda gränsvärden för bens(a)pyren. Livsmedel som överskrider detta gränsvärde får inte släppas ut på marknaden. Livsmedelsverkets program omfattar ett 40-tal prov på framförallt rökt och rå fisk, rökta köttprodukter och oljor. Provtagningen görs av statliga och kommunala provtagare. Livsmedelsverket gör utredning och uppföljning av förhöjda halter.

Bekämpningsmedelsrester i vegetabilier och animaliska produkter:

Programmet för bekämpningsmedelsrester i vegetabilier och animalier utgår från Kommissionens förordning 396/2005/EG. samt direktiven 2003/13/EG och 2003/14/EG. Programmet omfattar ca 1 600 prov fördelade på olika livsmedelsgrupper såsom färska och frysta frukter och grönsaker, spannmål, processade produkter, barnmat samt animaliska produkter. Provtagningen utförs av Jordbruksverkets Tillsynsenhet på kontraktbasis. EU:s samordnade fleråriga kontrollprogram är en mindre del av det nationella programmet. Ett detaljerat provtagnings- och analysprogram görs upp för varje år. Kontrollen utgörs både av en riktad kontroll, d.v.s. en uppföljande typ av provtagning när en vara från en viss odlare eller leverantör tidigare innehållit halter över gränsvärdet, och en rutinmässig stickprovskontroll. Resultaten redovisas på Livsmedelsverkets webbplats i en samlad årsrapport. Årlig rapportering sker också till EFSA, KOM och övriga MS.

Nitrat i vissa vegetabilier:

Programmet för nitrat i vissa livsmedel utgår från Kommissionens förordning 1881/2006/EG. Programmet omfattar ca 30 prov fördelade på sallat, spenat och barnmat. Provtagningen utförs av Jordbruksverkets Tillsynsenhet på kontraktbasis.

Mykotoxiner i vegetabilier:

Programmet för mykotoxiner i vegetabiliska livsmedel utgår från Kommissionens förordning 1881/2006/EG. Programmet omfattar ca 60 prov av spannmål för analys av Ochratoxin A, Zearleon och Deoxynivalenol. Ytterligare prov kommer sannolikt att analyseras inom ramen för förordningen 669/2009/EG.

Tungmetaller i vegetabilier:

Programmet för tungmetaller i vegetabilier livsmedel utgår från Kommissionens förordning 1881/2006/EG. Programmet omfattar ca 50 prov, som kommer att analyseras på innehåll av bly och kadmium. Provtagningen utförs av Jordbruksverkets Tillsynsenhet på kontraktbasis.

Salmonella:

Sverige har ett nationellt program som antagits av Kommissionen genom ett kommissionsbeslut 1995. Programmet består av ca 30 000 prov och omfattningen regleras i Livsmedelsverkets föreskrift om offentlig kontroll av livsmedel (LIVSFS 2005:21). De kontroll- och provtagningsmetoder som används är beskrivna i Livsmedelsverkets system för styrande dokument, LSDok. Kontrollen har de senaste åren följt kommissionsbeslutet. Antalet positiva fall har genom åren varit mycket få. Resultatet redovisas i zoonosrapporten från Sverige. Det svenska salmonellakontrollprogrammet finns att tillgå hos Jordbruksverket.

Cesium:

Kontrollprogrammet beslutas av Livsmedelsverket och administreras av Sametinget i samarbete med Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU), Enheten för renskötsel.

Kontrollprogram för cesium i slaktad ren infördes som en följd av Tjernobyk-katastrofen 1986. Mätning och provtagning av renslaktkroppar sker under överinseende av officiella veterinärer. Kontroll sker inom områden och under perioder där det, baserat på tidigare års mätningar, anses finnas risk att renar ligger över gränsvärdet (övriga områden är friklassade och där sker endast en begränsad objektiv provtagning ”stickprovstagning”). En del slaktkroppar godkänns efter förenklad kontroll, vilket innebär att externmätning genomförs på 50 slaktkroppar från ett och samma slaktuttag och om medelvärdet ligger under 800 Bq/kg och högsta värdet ligger under 1500 Bq/kg anses alla djur från detta slaktuttag ligga under gränsvärdet och ingen ytterligare kontroll behöver göras. I övriga fall kontrolleras samtliga slaktkroppar.

Inom Strålsäkerhetsmyndighetens (SSM) miljöövervakningsprogram görs mätningar av radioaktiva ämnen i dricksvatten och konsumtionsmjölk.

Tvåskaliga blötdjur:

Kontrollen av tvåskaliga blötdjur (musslor) sker i enlighet med Kommissionens förordning (EG) nr 854/2004. Livsmedelsverket ansvarar för att kontroll sker av toxiner och bakterier i blåmussla, hjärtmussla och ostron i ett 20-tal havsområden på den svenska västkusten. Havsområden öppnas/stängs och klassificeras i förhållande till gällande gränsvärden. Programmet omfattar ca 1000 prov/år. Provtagningen görs av personal anställd av Livsmedelsverket och laboratorieanalyserna utförs av ackrediterade laboratorier. Resultaten rapporteras dagligen på verkets webbplats.

4.2.6 Stöd och samordning

4.2.6.1 Central nivå

Livsmedelsverket samarbetar inom livsmedelskontrollen med många andra myndigheter i olika stor utsträckning. Vissa är direkt involverade i kontrollen och andra fungerar som stöd i förberedandet av kontrollen eller deltar aktivt via olika projekt. Se också bilaga 1.

En samordningsfunktion (se avsnitt 8.1) träffas vanligen fyra heldagar per år. I funktionen ingår representanter från Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Statens veterinärmedicinska anstalt, länsstyrelsen, Sveriges Kommuner och Landsting och Generalläkaren. Funktionen svarar för Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan och tar upp strategiska frågor för kontrollen i livsmedelskedjan. Livsmedelsverket leder gruppen. Samma myndigheter ingår i arbetet med att ta fram den årliga rapporten om kontrollen i livsmedelskedjan.

Två gånger om året organiserar Livsmedelsverkets generaldirektör möten med Sveriges Kommuner och Landsting, kommunala myndighetschefer, länsrådet och lokala politiker. Syftet med gruppen är att diskutera allmänna strategier för livsmedelskontrollen.

Från och med 2005 har en kontakt etablerats mellan Livsmedelsverket och Åklagarmyndigheten för att öka förståelsen för den nya livsmedelslagstiftningen och vikten av att utreda livsmedelsbrott. Sedan år 2005 arrangerar Livsmedelsverket varje år en kontaktdag för de jurister som arbetar inom offentlig livsmedelskontroll. Syftet är att skapa kontakter, att sprida kunskap samt att ge tillfälle att diskutera rättsliga frågor inom kontrollområdet.

För att leda, styra och utveckla livsmedelskontrollen på alla kontrollmyndigheter och kontrollorgan i Sverige har i den nya organisationen på Livsmedelsverkets Rådgivningsavdelning skapats en speciell enhet, kontrollledningsenheten med 17 årsarbetskrafter. Enheten ska skapa en stabil och tydlig plan för detta arbete. Kontrollledningsenheten har som målgrupp kontrollmyndigheter. Den fleråriga nationella kontrollplanen kommer att hanteras vid denna enhet.

Kontrollmyndigheterna, konsumenterna, företag och kostarbetare ska varje dag ha möjlighet att få råd och stöd av Livsmedelsverkets Rådgivningsavdelning (rådgivningsenheten och kontrollstödsenheten) via telefon eller e-post. Rådgivningsenhetens målgrupp är konsumenter, företag och bransch samt kostarbetare. Kontrollstödsenheten har kontrollpersonal som målgrupp och ska arbeta kontinuerligt med att anpassa och skraddarsy sin verksamhet efter kontrollmyndigheternas behov och önskemål.

Livsmedelsverkets vägledningar, som finns på verkets webbplats, är en del av stödet till olika kontrollmyndigheter. Kontrollhandböcker som tas fram för vissa kontrollområden är ytterligare ett stöd. Webbplatsen <http://www.livsteck.net> utgör ytterligare en kanal och forum inspektörerna att komma i kontakt med varandra och där kan Livsmedelsverket ge specifik information till kontrollpersonalen.

Livsmedelsverket bedömer de riktlinjer som branscherna önskar som nationella branschriktlinjer. Riktlinjerna publiceras på Livsmedelsverkets webbplats.

Ett annat sätt att utbyta information och kunskap sker via de normerande kontrollerna (se avsnitt 7.3.2). Dessa kan sägas utgöra ett styrinstrument för Livsmedelsverket i den meningen att den centrala myndigheten därigenom kan ha möjlighet att ge ökade förutsättningar för att lika fall behandlas lika oavsett var i landet ärendet hanteras.

Livsmedelsverket deltar i en nordisk kontrollkampanj inom området ”allergener” - ”kan innehålla spår av”. Projektet planerades under 2010 och genomförs under 2011. Livsmedelsverket är med att arrangera den årliga nordiska tillsynskonferensen, där inspektörer från kontrollmyndigheterna i de nordiska länderna deltar.

Livsmedelverket leder ett s k riksprojekt varje år då alla lokala kontrollmyndigheter inbjuds att delta. Modellen med centralt organiserade riksomfattande undersökningar, riksprojekt, syftar till att få ett bättre underlag för att värdera risker och därmed på sikt åstadkomma en effektivare livsmedelstillsyn. Väl underbyggda data är också viktiga för att kunna argumentera för svenska synpunkter i det internationella arbetet med livsmedelssäkerhet. Projekten består i att fritt deltagande lokala kontrollmyndigheter inom ett specifikt område. Analyssvaren rapporteras sedan till Livsmedelsverket som sammanställer och redovisar studien.

Genom att ett stort antal kommuner medverkar erhålls en ansenlig mängd data med bred geografisk täckning. Kunskapen som genereras av ett riksprojekt är inte alltid direkt användbar i den lokala kontrollverksamheten, utan utgör en del av all den kunskap som behövs för att insatserna för säkrare livsmedel ska kunna förbättras. Riksprojekten ger också Livsmedelsverket möjlighet att sprida information och generellt öka kunskapen om en specifik frågeställning.

Följande riksprojekt har genomförts de senaste åren:
"Mögel och mykotoxiner", 2006, "Kvicksilver i fisk," 2007, "Fettkvalitet", 2008,
"Salmonella, Campylobacter, E.coli i färsk kryddor och bladgrönsaker", 2009
och riksprojekt om Listeria i kyld konsumtionsfärdig mat, 2010.

För 2011 planeras projekt om redlighet och kontroll av märkning, med fokus på ingredienslistan och i synnerhet tillsatserna. Det gäller färdigförpackade varor av färdiglagad mat och köttprodukter.

Livsmedelsverket startade 2009 ett treårigt hälsokostprojekt. Projektet sker i samarbete med Läkeemedelsverket, Konsumentverket och lokala kontrollmyndigheter.

Regeringen har i klimat- och energiproposition 2008/09:162 utsett Livsmedelsverket till samordnande myndighet för dricksvattenfrågor på nationell nivå. Utöver nuvarande verksamhet ska Livsmedelsverket samverka och följa övriga myndigheters arbete på dricksvattenområdet. En ny struktur för nationell samordning lanserades under 2010, vilken har utvecklat en gemensam strategi, handlingsplan och verksamhetsplan för tidsperioden 2010-2013. Under 2011 kommer nätverket att konsolideras och aktiviteter att initieras i större skala. Sverige har därtill under 2010 varit mötesvärd för ENDWARE (European Network of Drinking Water Regulators). Under 2011 kommer projektet med Vattentäcksarkivet (DGV) att fortsätta, där SGU (Sveriges Geologiska Undersökning) stödjer Livsmedelsverkets arbete med dricksvatten samt medverkar i utvecklingsarbetet. Projektets huvudsyfte består i att samla in och förvalta information om dricksvattenkvalitet.

Det finns ytterligare grupper för samordning t.ex. för kontrollprogram, samordning med Tullverket, inom beredskapsområdet (se kap. 6), zoonossamverkan m.m. (se kap. 5) och mellan NRL (se bil. 2).

Samordning sker inom Livsmedelsverket på ett flertal områden. GD vid Livsmedelsverket har regelbundna möten med ställföreträdande GD, chefsjurist och samtliga avdelningschefer. Inom avdelningar vid Livsmedelsverket har avdelningschefen möten regelbundet med avdelningens enhetschefer. Enhetscheferna har regelbundna möten med sin personal. Samordning i form av projekt och gemensamma uppgifter sker inom och mellan avdelningar. På kontrollavdelningen finns fem processgrupper (regionala veterinärspektörer, kontroller vid slakt, kontroll av livsmedelsföretagare, gränskontroll och epizootier). Processgrupperna har regelbundna möten och arbetar med att utveckla kärnverksamheten och att skapa likvärdighet i enhetens kontrollarbete. De åtta enheterna på kontrollavdelningen anordnar minst en gång per år möten för enhetens personal. En gång per år samlas alla medarbetare på kontrollavdelningen för ett gemensamt tredagars utbildningsmöte.

4.2.6.2 Regional nivå

Länsstyrelsen är regional expertmyndighet inom bl.a. livsmedelsfrågor. Expertisen utgörs huvudsakligen av den länsveterinära kompetensen. Länsstyrelsen ordnar samordningsgrupper med kommunernas livsmedelsinspektörer, smittskyddsläkare, Livsmedelsverket m.fl., där aktuella frågor dryftas. Vidare anordnar länsstyrelsen utbildningstillfällen och studiebesök på relevanta objekt.

Länsstyrelserna ska enligt sina regleringsbrev utföra revisioner av kommunernas livsmedelskontroll (se kapitel 7). Länsstyrelserna är vidare skyldiga att, enligt Förordning med länsstyrelseinstruktion, samråda med andra statliga myndigheter i och utanför sådana frågor som påverkar eller har betydelse för myndighetens verksamhet. En central myndighet måste samråda med länsstyrelsen innan den meddelar ett beslut som är av väsentlig betydelse för ett län.

4.2.6.3 Lokal nivå

Kontrollpersonal från de lokala myndigheterna inom varje län kallas samman av länsstyrelsen två gånger per år och tar upp aktuella frågeställningar och sprider goda idéer mellan varandra. Dessa kontakter bygger upp kontaktnät som kan utnyttjas informellt i den dagliga verksamheten. Gemensamma kontrollprojekt genomförs.

Många kommuner har informella samordningsträffar i olika konstellationer. Till exempel träffas livsmedelskontrollavdelningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö 1-2 ggr per år förutom samarbete i vissa projekt. En annan liknande samarbetsgrupp finns mellan 8 andra större kommuner.

Liknande sammanslutningar av ”informell” karaktär finns också mellan kommuner regionalt. Dessutom förekommer det gemensamma kontrollprojekt där två eller flera kommuner samverkar om planering av projektet, genomförande och sammanställning av slutrapport. I vissa län görs dessa projekt gemensamt för ganska många kommuner.

Möjligheter till samverkan mellan kommuner i myndighetsfrågor regleras bl.a. i Kommunallagen och Livsmedelslagen. Samverkan inom miljö- och hälsoskydd kan genomföras på 7 principiellt olika sätt.

Alternativen är:

- Gemensam nämnd och förvaltning,
- Gemensam förvaltning, olika nämnder
- Gemensam nämnd, separata förvaltningar
- Kommunalförbund
- Gemensamma specialistfunktioner
- Samarbetsavtal inom olika specialistområden
- Formaliserade nätverk och samarbetsprojekt

4.2.7 Utbildning och kompetensutveckling

Det finns i Sverige ingen definierad utbildning för personalen som utför offentlig kontroll inom livsmedelsområdet, förutom då det gäller officiella veterinärer där en veterinärexamen krävs. För officiella assistenter krävs ingen universitetsutbildning utan de får teoretisk utbildning och praktisk träning av Livsmedelsverket. Många inspektörer har genomgått en särskilt anpassad utbildning för miljö- och hälsoskydds- (inklusive livsmedels- och djurskydds-) inspektörer. Andra utbildningar är agronom, biolog, civilingenjör eller andra i huvudsak naturvetenskapliga utbildningar.

Varje behörig myndighet ansvarar själv för att identifiera utbildningsbehov för sin kontrollpersonal och för att ta hänsyn till de ämnesområden för utbildning som anges i bilaga II i förordning (EG) nr 882/2004 och i bilaga I i förordning (EG) nr 854/2004. I samband med FVO-inspektion inom kött- och mjölkområdet, DG (SANCO)/ 2007-7449, uppdagades brister i kompetensen hos kontrollmyndigheterna. Med anledning av detta har Livsmedelsverket genomfört ett arbete om kompetensförsörjning i den offentliga kontrollen. I rapporten från arbetet finns ett flertal förslag. Det gäller förslag om att:

- Livsmedelsverket inför mål för kompetensförsörjning,
- fleråriga nationella kontrollplaner utvecklas med mer detaljer om den kontroll som ska göras och utifrån det kan kompetensförsörjningen dimensioneras,
- en femårsplan upprättas,
- kontrollhandböcker tas fram,
- system för kontrollutbildning med professionsutbildning och specialiseringsutbildning i samarbete med högskolor och universitet,
- analys av arbetssätt för att skapa, upprätthålla och sprida kompetens,
- ändamålsenliga metoder för att mäta/bedöma och följa upp kompetens,
- vägledning för planering av kontroll,
- tar in expertis inom pedagogik, beteendevetenskap och psykologi,
- arbeta strukturerat runt riskvärdering/riskhantering för bättre underlag för riskbaserade bedömningar och riskbaserad kontroll,
- nätverk för livsmedelskontrollens olika delar
- nätverk för personal som har kontroll inom ett visst område eller vissa typer av anläggningar.

Genomförandet av vissa av förslagen är påbörjade under 2010, men arbetet kommer att fortsätta. Livsmedelsverket har fått särskilda medel för satsningen med kompetenshöjningen i livsmedelskontrollen, under 2011-2014.

I revisionerna av kommunerna som länsstyrelserna genomför ingår kompetenskravet som en punkt. I huvudsak följs upp hur varje lokal myndighet försäkras sig om att den har nödvändig kompetens.

Varje myndighet ska själva se till att utbildningsbehovet täcks, genom att t.ex. utnyttja de utbildningstillfällen som ges, själva ordna kurser eller använda

fortbildningskurser som erbjuds på universitetsnivå, av Livsmedelsverket eller av privata organ.

Livsmedelsverket erbjuder årligen ett antal fortbildningskurser dels för samtliga inspektörer och dels för egen personal. Exempel på kommande kurser är att fortsätta ge kurs i planering av kontroll tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting. Flera kurser inom särskilda områden planeras också.

För att stärka kompetensen hos de kommunala inspektörerna inom området offentlig kontroll av dricksvattenanläggningar ordnar Livsmedelsverket återkommande utbildningar i egen regi eller i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting. Livsmedelsverket medverkar även i branschorganisationen Svenskt Vattens utbildningar av driftpersonal vid dricksvattenanläggningar.

Livsmedelsverkets kursverksamhet ansvarar för dokumentering och utvärdering av de kurser som anordnas av Livsmedelsverket.

4.2.8 Uppföljning och utvärdering av kontrollen

Utvärdering används som en metod i syfte att se till så att kontrollen är effektiv och ändamålsenlig, samt för att säkerställa dess kvalitet för både Livsmedelsverkets, länsstyrelsernas och kommunernas kontrollpersonal. Livsmedelsverket har ett internt planerings- och uppföljningssystem av verksamheten (LINUS), inkl. sin kontroll. I systemet finns indikatorer för kontrollen, och som följs upp en eller flera gånger om året.

Livsmedelsverkets omorganisation 2011 innebär att det skapas en ny enhet, utvärderingsenheten, för att stärka och utveckla arbetet med utvärdering av riskhanteringsåtgärder. Enheten som finns vid Rådgivningsavdelningen har till uppgift att utvärdera kontrollresultat, vägledningar, råd och andra riskhanteringsåtgärder som underlag för övriga enheter och avdelningar.

Resultat av kontrollen ska årligen rapporteras av kommunerna och länsstyrelserna till Livsmedelsverket (SLVFS 2009:13). Resultatet sammanställs i rapporter. Rapporterna publiceras på Livsmedelsverkets webbplats. Rapporteringssystemet för detta fortsätter att utvecklas (se 4.2.2.2). Uppföljning och utvärdering av kommunernas kontroll sker också genom länsstyrelsernas revisioner av den lokala livsmedelskontrollen och genom Livsmedelsverkets normerande kontroller. Livsmedelsverket har riskklassificerat kommunerna utifrån några kriterier, däribland de anläggningar, främst animaliska, som kommunerna har kontroll över. Riskklassificeringen är avsett som ett hjälpmedel för länsstyrelserna vid revision av kommunernas livsmedelskontroll. Livsmedelsverkets kontrollverksamhet revideras vid intern revision. Ett program finns för Livsmedelsverkets revision av länsstyrelsernas kommunrevisionsarbete (jfr kap. 7).

Livsmedelsverket har utarbetat indikatorer för att mäta måluppfyllelsen. Indikatorer finns för flera områden och mot olika grupper. Det finns indikatorer

om andel avvikelser från valda mikrobiologiska kontrollpunkter, förändringar i erfarenhetsklassificeringen av landets livsmedelsanläggningar, andel avvikelser från valda kontrollpunkter som speglar redligheten i livsmedelshandlingen, redlighetsindex kopplat till ”varukorg”, om konsumenterna tycker att maten är säker, kommunernas och länsstyrelsernas förtroende för Livsmedelsverket, samt företagets förtroende för Livsmedelsverket. Några av indikatorerna har använts flera år tidigare och några blir nya för 2011.

Vid Livsmedelsverket finns ett system för uppdatering av styrande dokument. Beslutsordning finns för olika ärenden och delegationer finns till olika personer. Medarbetarsamtal hålls minst en gång per år.

Resultaten från de revisioner som Kommissionens kontor för livsmedels- och veterinära frågor (Food and Veterinary Office, FVO)³ används som ett verktyg i Livsmedelsverkets kvalitetsarbete.

4.2.9 Metoder för att säkerställa att verksamhetskriterierna uppfylls

Verksamhetskriterierna enligt artikel 4 i kontrollförordningen säkerställs på följande sätt:

Att varje behörig myndighet ska se till att de uppfyller kriterierna i artikel 4.2
Det finns olika hjälpmedel som underlättar myndigheternas arbete med detta. Livsmedelsverket tar fram vägledningar som beskriver Livsmedelsverkets tolkning av lagstiftningen och ställningstaganden för hur offentlig kontroll ska bedrivas. Vägledningarna är tillgängliga på Livsmedelsverkets webbplats. Aktuell information om livsmedelskontrollen finns på Livsmedelsverkets webbplats livsteck.net. Kontrollhandböcker kommer att tas fram inom olika områden. Livsmedelsverket har under 2010 gett kurser i planering av offentlig kontroll och kommer att erbjuda det även 2011. Revision av kontrollen beskrivs i kapitel 7.

Att den offentliga kontrollen är effektiv och ändamålsenlig
Varje kontrollmyndighet ansvarar för att den offentliga kontroll är effektiv och ändamålsenlig inom sitt utpekade ansvarsområde. Se avsnitt 4.2.8.

Att det inte föreligger någon intressekonflikt för den personal som utför offentlig kontroll, att säkerställa den offentliga kontrollens opartiskhet
I 7 § lagen om offentlig anställning sägs att en arbetstagare inom statsförvaltning och kommuner inte får ha någon anställning eller något uppdrag eller utöva någon verksamhet som kan rubba förtroendet för hans eller någon annan arbetstagers opartiskhet i arbetet eller som kan skada myndighetens anseende. I 3 § lagen undantas vissa befattningshavare som inte är relevanta för denna rapport.

---

³ FVO är en del av Europeiska kommissionens Generaldirektorat för hälsa och konsumentskydd (DG SANCO) och är beläget i Grange, Co. Meath Irland. FVO har 163 anställda varav 81 inspektörer.

Flera myndigheter, bl.a. Livsmedelsverket har en policy för bisysslor för att bl.a. opartiskheten ska vara garanterad så långt det är möjligt.

Varje behörig myndighet måste vidta åtgärder så att den offentliga kontrollen som de ansvarar för uppfyller regeringsformens krav på saklighet och opartiskhet.

Att den offentliga kontrollen är opartisk är en viktig revisionspunkt när behöriga myndigheter granskas.

På lokal nivå behöver den ansvariga kommunala nämnden säkerställa den offentliga kontrollens opartiskhet på alla nivåer. I praktiken kan kriteriet om opartiskhet vara svårt att tillgodose helt och hållet. Det gäller att den behöriga myndigheten är så nära helt opartisk som möjligt och att den behöriga myndigheten aktivt arbetar med att säkerställa opartiskheten.

Utöver att uppfylla förvaltningslagens och kommunallagens regler om jäv samt kommunallagens förbud mot att en och samma nämnd bedriver kontroll över en verksamhet som samma nämnd är ansvarig utövare för, kan ett sätt att hantera det på vara att tydliggöra vilka situationer där opartiskheten skulle kunna ifrågasättas och att ha planerat för vilka åtgärder som ska vidtas för att opartiskheten ska vara säkerställd i sådana situationer.

Tillgång till laboratoriekapacitet

De behöriga myndigheterna gör upphandling av laboratorietjänster. Vid sådan upphandling kan myndigheten ta hjälp av Livsmedelsverkets vägledning ”Upphandling av analystjänster för offentlig kontroll av livsmedel och för föreskriven regelbunden kontroll av dricksvatten”.

Tillgång till tillräckligt med personal som är väl kvalificerad och erfaren

Varje myndighet planerar sin offentliga kontrollverksamhet. I planeringen räknas behovet av kontrollpersonal fram. Det är känt att det råder brist på utbildad kontrollpersonal. Livsmedelsverket har tagit fram en plan om kompetensförsörjning till den offentliga kontrollen. Se avsnitt 4.2.7.

Lämpliga och väl underhållna utrymmen och utrustning

Varje kontrollmyndighet har ett eller flera kontor. Den decentraliserade organisationen innebär att kontoren finns utspridda över hela landet med god närhet till livsmedelsanläggningarna. Vanlig utrustning är fordon för transport av kontrollpersonal, datoriserade ärendehanteringssystem, handdatorer, kalibrerad termometer, skyddskläder (mössor, rockar, skoskydd), digitalkamera och provtagningsmateriel (sterila burkar, sterila flaskor, sterila redskap, kylväskor, kylklampar).

Vissa av de företag som kontrolleras av enheterna inom Livsmedelsverkets Kontrollavdelning, tillhandahåller kontorslokaler, kontorsinventarier, kontorsmaterial, skyddskläder, provtagningsmaterial, termometrar men däremot inte datorer och fordon.

Juridiska befogenheter

I livsmedelslagen och livsmedelsförordningen ges de behöriga kontrollmyndigheterna juridiska befogenheter att utföra offentliga kontroller och att vidta åtgärder enligt förordning (EG) nr 882/2004. Kontrollmyndigheterna har befogenhet t.ex. att meddela förelägganden med eller utan vite, att meddela förbud, besluta att ett livsmedel inte får släppas ut på marknaden eller att det ska dras tillbaka från marknaden. Vidare ska en kontrollmyndighet anmäla misstänkta brott till polis eller åklagare.

I Livsmedelslagen (2006:804) anges i 13 § att den myndighet som utövar offentlig kontroll skall verka för att överträdelser av lagen, av de föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen eller av de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen, beivras. Livsmedelsverkets Vägledning om sanktioner i livsmedelslagstiftningen ger stöd till användandet av sanktioner.

Av 13 § livsmedelslagen framgår att kontrollmyndigheterna ska verka för att se till att överträdelser av livsmedelslagstiftningen beivras. Detta tolkas som att åtalsanmälan ska göras när man i kontrollen påträffar straffbelagda överträdelser av lagstiftningen (dock inte ringa överträdelser, eftersom dessa inte är straffbelagda). För att komma till rätta med bristande efterlevnad av lagstiftningen hos en företagare används i kontrollen förelägganden och förbud (22 § livsmedelslagen) som får förenas med vite (23 §). Det är livsmedelsföretagarna som står för de kostnader som uppstår i samband med de beslut som kontrollmyndigheten fattar.

För kommunernas del gäller också att när kommunerna konstaterar avvikelser följer man Livsmedelsverkets vägledning om sanktioner, samt den lagstiftning som finns inom området, bl.a. viteslagen (1985:206). De ekonomiska konsekvenser som följer av kommunens beslut faller på verksamhetsutövaren.

Beredskapsplaner

Varje myndighet ska ha beredskapsplaner för krissituationer. En princip som tillämpas är att beslut ska fattas på samma nivå/samma myndighet som fattar beslut i vanliga fall. Beredskapsplanerna kan se olika ut för olika myndigheter. Se vidare kap. 6.

Livsmedelsföretagarna är skyldiga att undergå kontroll och bistå personalen

I livsmedelslagen finns bestämmelser om att kontrollmyndigheterna och kontrollorgan har tillträde till lokaler och att företagare ska lämna den hjälp som behövs för att kontrollen ska kunna genomföras.

4.3 Kontroll av foder och animaliska biprodukter

Av regeringen utsedda kontrollmyndigheter är, när det gäller kontroll av foder, från och med den 1 januari 2009 Jordbruksverket och Länsstyrelsen.

Jordbruksverket ansvarar för kontroll av tillverkning, import och hantering av foder hos de kommersiella fodertillverkarna och länsstyrelserna ansvarar för kontroll av foder hos primärproducenterna.

Jordbruksverket har det centrala tillsynsansvaret över hanteringen av animaliska biprodukter men får lämna över till länsstyrelsen att utöva offentlig kontroll. Jordbruksverket har därvid överlåtit åt länsstyrelsen att utöva tillsyn över insamling, uppsamling, omlastning och transport av andra animaliska biprodukter än matavfall.

Kommunerna har direkt genom förordningen (2006:814) om foder och animaliska biprodukter utsetts till behörig myndighet att utöva offentlig kontroll över eventuell nedgrävning av animaliska biprodukter, utlämnande och transport av matavfall, kompostering av matavfall när sådan kompostering genomförs på annat sätt än genom kompostering i en av Jordbruksverket godkänd komposteringsanläggning, förvaring av animaliska biprodukter i primärproduktionen, förbränningsanläggningar som förbränner animaliska biprodukter i primärproduktionen, och användningen av organiska gödningsmedel enligt kommissionens förordning (EG) nr 181/2006 av den 1 februari 2006 om tillämpning av förordning (EG) nr 1774/2002 när det gäller andra organiska gödselmedel och jordförbättringsmedel än naturgödsel och om ändring av den förordningen, och befattning med naturgödsel i primärproduktionen enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1774/2002.

Offentlig kontroll över animaliska biprodukter vid livsmedelsanläggning regleras på samma sätt som ovan d.v.s. direkt genom förordningen (2006:814) om foder och animaliska biprodukter. Livsmedelsverket eller den kommunala nämnd som ansvarar för offentlig kontroll av en anläggning, med stöd av livsmedelslagen (2006:804) eller med stöd av ett beslut om överflyttning av kontrollansvar enligt livsmedelslagen, är behörig myndighet att utöva offentlig kontroll över efterlevnaden av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1774/2002 vid anläggningen i fråga.

4.3.1 Rättslig grund för kontrollen

Grundläggande bestämmelser om tillverkning, hantering och användning av foder finns framför allt i följande författningar.

- Kommissionens förordning (Euratom) nr 770/90 av den 29 mars 1990 om gränsvärden för radioaktivitet i djurfoder efter en kärnenergiolycka eller annan radiologisk nödsituation,
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 999/2001 av den 22 maj 2001 om fastställande av bestämmelser för förebyggande, kontroll och utrotning av vissa typer av transmissibel spongiform encefalopati,
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet,
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1774/2002 av den 3 oktober 2002 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter som inte är avsedda att användas som livsmedel,

- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1829/2003 av den 22 september 2003 om genetiskt modifierade livsmedel och foder,
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1830/2003 av den 22 september 2003 om spårbarhet och märkning av genetiskt modifierade organismer och spårbarhet av livsmedel och foderprodukter som är framställda av genetiskt modifierade organismer och om ändring av direktiv 2001/18/EG,
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1831/2003 av den 22 september 2003 om fodertillsatser,
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2160/2003 av den 17 november 2003 om bekämpning av salmonella och vissa andra livsmedelsburna zoonotiska smittämnen,
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 852/2004 av den 29 april 2004 om livsmedelshygien,
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelser om djurhälsa och djurskydd,
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 396/2005 av den 23 februari 2005 om gränsvärden för bekämpningsmedelsrester i eller på livsmedel och foder av vegetabiliskt och animaliskt ursprung och om ändring av rådets direktiv 91/414/EEG,
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 183/2005 av den 12 januari 2005 om fastställande av krav för foderhygien,
- Kommissionens förordning (EG) nr 141/2007 av den 14 februari 2007 om krav på godkännande i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 183/2005 av foderföretagsanläggningar som tillverkar eller släpper ut på marknaden fodertillsatser av kategorin koccidiostatika och histomonostatika,
- Rådets förordning (EG) nr 834/2007 av den 28 juni 2007 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter och om upphävande av förordning (EEG) nr 2092/91,
- Kommissionens förordning (EG) nr 889/2008 av den 5 september 2008 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EG) nr 834/2007 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter med avseende på ekologisk produktion, märkning och kontroll,
- Kommissionens förordning (EG) nr 152/2009 av den 27 januari 2009 om provtagnings- och analysmetoder för offentlig kontroll av foder,
- Djurskyddslagen (1988:534),
- Tillkännagivande (2010:1106) om de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen om foder och animaliska biprodukter
- Lagen (2006:805) om foder och animaliska biprodukter
- Förordningen (2006:814) om foder och animaliska biprodukter
- Förordning (2006:1165) om avgifter för offentlig kontroll av foder och animaliska biprodukter.

Med stöd av grundläggande författningar har Jordbruksverket utfärdat föreskrifter (SJVFS 2006:81) om foder. Dessa föreskrifter innehåller också sådana bestämmelser som fortfarande beslutats på nationell nivå. Sådana bestämmelser kan tillåtas så länge området är oreglerat på gemenskapsnivå.

Enligt den nya lagen har Jordbruksverket utarbetat föreskrifter om hur offentlig kontroll ska bedrivas (Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2007:21) om offentlig kontroll av foder och animaliska biprodukter).

Grundläggande bestämmelser om hantering, tillverkning, användning och kontroll när det gäller animaliska biprodukter finns framför allt i följande lagstiftning:

- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1774/2002 av den 3 oktober 2002 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter som inte är avsedda att användas som livsmedel
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr. 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd
- Tillkännagivande (2010:1106) om de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen om foder och animaliska biprodukter
- Lagen (2006:805) om foder och animaliska biprodukter
- Förordningen (2006:814) om foder och animaliska biprodukter
- Förordning (2006:1165) om avgifter för offentlig kontroll av foder och animaliska biprodukter

Med stöd av den grundläggande lagstiftningen har Jordbruksverket utfärdat följande föreskrifter:

- Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2006:84) om befattning med animaliska biprodukter och införsel av andra produkter, utom livsmedel, som kan sprida smittsamma sjukdomar till djur och människor
- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2006:81) om foder
- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2007:21) om offentlig kontroll av foder och animaliska biprodukter

4.3.2 Organisation och utförande av kontroll

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 lägger fast riktlinjerna för hur offentlig kontroll ska bedrivas. Principen är att kontroll i huvudsak ska utföras där fodret tillverkas (vid ursprunget) och där animaliska biprodukter bearbetas eller hanteras. Varje medlemsstat ska därför inom sitt territorium känna till de anläggningar där foder tillverkas och/eller hanteras på annat sätt samt de anläggningar där animaliska biprodukter bearbetas och/eller hanteras på annat sätt t.ex. lagras. Samtliga foderanläggningar ska vara registrerade och i vissa fall godkända av den behöriga myndigheten. Detta gäller även anläggningar som hanterar foder under lagring eller transport. Samtliga anläggningar som bearbetar eller hanterar animaliska biprodukter i enlighet med förordning (EG) nr 1774/2002 ska vara godkända av den behöriga myndigheten.

Foderkontrollen består av kontroll vars omfattning bestäms nationellt och omfattar bl.a. näringsinnehåll, salmonella, mykotoxiner och andra främmande ämnen, läkemedel och genetiskt modifierade organismer.

När foder innehållande animaliska beståndsdelar tillverkat utanför EU förs in i gemenskapen ska fodret genomgå veterinär gränskontroll. Foder som omfattas av särskilda skyddsbeslut kontrolleras även vid landets gränskontrollstationer. Ett exempel på sådan gränskontroll är kontroll av förekomst av melamin i proteinrika fodermedel från Kina.

4.3.2.1.a Jordbruksverkets kontroll av foder

Offentlig kontroll i Jordbruksverkets regi utförs av:

- inspektörer och distriktsveterinärer anställda vid Jordbruksverket,
- Jordbruksverkets gränskontrollveterinärer när det gäller importkontroll.

Den offentliga kontrollen delas upp i följande delar:

1. Grundkontroll
2. Säkerhetskontroll
3. Särskild tillsyn
4. Extra offentlig kontroll
5. Datainsamling
  - a) Registrering av marknadens aktörer (tillverkare, handlare och i vissa fall användare)
  - b) Produktdata
    - i. Råvaror
    - ii. Fodertillsatser
    - iii. ”Vissa produkter”
    - iv. Foderblandningar
  - c) Kvantitetsredovisning

Grundkontroll

Grundkontrollen är en form av redlighetskontroll som bl.a. består av kontroll av näringsinnehåll i foderblandningar och jämförelser av analyserade värden och de deklarerade värden som tillverkaren redovisar på produkten. Dessa bedöms enligt de fastställda toleransgränser som gäller inom EU.

Vid bedömningen av analysresultatet inom redlighetskontrollen använder Jordbruksverket ett särskilt poäng- och betygssystem. Varje ämne som analyseras blir tilldelad en poäng från 1- 4 beroende på hur väl resultatet överensstämmer med det deklarerade värdet. Provet får sedan ett sammanvägt betyg baserat på de enskilda poängerna för varje ämne. Det högsta betyget för ett enskilt prov är 5 och det lägsta är 1. Även i de fall då deklarerat värde saknas får provet betyget 1. Om provet får betyget 1 ska foderleverantören till Jordbruksverket lämna in ett skriftligt yttrande över orsaken till avvikelserna samt en åtgärdsplan på hur liknande avvikelser ska kunna förhindras i framtiden. Redlighetskontrollen består även av kontroll av märkning av foder och att företaget registrerat samtliga foder hos Jordbruksverket. Föreskriften om offentlig kontroll av foder och animaliska biprodukter (SJVFS 2007:21)

reglerar den årliga kontrollfrekvensen på foderföretagen utifrån en fastställd risk- och erfarenhetsmodell.

Säkerhetskontroll

Säkerhetskontrollen omfattar bl.a. en genomgång av anläggningens och utrustningens funktion, företagets egenkontrollprogram och HACCP-system. Förutom en föreskriftsreglerad provtagning avseende salmonella i anläggningen (miljöprover) samt provtagning avseende salmonella och aflatoxin på vissa riskråvaror som förs in i landet ska företaget ha upprättat ett egenkontrollprogram (inklusive provtagning och analys) utifrån de förutsättningar som råder på den aktuella anläggningen.

Kontrollen genomförs av Jordbruksverkets personal, eventuellt tillsammans med länsveterinär som ansvarar för smittskyddsläget i det aktuella länet.

Säkerhetskontrollen består bl.a. av kontroll av att fodret inte innehåller främmande ämnen, spår av bearbetat animaliskt protein i foder till livsmedelsproducerande djur eller rester av läkemedelssubstanser. Under 2008 provtogs foder för analys av spår av bearbetat animaliskt protein i foder till livsmedelsproducerande djur, innehåll av dioxin, mykotoxiner, otillåtna läkemedel eller restsubstanser av läkemedel, salmonella, GMO, selen och kadmium. Huvuddelen av kontrollen har dock inriktats på den mikrobiella hygien (salmonella) och kontrollen av att företagen följer förbudet att använda kött- och benmjöl vid tillverkning av foder till livsmedelsproducerande djur.

Särskild tillsyn

Särskild tillsyn innebär att ett besök på foderanläggningen genomförs då en särskild kontroll av anläggningens hygieniska status och företagets egenkontrollsystem granskas. Inspektionerna genomförs av en av Jordbruksverket utsedd foderinspektör eventuellt tillsammans med områdets länsveterinär. Den särskilda tillsynen omfattar en dokumentationskontroll, en besiktning av anläggningen samt provtagning i miljön för salmonella. Kraven kring läkemedelshandlingen kontrolleras, förutsatt att foderblandningar innehållande läkemedel eller koccidiostatika tillverkas på anläggningen.

Efter utfört besök skrivs en rapport. När en avvikelse påträffats och noterats i rapporten ska företaget i enlighet med gällande kontrollföreskrifter (SJVFS 2007:21) inom en månad efter erhållandet av rapporten inlämna en skriftlig bekräftelse på att anmärkningarna är åtgärdade eller inlämna en skriftlig åtgärdsplan till Jordbruksverket avseende de anmärkningar som framförts i rapporten. Jordbruksverket har sedan att fatta beslut om åtgärdsplanen.

Extra offentlig kontroll

Utanför det ordinarie kontrollplanen finns möjlighet att utöva extra offentlig kontroll. Detta kan vara nödvändigt om uppföljningar efter ordinarie besök måste göras eller om kontroll måste göras hos anläggningar som inte är registrerade eller har giltigt godkännande.

Register

Kravet på registrering och i vissa fall godkännande av foderanläggningar återfinns i förordning (EG) nr 183/2005 (foderhygienförordningen). Ett nationellt register över foderanläggningar inom primärproduktion, butik, lager transport och blandartjänst förs på Jordbruksverket. Ansvarig enhet för regelverket kring detta register är Registerenheten. Registret är tillgängligt för kontrollmyndigheterna som därigenom får tillgång till uppgifter om registrerade foderanläggningar. Registret ska också kunna fungera som grund för riskurval vid uttag av foderanläggningar till kontroll.

Utöver ovan nämnda foderföretagargrupper registerförs på Jordbruksverket även foderleverantörer d.v.s. de som i första led, efter införsel eller tillverkning, släpper ut foder på marknaden. För registret ansvarar Enheten för foder och djurprodukter. Registret används som underlag vid planering och uppföljning av foderkontrollen hos foderleverantörer.

4.3.2.1.b Jordbruksverkets kontroll av animaliska biprodukter

Offentlig kontroll i Jordbruksverkets regi utförs av:

- Inspektörer och distriktsveterinärer anställda vid Jordbruksverket,
- Jordbruksverkets gränskontrollveterinärer när det gäller importkontroll.

Den offentliga kontrollen är framför allt inriktad på kontroll av godkända anläggningar samt gränskontroll.

År 2008 fanns det drygt 200 kontrollobjekt i form av godkända anläggningar för bearbetning, hantering eller destruktion av animaliska biprodukter under Jordbruksverkets kontrollansvar.

Kontrollbesök vid anläggning och uppföljande av kontrollen

Vid besöket kontrolleras om anläggningen lever upp till de krav på godkännande som finns uppställt för respektive typ av anläggning i förordning (EG) nr 1774/2002. Efter utfört besök skrivs en rapport. När en avvikelse påträffats och noterats i rapporten ska företaget i enlighet med gällande kontrollföreskrifter (SJVFS 2007:21) inom en månad efter erhållandet av rapporten inlämna en skriftlig bekräftelse på att anmärkningarna är åtgärdade eller inlämna en skriftlig åtgärdsplan till Jordbruksverket avseende de anmärkningar som framförts i rapporten. Jordbruksverket har sedan att fatta beslut om åtgärdsplanen.

Extra offentlig kontroll

Utänför det ordinarie kontrollplanen finns möjlighet att utöva extra offentlig kontroll. Detta kan vara nödvändigt om uppföljningar efter ordinarie besök måste göras eller om kontroll måste göras hos anläggningar som saknar giltigt godkännande.

Införsel via gränskontroll

För animaliska biprodukter, där krav finns på att de ska passera en veterinär gränskontroll vid införsel in till EU, utförs kontrollen i många fall vid någon av de fyra gränskontrollstationer i landet som är godkända för mottagande av animaliska

produkter. I många fall väljer dock importören att låta gränskontrollera varan vid någon annan gränskontrollstation inom EU.

Se vidare om gränskontroll under särskild rubrik i detta dokument.

4.3.2.2 Länsstyrelsernas och kommunernas kontroll

Länsstyrelserna ansvarar i dagsläget för kontrollen av foder- och livsmedelsföretag i primärproduktionen samt över insamling och transport av animaliska biprodukter.

I Länsstyrelsernas regleringsbrev finns det, ett krav på rapportering till Jordbruksverket av hur insamling och transport av animaliska biprodukter i länet har skötts under föregående år och vilka åtgärder som har vidtagits vid konstaterade brister.

Kommunerna ansvarar som tidigare nämnts för kontrollen av eventuell nedgrävning av animaliska biprodukter, utlämnande och transport samt viss kompostering av matavfall, förvaring av animaliska biprodukter i primärproduktionen, förbränningsanläggningar som förbränner animaliska biprodukter i primärproduktionen och användningen av vissa organiska gödningsmedel.

Antalet av Jordbruksverket godkända förbränningsanläggningar i primärproduktionen uppgår 2008 till drygt 120.

4.3.2.3 Statens veterinärmedicinska anstalt

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) har en vetenskaplig kompetens inom foderområdet. SVA samverkar med Jordbruksverket och fungerar som expertmyndighet i fodersäkerhetsfrågor, samt utför analyser inom den offentliga foderkontrollen. SVA bedriver forskning och utveckling inom foderhygienområdet samt har en professur i ämnet foderhygien. SVA kan också bidra med riskvärderingar och praktisk kunskap beträffande förekomst och sanering av smittor i foderanläggningar. SVA deltar i EU:s expertkommitté CEMA beträffande metodutveckling avseende foderanalyser och i standardiseringsarbetet avseende metoder via CEN.

4.3.3 Riskbaserad kontroll

Kontrollens omfattning fastställs för varje kalenderår av avdelningschefen vid Avdelningen för djurskydd och hälsa, i en kontrollplan som utarbetas utifrån föreskriven risk- och erfarenhetsmodell. De riskbedömningar som görs resulterar bl.a. i ett varierat antal kontrollbesök per anläggning beroende på tillverkade kvantiteter och typ.

4.3.4 Kontroll inom särskilda områden

Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF) är utvecklat av EU och ska fungera som ett förebyggande informations- och varningssystem mellan medlemsländerna och berörda myndigheter. Kommissionen sammanställer all inkommen information och sprider denna dagligen till ett antal kontaktpersoner i varje land som har behörighet att rapportera om händelser i RASFF. Jordbruksverket rapporterar alltid via RASFF så snart ett foder har identifierats som kan misstänkas innebära en risk för människor eller djur. Exempel är påvisande av salmonella eller förekomst av mögeltoxiner över gällande gränsvärden. Rapporteringen gäller både foder som kommer in i landet och sådant som är tillverkat här.

Allt foder som innehåller animaliska beståndsdelar ska kontrolleras vid en gränskontrollstation när sådant foder förs in i gemenskapen från ett tredje land. Även hö och halm ska gränskontrolleras. Enligt förordning (EG) nr 669/2009 anger kommissionen i en förteckning vilka vegetabiliska råvaror som ska kontrolleras i samband med införsel in till gemenskapen. För närvarande (november 2009) är denna förteckning relativt begränsad avseende foderråvaror och berör endast jordnötter och jordnötsprodukter som härstammar från Argentina, Brasilien, Ghana, Indien och Vietnam samt spårelement från Kina.

Inblandning/kontamination av kött- och benmjöl undersöks med mikroskopi enligt kommissionens direktiv 2003/126/EG. Inom programmet för officiell provtagning togs 2008 totalt 305 prover på foderfabriker som tillverkar foder till livsmedelsproducerande djur. Även 176 prov togs i samband med import av råvaror. Kontroll av bearbetat animaliskt protein genomförs även på gårdar som har livsmedelsproducerande djur. År 2008 besöktes 203 gårdar och totalt analyserades 203 prover.

4.3.5 Stöd och samordning

Jordbruksverket har det centrala ansvaret för den offentliga kontrollen. Verket har även en samordnande roll, vilket för kommunernas och länsstyrelsernas vidkommande innebär att Jordbruksverket lämnar råd och hjälp med t.ex. att ta fram tillsynsvägledning, checklistor, underlag för risk- och erfarenhetsbedömning samt utbildning. Jordbruksverket har erbjudit länsstyrelserna utbildning avseende foderkontrollen vid fem tillfällen under 2009.

SVA är rådgivande åt Jordbruksverket i foderhygienfrågor både avseende kontrollens upplägg och diagnostiken inom foderkontrollen. SVA deltar också rent operativt när specifika problem uppstår i foderanläggningar med kunskap rörande smittspårning och smittsanering.

4.4 Kontroll av djurhälsa

Det är Jordbruksverket och länsstyrelserna som har ansvar för kontroll av djurhälsa. Viss del av kontrollen utförs av branschorganisationer. SVA är expert-

organ inom området, utför riskvärderingar och står i de flesta fall även för diagnostiken.

4.4.1 Rättslig grund för kontrollen

Grundläggande bestämmelser om övervakning och bekämpning av djursjukdomar finns framför allt i följande författningar:

Lagstiftningen om provtagning på djur	<ul style="list-style-type: none"> - EG-bestämmelser som framgår av Tillkännagivande (2010:338) om de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen (2006:806) om provtagning på djur m.m. - Lag (2006:806) om provtagning på djur m.m. - Förordning (2006:815) om provtagning på djur m.m.
Zoonoslagstiftningen	<ul style="list-style-type: none"> - EG-bestämmelser som framgår av Tillkännagivande (2006:1039) om de EG-bestämmelser som kompletteras av zoonoslagen (1999:658) - Zoonoslag (1999:658) - Zoonosförordning (1999:660)
Epizootilagstiftningen	<ul style="list-style-type: none"> - EG-bestämmelser som framgår av Tillkännagivande (2007:934) om de EG-bestämmelser som kompletteras av epizootilagen (1999:657) - Epizootilag (1999:657) - Epizootiförordning (1999:659) - Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2002:16) om anmälningspliktiga djursjukdomar.
Lagstiftningen om kontroll av husdjur	<ul style="list-style-type: none"> - EG-bestämmelser som framgår av Tillkännagivande (2009:913) om de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen (2006:807) om kontroll av husdjur m.m. - Lag (2006:807) om kontroll av husdjur m.m. - Förordning (2006:816) om kontroll av husdjur m.m.

Med stöd av de grundläggande författningarna har Jordbruksverket utfärdat ett stort antal föreskrifter. En förteckning av sjukdomskontrollerna med angivande av föreskriftsstöd finns i Tabell 1. Föreskrifter om obligatorisk kontroll är som regel utfärdade med stöd av lagstiftningen om provtagning på djur och föreskrifter om frivillig kontroll med stöd av lagstiftningen om kontroll av husdjur. Zoonos- och epizootilagstiftningen används vid misstanke om eller konstaterat fall av sjukdom men åberopas som stöd för ett fåtal föreskrifter. Djurhållare som är anslutna till frivillig kontroll omfattas generellt sett inte av den obligatoriska kontrollen.

Sverige är officiellt friförklarade från leukos, infektiös bovin rhinotrakeit (IBR) och brucellos hos nötkreatur samt Aujeszky's sjukdom hos gris. Genom olika övervakningsprogram kontrolleras att dessa sjukdomar inte uppträder i landet. Svensk Mjök och Svenska Djurhälsovården utför övervakningen.

Tabell 1. Förteckning över sjukdomskontroller och aktuella föreskriftstöd.

Djurslag	Sjukdom/kontroll	Föreskrifter ⁴ om		Anm.
		obligatorisk kontroll	frivillig kontroll	
Nötkreatur	Hälsokontroll av köttdjur		K152	
	Seminverksamhet med nötkreatur	M26, K62		
	Salmonella		K110	Obl. kontroll vid slakt (SLVFS 2005:21)
	Bovin virus diarré (BVD)	K34	K152	
	Transmissibel spongiform encefalopati (TSE)	K19		(EG) nr. 999/2001
	Paratuberkulos		Kontrollprogram	SJV godkänner, näringen ansvarar
Får	Hälsokontroll		K152	
	Maedivisna		K155	
	Paratuberkulos		Kontrollprogram	SJV godkänner, näringen ansvarar
Får/get	TSE	K19		(EG) nr. 999/2001
Hjortar i hägn	Tuberkulos	K157	K153	
	TSE			2-årigt EU-program från 2007
Grisar	Svinhälsovård		K152	
	Porcine Respiratory and Reproductive Syndrome (PRRS)			Kontroll genom screening

⁴ I den veterinära författningssamlingen har författningarna tilldelats saknummer. Saknumren i tabellen hänvisar till föreskrifter som återfinns i planen under rubriken "Lagstiftning".

Djurslag	Sjukdom/kontroll	Föreskrifter ⁴ om		Anm.
		obligatorisk kontroll	frivillig kontroll	
	Salmonella	Kontroll-program	K111	Obl. kontroll av avelsbesättningar och suggpooler samt vid slakt (SLVFS 2005:21)
Fjäderfä	Obl. hälsoövervakning	K20		
	Hälsokontroll, KC-programmet (koccidier, clostridier)	K21	K152	
	Campylobakter hos slaktkyckling		K156	Arbete med EU-obligatorium pågår
	Salmonella	K104, 105, 106	K103	
	Aviär influensa	K22		
Vilda fåglar	Aviär influensa	KOM-beslut		
Odlad fisk och kräftor	Hälsokontroll	K26	K152	
Övrigt	Övervakning av resistensläget hos sjukdomsframkallande bakterier			Instruktion för SVA
	Nationell obduktionsverksamhet för övervakning av djurhälsan			Övervakning av sjukdomar som normalt inte förekommer i SE
	Nationell övervakning av vilda djur avseende smittsamma sjukdomar			Regeringsbeslut, (dnr 2007/3544) regleringsbrev för budgetår 2008 avseende SVA

4.4.2 Obligatoriska kontroller

Enligt 12 § förordningen om provtagning på djur, m.m. utövar Jordbruksverket offentlig kontroll om inte annat följer av 13-15 §§ förordningen. Jordbruksverket är i tillämpliga fall behörig myndighet att utöva offentlig kontroll i enlighet med de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen om provtagning på djur, m.m. Enligt 13 och 14 §§ nämnda förordning är Livsmedelsverket behörig myndighet att utöva offentlig kontroll i vissa fall. För Jordbruksverkets del handlar det främst om kartläggning och kontroll av smittsamma djursjukdomar och åtgärder för att förebygga och hindra spridning av smittsamma djursjukdomar. Livsmedelsverkets ansvarsområde gäller i korthet kontroll av rests substanser och andra ämnen i djur och djurprodukter samt de kontroller och provtagningar som genomförs av Livsmedelsverkets officiella veterinärer och assistenter (jfr. avsnitt 4.2.5.19). Enligt 15 § samma förordning får Jordbruksverket överlåta åt länsstyrelserna att utöva offentlig kontroll och att i sådana fall utföra de kontrolluppgifter som ankommer på behörig myndighet. Jordbruksverket får vidare enligt 16 § meddela föreskrifter om hur offentlig kontroll ska bedrivas och om skyldighet för en kontrollmyndighet eller ett kontrollorgan som anlitas i den offentliga kontrollen att lämna information till Jordbruksverket om den kontrollverksamhet som bedrivs.

Obligatoriska kontroller regleras också av epizooti- och zoonoslagstiftningen men dessa lagstiftningar träder företrädesvis in vid misstanke om eller konstaterat fall av epizootisk eller zoonotisk sjukdom. Dessa lagstiftningar omfattar således i liten utsträckning förebyggande kontroll och kommenteras därför inte närmare här.

För de olika kontrollprogrammen är den offentliga kontrollen fördelad enligt följande.

Länsstyrelserna utövar offentlig kontroll för leukos- och BVD-övervakningen samt för hälsokontroll av tuberkulos hos hägnad hjort. Beträffande leukos och BVD rapporterar Svensk Mjök till Jordbruksverket vilka som inte är med i eller uteslutits från de frivilliga programmen.

När det gäller salmonellakontrollen för fjäderfä och ägg ska salmonellaprover tas med angivna intervall av veterinär eller i vissa fall djurägare. Det laboratorium som analyserar proverna ska föra journal som fyra gånger per år ska insändas till respektive länsstyrelse. Länsstyrelserna i sin tur rapporterar till Jordbruksverket.

Personer på slakterierna har av Jordbruksverket utsetts för uttagning av prover avseende förekomst av TSE. Dessa personer har genomgått en särskild kurs. Livsmedelsföretagare som driver ett slakteri ansvarar för att erforderliga prover tas. På destruktionsanläggningarna och vid obduktion på laboratorier sker motsvarande provtagning av ansvarig veterinär.

Officiell veterinär förordnad eller godkänd av Jordbruksverket utövar kontroll när det gäller hälsoövervakning av fjäderfä (se Jordbruksverks föreskrift om

obligatorisk hälsoövervakning av fjäderfä) och kontroll när det gäller tjurstationer och spermalagringsstationer.

Hälsoövervakningen av fjäderfä har sin bakgrund i Rådets direktiv 1990/539/EEG som är ett handelsdirektiv. Den officielle veterinären ska före den 1 mars varje år avge rapport till länsveterinären, för vidare befordran till Jordbruksverket, om i vilka anläggningar kontrollbesök har skett. Om ett besök har gett anledning till anmärkning ska detta omedelbart anmälas till Jordbruksverket.

Den veterinär som är ansvarig för kontrollen av tjurstationer och spermalagringsstationer ska vid verksamhetsårets slut lämna en rapport till länsstyrelsen om den utförda övervakningen som åtagandet omfattar. Länsstyrelsen i sin tur ska rapportera till Jordbruksverket om allvarliga brister uppdagas.

Officiell veterinär vid slakteri utövar kontroll när det gäller koccidios hos slaktkyckling men eftersom alla producenter är anslutna till det frivilliga KC-programmet (se nedan) är obligatoriet inte aktuellt.

Tjänsteman vid fiskhälsokontrollen förordnad av Jordbruksverket utövar kontroll av det obligatoriska fiskhälsoprogrammet. Smittämnen/sjukdomar som ingår i övervakningen är IHN-V, VHS-V, IPN-V, SVC-V och BKD.

Svenska Djurhälsovården provtar, inom ramen för grishälsovården, grisavelsbesättningar och suggpooler med avseende på salmonella. Denna provtagning sker enligt det kontrollprogram som godkändes vid Sveriges EU-inträde.

4.4.3 Frivilliga kontroller

I 8-10 §§ förordningen om kontroll av husdjur, m.m. regleras vilka myndigheter som är behöriga myndigheter att utöva offentlig kontroll. I fråga om organiserad hälsokontroll avseende tuberkulos hos kron- och dovhjortar i hägn och avseende maedi visna hos får är länsstyrelserna behöriga myndigheter. I övrigt är Jordbruksverket behörig myndighet.

Enligt 3 § ovan nämnda förordning får Jordbruksverket för det syfte som anges i 1 § lagen om kontroll av husdjur, m.m. ge organisationer på jordbruksnäringens område eller andra sammanslutningar rätt att anordna sådan kontroll. Jordbruksverket får med andra ord utse en huvudman för kontrollen. Innan kontrollen anordnas ska Jordbruksverket godkänna plan- och riktlinjer för verksamheten. Några viktiga punkter i en sådan plan är att kontrollen ska bedrivas konkurrensneutralt, att den hålls öppen för alla och att förvaltningslagen tillämpas.

Flera organisationer har av Jordbruksverket blivit utsedda som huvudman för sådan kontrollverksamhet.

Svensk Mjolk är huvudman för

- kontroll av BVD och salmonella hos nötkreatur samt
- ombesörjer övervakningen av leukos och IBR.

Beträffande leukos och IBR är Sverige formellt friförklarat. I mjölkkobesättningarna sker övervakning av dessa sjukdomar genom tankmjölksprov. I kött-djursbesättningar sker övervakningen genom gårdsbesök. Leukoskontroll sker genom årlig provtagning i visst antal köttdjursbesättningar varvid prov tas på alla djur över två år. Av dessa prover tas visst antal individprov ut för IBR-kontroll.

BVD kontrolleras i mjölkkobesättningar genom tankmjölksprov (som synkroniseras med övervakningen av leukos och IBR) och i köttdjursbesättningar genom gårdsbesök. Av 21 000 anslutna besättningar var i april 2008 99,5 % av mjölkbesättningarna och 98,3 % av köttbesättningarna friförklarade.

Salmonellakontrollen är ett förebyggande program som ställer krav på anläggningarnas utformning och skötsel. Samverkan sker med Svenska Djurhälsovården.

Svenska Djurhälsovården AB är huvudman för

- kontroll av maedi visna hos får,
- tuberkulos hos hägnad hjort och
- salmonella hos gris samt
- för hälsokontroll av grisar, köttproducerande nötkreatur och får.

Svenska Djurhälsovården utför även

- övervakning av frihet för AD och PRRS hos gris,
- övervakning av resistensläget hos sjukdomsframkallande bakterier och
- övervakning av djurhälsan genom obduktionsverksamheten.

Över 5 500 fårbesättningar är anslutna till maedi-visnaprogrammet, antingen det förenklade eller det vanliga programmet.

Den primära målgruppen för kontrollprogrammet för paratuberkulos hos nötkreatur är kötttrasbesättningar som säljer avelsdjur. Alla landets ledande avelsbesättningar hade A-status, vilket erhålles efter fem årliga besättningsprov. Paratb-undersökningar sker även i mjölkkobesättningar samt på alla obducerade äldre nötkreatur och får

Salmonellaprogrammet för svin är ett förebyggande program som ställer krav på anläggningarnas utformning och skötsel.

Hälsokontrollprogrammet för grisar har fokus på PMWS, dysenteri, nyssjuka, smittsam hosta och skabb. Hälsokontrollprogrammet för nöt är framför allt inriktat på spädkalvsdiarréer och luftvägsinfektioner och motsvarande program för får på parasiter och fotröta.

Övervakning av AD och PRRS sker genom analys av blodprov som tas ute i besättningarna.

Inom programmet för övervakning av resistensläget hos sjukdomsframkallande bakterier undersöks resistensmönstret hos exempelvis coli- och brachyspirastammar från grisar samt coli- och pasteurellastammar från nötkreatur och får. Denna övervakning sker inom ramen för SVARM, svensk veterinär antibiotika-resistensmonitoring, och sker i samarbete med Statens veterinärmedicinska anstalt. Inom ramen för den nationella obduktionsverksamheten har rekommendationer för provtagning för detta ändamål delgetts samtliga obducerande laboratorier.

Svensk Fågel Service AB är huvudman för

- hälsokontroll av fjäderfä och
- hälsokontroll avseende campylobakter hos slaktkyckling.

Hälsokontrollprogrammet för fjäderfä omfattar kontroll av Koccidier och Clostridier (s k KC-programmet) och genomförs genom att ett 20-tal slaktkycklingbesättningar undersöks två gånger per år genom att den officiella veterinären tar ut prover vid slakt. Resultaten rapporteras till Jordbruksverket både direkt via djurhälsönämnden och som en årlig rapport.

Campylobakterprogrammet har medfinansierats av EU t.o.m. 2005 vilket inneburit att plan- och riktlinjer årligen har godkänts av Kommissionen. Nu drivs programmet vidare med Svensk Fågel som huvudman.

Fiskhälsan FH AB är huvudman för fiskhälsokontrollen.

Besök och provtagningar i det frivilliga programmet samordnas med Fiskhälsans uppdrag att genomföra den obligatoriska fiskhälsoövervakningen.

Andra frivilliga program är kontroll av salmonella i fjäderfäbesättningar.

Ansvarig för kontrollen är en kontrollveterinär som är förordnad av Jordbruksverket. Inspektion och provtagning för bakteriologisk undersökning ska ske i varje anläggning vid, för varje typ av produktion, angivna tidpunkter under produktionsperioden. Rapport ska skickas till Jordbruksverket före den 15 mars varje år.

4.4.4 Finansiering av kontrollen

TSE kontrollen är kostnadsmässigt och antalsmässigt den mest omfattande av de kontroller som görs i Sverige med ett krav från EU. Därutöver provtar Sverige även för ett antal andra djursjukdomar enligt de krav som EU ställer

För bekämpande och övervakning av djursjukdomar har Jordbruksverket för år 2008 beslutat att bevilja bidrag på sammanlagt ca 35 mkr till följande organisationer och program:

Svensk Fågel	Campylobact-program
Svenska Djurhälsovården AB	Maedi visna får, tuberkulos hjort, övervakning av resistensutvecklingen, obduktionsverksamhet, smittskydd på gårdsnivå gris
Svensk Mjök	BVD, leukos, smittskydd nöt, FRISKKO.

4.4.5 Registrering och märkning av djur

Jordbruksverket är ansvarigt för att systemen för märkning, journalföring och rapportering av djur sker enligt EU:s regler. Regelverket omfattar alla nötkreatur, grisar, får och getter i Sverige. Kontrollerna utförs av länsstyrelsen. Till grund för kontrollen finns riktlinjer från Jordbruksverket i form av en kontrollinstruktion som årligen ges ut i en ny version. Även anläggningar med värphöns och fjäderfä är i vissa fall skyldiga att registrera sig i Jordbruksverkets register över produktionsplatser. Sedan 1998 finns en central databas för nötkreatur dit alla födslar och förflyttningar av djur ska göras. Sedan 2002 finns en central databas för grisar dit alla förflyttningar av djur ska registreras. Från och med den 1 januari 2008 finns också en förflyttningsdatabas för får och getter i drift.

På Jordbruksverket är det Registerenheten som ansvarar för regelverket omkring märkning och registrering av djur. Regelverket utgörs av EG-lagstiftning i form av förordning 1760/2000 och 911/2004 för nötkreatur, förordning 21/2004 för får och getter samt direktiv 2008/71/EG för grisar. Länsstyrelsen ska årligen utföra ett visst antal kontroller av besättningarna. När nötkreatur utan unika identiteter påträffas ska kontrollresultatet enligt kontrollinstruktionen sändas till Registerenheten som utreder ärendet i enlighet med förordning 494/98 om administrativa minimipåföljder m.m. Även anmälningar om andra omärkta djurslag utreds. Kontrollenheten på Jordbruksverket ansvarar för utformningen av kontrollinstruktionen.

4.4.6 Kontroll av hantering veterinärmedicinska preparat

Rättslig grund för kontrollen

Hur veterinärmedicinska preparat ska hanteras regleras i lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård med tillhörande förordningar och föreskrifter från Jordbruksverket. Regler som rör detta finns också i djurskyddslagstiftningen och i foderlagstiftningen.

Ansvarsfördelning

Länsstyrelserna ansvarar för kontroll av djurhälsopersonal från och med 1 januari 2010 enligt den nya lagstiftningen. Kontrollen är individriktad och inte

verksamhets inriktad. Jordbruksverket samordnar länsstyrelsernas kontroll och ger dem stöd, råd och vägledning.

Organisation av kontrollen

Varje länsstyrelse planerar sin offentliga kontroll. Denna planering ska ske så att kontrollen är riskbaserad.

IT-system

Jordbruksverket har ett register, DAWA djursjukdata, över djursjukdata som rapporteras in av veterinärer. Till detta register ska veterinärer inom en månad från behandlingstillfället rapportera samtliga läkemedelsbehandlingar och behandlingar av smittsamma sjukdomar hos nötkreatur, får, get, ren, gris, fjäderfä, fisk och hägnat vilt samt behandling av häst med antibakteriella läkemedel för systemiskt bruk. Länsstyrelserna har tillgång till Jordbruksverkets register efter att ha sökt särskild behörighet.

Utförande av kontrollen

Länsstyrelsen ska varje år fastställa en plan för det kommande verksamhetsårets kontroll av djurhälsopersonal och göra en prioritering, som ska dokumenteras, av kontrollobjekten inom sitt län utifrån en riskbedömning. Som stöd och råd för utförandet av kontrollen har Jordbruksverket tagit fram en vägledning samt förslag på checklistor som bilagor för de olika yrkeskategorierna.

Jordbruksverket har lämnat allmänna råd kring kontrollintervallet av de olika yrkeskategorierna. Kontroll av veterinärer som beviljar villkorad läkemedelsanvändning bör göras varje år. Kontrollintervallet bör inte överstiga tre år för veterinärer som förskriver läkemedel till livsmedelsproducerande djur och inte överstiga fem år för veterinärer som förskriver läkemedel till övriga djur.

4.4.7 Gränskontroll

Jordbruksverket ansvarar för importkontroll av de animaliska produkter från tredje land som ej är avsedda som livsmedel (NHC) samt för djur, i dagsläget hästar (E) och övriga djur förutom klövdjur (O). Kontrollen utförs på 4 gränskontrollstationer. Gränskontrollstationerna (GKS) är lokaliserade i Göteborgs hamn (NHC), Landvetter flygplats (NHC, O, E), Arlanda flygplats (NHC, O) samt Helsingborgs hamn (NHC). Under 2007 togs en ny GKS i Norrköping enbart för hästar (E) i drift.

Ansvar för gränskontrollen ligger på avdelningen för djurskydd och hälsa men gränskontrollstationerna bemannas med personal från Distriktsveterinärorganisationen.

Importkontrollen av animaliska produkter utförs enligt Rådets direktiv 97/78, genomfört i den nationella lagstiftningen genom Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1999:135) om veterinära kontroller av produkter som förs in

från tredje land. Utförandet av veterinärkontrollerna vid GKS regleras även i Kommissionens förordning 136/2004.

Kontrollen av levande djur utförs enligt Rådets direktiv 91/496, genomfört i den nationella lagstiftningen genom Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1999:134) om veterinära kontroller av levande djur som förs in från tredje land. Utförandet av veterinärkontrollerna vid GKS regleras även i Kommissionens förordning 282/2004.

Gränskontrollstationerna arbetar, och har som stöd, i huvudsak utifrån ett IT-datasystem; TRACES (TRAde Control and Expert System). Det sker även kontinuerlig statistikrapportering via excelfiler till avdelningen för djurskydd och hälsa.

4.4.8 Riskbaserad kontroll

Någon samlad bild av riskbedömningen i de olika programmen går inte att ge. Generellt gäller att vid utarbetande av föreskrifter och plan- och riktlinjer ingår riskbedömning som en naturlig del.

4.4.9 Utbildning och kompetensutveckling

De organisationer som utsetts som huvudmän för de frivilliga kontrollerna svarar för att de personer som utför kontrollerna har erforderlig kompetens och att de fortbildas. För fortbildning av berörd personal på länsstyrelserna ansvarar Jordbruksverket. Jordbruksverket ansvarar till viss del för utbildningen av den personal som jobbar på gränskontrollstationerna.

4.4.10 Rapportering av kontrollerna

Hur och när kontrollerna ska rapporteras regleras i respektive föreskrifter och i aktuella plan- och riktlinjer. För alla frivilliga kontrollprogram gäller generellt att årliga rapporter ska lämnas till Jordbruksverket och det föreskrivs också att det ska finnas särskilda nämnder eller samrådsgrupper som ska vara rådgivande organ till huvudmannen och till ledningen för de hälsokontroller och bekämpningsprogram som huvudmannen har ansvar för. Till nämndernas sammanträden ska företrädare för näringen kallas och företrädare för berörda myndigheter och Sveriges lantbruksuniversitet ska bjudas in. Rapportering av de obligatoriska kontrollerna sker som regel till länsstyrelserna varifrån de vidarebefordras till Jordbruksverket. Mer information om rapporteringen för de olika kontrollprogrammen finns i avsnitt 4.4.2. Kontrollen av djurmärkningen rapporteras till EU-kommissionen i särskild ordning. Resultaten från kontrollerna vid gränskontrollstationerna rapporteras månadsvis till Jordbruksverket.

4.4.11 Uppföljning och utvärdering

Uppföljning och utvärdering sker kontinuerligt och efterhand som sjukdomsläget förändras anpassas och modifieras föreskrifterna och plan- och riktlinjerna för de olika kontrollprogrammen.

4.4.12 Samordning

Enligt en informell överenskommelse utför Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) riskvärderingar och Jordbruksverket genomför riskhantering medan båda myndigheterna utifrån sina utgångspunkter genomför riskkommunikation. SVA ger stöd till Jordbruksverket med expertutlåtanden vid smittskyddsfrågor av mer komplicerad natur och bistår Jordbruksverket vid utarbetande av kontroll- och bekämpningsprogram inklusive utveckling av diagnostik. Jordbruksverket och SVA samordnar de program för sjukdomsövervakning som årligen genomförs i landet. SVA ger också Jordbruksverket stöd i EU-arbetet och vid bedömningar av förslag till nya OIE-bestämmelser.

4.5 Kontroll av djurskydd

Djurskyddskontrollen utförs från 1 januari 2009 av länsstyrelserna. Jordbruksverket är samordnande central myndighet som ger råd, stöd och vägledning till länsstyrelserna.

4.5.1 Rättslig grund för kontrollen

Grundläggande bestämmelser om djurskyddskontroll i allmänhet finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr. 882/2004, samt i djurskyddslagen (1988:534) och djurskyddsförordningen (1988:539) och de föreskrifter som är utfärdade med stöd av denna lagstiftning.

Grundläggande bestämmelser om kontroll av djurtransporter finns i artikel 14-16, 20-23, 26 och 27 i Rådets förordning (EG) nr. 1/2005 och om ändring av direktiven 64/432/EEG, 93/119/EG och förordning (EG) nr. 1255/97.

Grundläggande bestämmelser om de uppgifter från djurskyddssynpunkt som en av Livsmedelsverket anställd officiell veterinär vid slakteri har finns i artikel 5 och bilaga I i förordning (EG) nr. 854/2004 samt 32 a och 61 §§ djurskyddsförordningen.

Enligt 61 § djurskyddsförordningen utför Livsmedelsverket, genom de officiella veterinärerna och de officiella assistenterna på slakterier, de djurskyddskontroller som ankommer på officiell veterinär och officiell assistent enligt förordning (EG) 854/2004.

Av 24 § djurskyddslagen (1988:534) framgår att den offentliga kontrollen av efterlevnaden av denna lag och de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen och de beslut som meddelats med stöd av EG-bestämmelserna utövas av länsstyrelserna och andra statliga myndigheter i enlighet med vad regeringen bestämmer.

Enligt 59 § djurskyddsförordningen (1988:539) är länsstyrelserna den behöriga myndigheten att utöva offentlig kontroll. Länsstyrelser får komma överens om att överföra offentlig kontroll av viss verksamhet mellan sig.

Jordbruksverket samordnar övriga kontrollmyndigheters verksamhet och ger stöd, råd och vägledning till dem, enligt 63 §, djurskyddsförordningen (1988:539).

4.5.2 Organisation och utförande av kontroll

Djurskyddskontrollen utövas i dag på regional och central nivå. Jordbruksverket har ansvar för att vägleda, stödja och samordna regionala kontrollmyndigheter.

I Jordbruksverkets föreskrifter om offentlig djurskyddskontroll, saknr L 44, anges att kontrollerna ska utföras efter en riskanalys. Riktlinjer för hur riskanalysen ska utföras beslutas av Jordbruksverket. Föreskrifterna innehåller även regler för hur kontrollen ska bedrivas. Vid sidan av de riskbaserade kontrollerna ska kontroll-objekt kontrolleras om det finns anledning att anta att djurskyddsbestämmelserna inte efterlevs. Utförd kontroll ska alltid dokumenteras av kontrollmyndigheten.

Länsstyrelsen bedriver den operativa, offentliga kontrollen. Detta innebär i första hand en regelbunden, rutinmässig djurskyddskontroll, men även projektinriktad kontroll och kontroll efter anmälan om bristande efterlevnad av djurskyddslagstiftningen samt vid misstanke om brott mot djurskyddslagstiftningen.

Länsstyrelserna svarar för vissa beslut om tillståndsprövning inom djurskyddskontrollen; t.ex. beslut om tillstånd för den som yrkesmässigt eller i större omfattning håller, föder upp, upplåter, säljer eller tar emot sällskapsdjur för förvaring eller utfodring i enlighet med 16 §, djurskyddslagen (1988:534). Länsstyrelserna ansvarar för att besiktiga djurhållningen vid cirkusar innan den första föreställningen för året, beslutar om förprovning och provning i efterhand av stallbyggnader och andra utrymmen för djur, beslutar om godkännande av anläggningar för offentlig förevisning av djur, omhändertagande av djur samt förbud för djurhållare att ha hand om djur. Länsstyrelsen meddelar även beslut om förelägganden och förbud enligt 26 § djurskyddslagen (1988:534) som behövs för att lagen, de föreskrifter och beslut som meddelats med stöd av lagen, de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen och de beslut som meddelats med stöd av EG-bestämmelserna ska följas.

Offentlig kontroll av transport av djur sjövägen mellan olika län utövas av den länsstyrelse från vilken sjötransporten utgår i enlighet med 60 § djurskyddsförordningen (1988:539).

Den operativa kontrollen utförs huvudsakligen i form av inspektioner av djurhållningen hos lantbruksföretag, slakterier och andra som håller livsmedelsproducerande djur inklusive transport av djur. I kontrollmyndighetens uppgifter ingår även till exempel kontroll av zoobutiker, hållande av försöksdjur, hund- och kattpensionat, cirkusar, fiskodlingar, djurparker och privatpersoner som håller olika typer av sällskapsdjur.

4.5.3 Riskbaserad kontroll

Hur länsstyrelserna ska utföra riskvärderingen för djurskyddskontrollen anges i L44, uppdateringen som träder i kraft våren 2011.

4.5.4 Stöd, samordning och utbildning

För att likrikta och samordna djurskyddskontrollen arbetar kontrollmyndigheterna med ett flertal olika instrument.

Jordbruksverkets samordningsinsatser består huvudsakligen av kontrollvägledning via kontrollvägledningar och besvarande av frågor samt att myndigheten regelmässigt samlar den personal vid länsstyrelserna som handlägger djurskyddsfrågor till fortbildnings-, informations- och samordningsträffar. Jordbruksverket och länsstyrelserna har tillsammans genomfört omfattande åtgärder för att samordna och likrikta kontrollverksamheten. Jordbruksverket har i samband med överflyttningen av kontrollansvaret till länsstyrelserna bl. a tagit fram kontrollvägledningar och checklistor för djurskyddskontrollernas genomförande. Uppföljning och utvärdering av kontrollerna sker med hjälp av ett IT-system som är gemensamt för länsstyrelserna och Jordbruksverket.

Vid sidan av detta har Jordbruksverket ett generellt ansvar för att i enlighet med 24 a § djurskyddslagen och 63 § djurskyddsförordningen samordna övriga kontrollmyndigheters arbete. Detta sker genom att regelmässigt och vid behov ta fram gemensamma blanketter för kontrollverksamhet, ta fram annat informationsmaterial i form av exempelvis broschyrer, information via webbplatsen m.m.; belysa aktuella juridiska frågor i rättsutredningar; att stödja utvecklingen av system som underlättar kontroll (t.ex. djurskyddskontrollregistret).

Ansvar för att följa upp och samordna den kontroll som sker efter förordnande av Jordbruksverket (idag ban- och tävlingsveterinärer), samt att till dessa veterinärer ge kontrollvägledning generellt och i enskilda fall åvilar i första hand på Jordbruksverket. För att lösa dessa uppgifter har myndigheten utarbetat arbetsinstruktioner.

I Jordbruksverkets föreskrifter om offentlig djurskyddskontroll (L 44) framgår vilka ämnesområden den som arbetar med offentlig kontroll ska vara utbildad i. Kontrollmyndigheterna ska se till att kontrollpersonalen sedan fortlöpande utvecklar sina kunskaper. Arbetsgivaren ska upprätta individuella kompetensutvecklingsplaner. Planerna ska anpassas efter det kompetensbehov som kontrollmyndigheten har med hänsyn till bl.a. den djurhållning som bedrivs inom dess geografiska verksamhetsområde. Planerna ska utvärderas regelbundet och korrigeras vid behov.

4.5.5 Metoder för att säkerställa att verksamhetskriterierna uppfylls

Föreskrifter och allmänna råd om offentlig djurskyddskontroll

Föreskrifterna om kontroll av djurskydd, som trädde ikraft 1 juli 2007 och reglerar hur offentlig kontroll av efterlevnaden av djurskyddslagstiftningen och beslut fattade med stöd av lagstiftningen ska bedrivas, har omarbetats. Den omarbetade föreskriften L44 gäller från och med 1 januari 2009.

Checklistor

Jordbruksverket tillhandahåller checklistor för djurskyddskontroll av olika typer av djurhållningar, t ex för livsmedelsproducerande djur som nötkreatur och grisar som harmoniserar med de krav som ställs i de så kallade tvärvillkoren..

Jordbruksverket tillhandahåller även checklistor för icke livsmedelsproducerande djur som t ex. sällskapsdjur, offentlig förevisning och försöksdjur.

Tillträde

En kontrollmyndighet har med stöd av 27 § djurskyddslagen (1988:534) rätt att ta del av handlingar och få tillträde till djurstallar, samt har i den utsträckning som behövs för kontrollen rätt att:

1. på begäran få upplysningar och ta del av handlingar, och
2. få tillträde till områden, anläggningar, byggnader, lokaler och andra utrymmen där djur hålls eller som berör djurhållningen och där besiktiga djuren, göra undersökningar och ta prover.

Åtgärder då regelverken inte uppfylls

En kontrollmyndighet får enligt 26 § djurskyddslagen (1988:534) meddela de förelägganden och förbud som behövs för att denna lag, eller beslut eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen ska efterlevas. I beslut om föreläggande eller förbud får kontrollmyndigheten sätta ut vite. Om någon inte rättar sig efter lagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller inte följer en kontrollmyndighets föreläggande, får myndigheten besluta om rättelse på hans bekostnad. I brådskande fall får ett sådant beslut meddelas utan föregående föreläggande.

Utrustning

I förordning (EG) nr. 882/2004 regleras att myndigheter som är behöriga att utföra offentlig kontroll bör ha tillgång till tillräckligt stor, för ändamålet väl kvalificerad

och erfaren personal, ändamålsenliga lokaler och lämplig utrustning för att kunna utföra sina uppgifter ordentligt.

Den utrustning som djurskyddsinspektören behöver som stöd för sin kontroll, och som oftast också står till buds är kontorsmaterial, datautrustning, fordon, skyddskläder, kamera för bild- och ljudupptag samt enklare mätutrustning. För mer avancerade och dyrare mätningar anlitas ofta en expert.

Dokumentation av offentliga kontroller

Statens jordbruksverksföreskrifter (L 44) om offentlig djurskyddskontroll innehåller regler för hur djurskyddskontrollen ska bedrivas. En kontrollrapport ska alltid upprättas efter genomförd djurskyddskontroll och det kontrollerade objektet ska få en kopia av kontrollrapporten så snart som möjligt efter kontrollen.

Finansiering av kontrollen

Från och med 1 januari 2009 finansieras kontrollen med allmänna medel. Djurhållaren ska dock betala avgift för extra offentlig kontroll enligt bestämmelserna i L44.

4.6 Officiell växtskydds-kontroll (fytosanitär verksamhet)

Officiella växtskyddskontroller utförs av Jordbruksverket och i mindre utsträckning av länsstyrelserna till den del det är angivet i Jordbruksverkets föreskrifter. Växtskyddslagen medger fr o m 1 juli 2006 att vissa kontroller överläts till enskilt kontrollorgan, en möjlighet som dock ännu inte utnyttjats.

4.6.1 Rättslig grund för kontrollen

Av 6 § växtskyddsförordningen framgår att regeringen gett Jordbruksverket ansvaret att leda och samordna bekämpningen av växtskadegörare d.v.s. Jordbruksverket är den ansvariga myndigheten på växtskyddsområdet. Befogenheter för genomförande av den officiella kontrollen finns angivna i växtskyddslagen, i växtskyddsförordningen och Jordbruksverkets föreskrifter t.ex. SJVFS 1995:94 om skyddsåtgärder mot spridning av växtskadegörare.

4.6.2 Organisation av kontrollen

Den officiella växtskyddskontrollen är fördelad på två av Jordbruksverkets avdelningar: Växtavdelningen och Kontrollavdelningen. För utförligare beskrivning se avsnitt 3.5. Kontrollarbetet genomförs i huvudsak vid verkets regionala kontor. Länsstyrelserna har dessutom genom verkets föreskrifter om bekämpning av ljus ringröta på potatis, om bekämpning av skadegöraren *Ralstonia solanacearum* och om bekämpning av potatiskräfta tilldelats en roll vid uppföljning av påträffade fall av dessa allvarliga skadegörare på potatis.

Omslutningen för den fytosanitära verksamheten var 2009 uppskattningsvis ca 20 miljoner kr av vilket ca 75 % av verksamheten är finansierad via avgifter.

Den officiella växtskyddskontrollen har som en del av Jordbruksverket, tillgång till Jordbruksverkets generella IT-system. Växtinspektionen har i egen regi skapat ett eget register/databas för registrering av företag och för dokumentation av utförda kontroller. Odlare och förpackare av potatis finns registrerade i ett separat register, utvecklat centralt på Jordbruksverket. De båda registren är tillgängliga för alla inom den fytosanitära verksamheten och vid behov även för EU-kommissionen.

Jordbruksverkets behov av laboratorietjänster inom det fytosanitära området tillgodoses genom avtal med laboratorier som kontrakterats efter upphandling internationellt. Avtal finns f.n. med växtskyddsmyndigheters officiella laboratorier i Danmark, Norge och Storbritannien (FERA) men också med Växtskyddsbiologi, Sveriges lantbruksuniversitet, Alnarp.

Jordbruksverket har idag ingen organiserad vetenskaplig support utöver de kontakter som ges via de kontrakterade laboratorierna. I de nätverk som finns inom landet, i första hand med enskilda personer på Sveriges Lantbruksuniversitet, ingår i första hand kontakter inom entomologi, skogsmykologi, nematologi och virologi.

4.6.3 Utförande av kontrollen och personella resurser

Kontrollarbetet är uppdelat på tre regioner, Syd, Väst och Nordost och de fyra kontoren: Alnarp/Malmö och Helsingborg (Syd); Göteborg (Väst) och Stockholm (Nordost). Inspektionskontoren är utrustade i enlighet med kraven i KOM direktivet 98/22/EG.

Den fytosanitära officiella kontrollen består av

- Gränskontroll, med importkontroll och exportkontroll
- Produktionskontroll av
  - företag som producerar växter eller växtprodukter som ska vara försedda med växtpass vid förflyttning på den inre marknaden,
  - sågverk som producerar virke avsett för tillverkning av sundhetsmässigt säkert träemballage enligt ISPM 15,
  - företag som producerar sådant träemballage.
- Inventeringar för att verifiera de svenska skyddade zonerna samt andra inventeringar som Sverige har att genomföra enligt EU:s rättsakter på det fytosanitära området
- Stickprovskontroller i syfte att övervaka växtproduktionen enligt kravet i rådsdirektivet 2000/29/EG artikel 12 (marknadskontroller).

Till detta kommer uppföljning av myndighetens beslut om bekämpning till följd av påträffade fall av allvarliga växtskadegörare.

4.6.3.1 Gränskontrollen

Importkontroll föregås av en anmälan och genomförs avseende de produkter som importeras direkt över svensk gräns från tredje land eller som transiterats till landet från annat EU-land. Kontrollen indelas i 3 moment: Dokumentkontroll, identitetskontroll och fysisk kontroll.

Enligt Rådskdirektivet 2000/29 ska importerade sändningar som innehåller växter eller växtprodukter som omfattas av detta regelverk, kontrolleras. Reducerad inspektionsfrekvens medges endast för sändningar som omfattas av Kommissionens förordning (EG)1756/2004, d v s detta beslutas på gemenskapsnivå. För sändningar för vilka det finns möjlighet att nationellt besluta om en lägre inspektionsfrekvens görs en riskanalys utifrån erfarenheter av gjorda kontroller men också baserad på information från systemet för internationella notifieringar via Europhyt, EU-kommissionens nätbaserade databas för dokumentation av fynd av allvarliga växtskadegörare, och den europeiska mellanstatliga växtskyddsorganisationen.

Exportkontroll genomförs på beställning av en exportör vars vara av importlandet avkrävs växtskyddskontroll. Det innebär att myndigheten kontrollerar att importlandets krav är uppfyllda och utfärdar ett sundhetscertifikat.

4.6.3.2 Produktionskontroll

A) Produktionskontroll av företag som producerar växter eller växtprodukter som ska vara försedda med växtpass

För de växter och växtprodukter som utgör störst risk för överförande av allvarliga skadegörare vid förflyttning inom EU finns krav på att dessa ska åtföljas av en märkning ett s.k. växtpass. Vid fynd av allvarliga växtskadegörare ger denna märkning möjlighet att spåra smittans ursprung men även i bästa fall möjlighet att spåra till vilka företag försäljning har skett. Företag som är godkända för att utfärda växtpass (ca 150) är registrerade vid Jordbruksverket.

Verksamheten styrs dels utifrån krav i direktiv 2000/29 art 6.5.c och dels utifrån en riskbedömning av såväl verksamhetens art som omfattning. Förökningsmaterial av växter med stor risk ges högre prioritet jämfört med andra med lägre risk – t.ex. produktion av färdigvara - vilket leder till hög respektive låg inspektionsfrekvens.

Tillgänglig information via informationskanaler om olika växters sundhetsstatus i olika ursprungsländer ger ytterligare underlag för prioritering av inspektionsinsatserna.

B) Produktionskontroll av sågverk som producerar värmebehandlat virke och företag som producerar träemballage från sådant virke

Värmebehandling av sågat virke till 56°C i virkets kärna i minst 30 minuter utgör idag en allmänt accepterad metod för att säkra att inga allvarliga växtskadegörare sprids med virket. Alla företag som avser att märka sitt virke/träemballage med

angivande av att värmebehandling är genomförd måste vara godkända och registrerade hos Jordbruksverket och stå under regelbunden kontroll. Cirka 875 företag är godkända för denna märkning.

Denna verksamhet styrs idag utifrån årliga kontroller och utfallet av dessa men även i viss mån utifrån en riskbedömning i de fall företaget producerar såväl behandlad som obehandlad vara.

4.6.3.3 Inventeringar

Som EU-land har Sverige att årligen genomföra inventeringar av de skadegörare för vilka landet har s.k. skyddade zoner, samt andra inventeringar enligt EU:s rättsakter på det fytosanitära området. Motivet för detta är att säkerställa att villkoren för att få upprätthålla det extra krav som de skyddade zonerna innebär, fortfarande är uppfyllda. Omfattningen av inventeringarna rapporteras årligen till EG-kommissionen.

4.6.3.4 Stickprovskontroller

Denna kontroll ska enligt artikel 12 i rådets direktiv 2000/29/EG utföras som stickprov och utan åtskillnad på grund av växternas ursprung. Särskild fokus ska läggas på de växter som ska vara försedda med växtpass. Kontrollerna ska vara riktade om det har framkommit uppgifter som tyder på att kraven i direktivet inte är uppfyllda.

Kontroller av detta slag bedrivs dels på försäljningsställen av växter som inte är registrerade av Jordbruksverket men också i samband med någon av de ovan beskrivna kontrollerna eller tillsammans med kvalitetskontrollen av färska frukter och grönsaker som verkets regionala kontor också ansvarar för.

En svaghet med nuvarande system i Sverige är att växthusodlingen inte är registrerad trots att arbetet med att verifiera av Sverige begärda skyddade zoner innebär en omfattande aktivitet från verkets sida i viss del av växthusodlingen.

4.6.3.5 Uppföljning av myndighetens beslut om bekämpning till följd av påträffade fall av allvarliga växtskadegörare

När en allvarlig växtskadegörare påträffas engageras såväl handläggare vid huvudkontoret som regional växtinspektör i arbetet med att klarlägga angreppets omfattning, om möjligt smittans ursprung samt eventuella vidare spridning från det aktuella företaget. Vidare tas beslut om bekämpning och sanering. EG-kommissionen och andra EU-länder informeras, i synnerhet om det kan vara fråga om att smittan har sitt ursprung i ett annat land alternativt att smittat material sänts till ett företag i ett annat medlemsland. Motsvarande rutiner gäller om smittan antas komma från ett icke EU-land.

4.6.4 Dokumenterade rutiner och rapportering av kontrollen

Inspektörernas befogenheter är fastlagda i Jordbruksverkets beslutsordning. Inspektörerna har tillgång till gemenskapens relevanta direktiv och till de föreskrifter som utfärdats till följd av direktiven. Inspektörerna har en viss tillgång till manualer och riktlinjer för sitt arbete, dels manualer framtagna inom växtinspektionen och anpassade till de svenska förhållandena men även Kommissionens Vademecum och de specifika riktlinjer som tas fram inom gemenskapen och via EPPO och Kommissionen för fytosanitära åtgärder (CPM) under den internationella växtskyddskonvention (IPPC som hanteras av FAO). Löpande sammanställs även centralt de notifieringar som läggs in i Europhyt, som inspektörerna dessutom själva har tillgång till.

4.6.5 Utbildning och kompetensutveckling

Medarbetare inom den fytosanitära verksamheten har antingen biologisk akademisk examen eller tekniker utbildning. Enheten genomför regelbundet interna kurser för specifika områden och håller årligen en flerdagarskurs där specifika ämnen fokuseras.

Det finns dock ett behov av en grundläggande utbildning på det fytosanitära området som det har varit svårt att tillfredsställa inom landet. Det finns ett behov att på EU eller Europainivå, inom olika språkområden genomföra grundkurser på det fytosanitära området som med de internationella standardernas framväxt och striktare SPS regler blivit alltmer komplext. EU och EPPO borde här kunna samordna sina resurser.

Inom det baltiskt/nordiska samarbetet på det fytosanitära området pågår en diskussion om hur man skulle samverka om en kursverksamhet på engelska för inspektörer och handläggare i de baltiska och nordiska länderna.

Områden som behandlats inom landet på senare tid är i första hand inom områdena kontrollmetoder och procedurer, kvalitetssäkring och kontroll av dokumentation.

4.6.6 Utvärdering genomförd av FVO

Jordbruksverket och den fytosanitära verksamheten har över åren utvärderats vid några tillfällen med avseende på olika delar av systemet såsom verksamhet på importområdet, potatisområdet, användningen av Vademecum samt utfärdande av växtpass.

Den genomlysning som gjorts av utomstående har generellt sett varit värdefull. Bl.a. har utbildningsinsatser gjorts mot bakgrund av FVO-rapportens rekommendationer. I några fall har det resulterat i att åtgärder vidtagits för att uppnå överensstämmelse med gemenskapens regelverk.

4.6.7 Samverkan

Jordbruksverket använder sig av Europhyt för att notifiera förekomst av allvarliga skadegörare eller i övrigt när importsändningar inte uppfyller gemenskapens krav. Vad gäller transitering till destinationslandet har Jordbruksverket avtal med Nederländerna och löser uppkomna fall i övrigt vid behov. EU-kommissionen och Medlemsstaterna informeras via Europhyt om funna fall av allvarliga växtskadegörare.

EU-kommissionen och Medlemsstaterna informeras även vid misstänkta fall av allvarliga växtskadegörare som inte är listade i bilagorna I eller II av direktivet 2000/29/EG liksom i de fall nödgärder vidtas för att förhindra spridning av allvarliga växtskadegörare.

Samverkan sker i övrigt med EU-kommissionen och Medlemsstaterna vid behov för att lösa aktuella frågor.

5. Samarbete

5.1 Inledning

För att försäkra att det finns en fungerande kontroll i hela livsmedelskedjan sker mycket samarbete mellan olika myndigheter, dels inom kontrollområdena men också mellan kontrollområdena. Likaså finns etablerade samarbeten med branscher och organisationer. Detta kapitel beskriver sådana samarbeten av mer varaktig karaktär. Såväl de mer formella, som de informella samarbetena finns med. Det administrativa stödet, som krävs enligt artiklarna 34-39 (jfr artikel 42.2.k) i förordning (EG) nr 882/2004 anges sist i kapitlet.

Samarbete i krissituation beskrivs i kapitel 6 om beredskapsplaner. Särskilda inom livsmedelskedjan gemensamma aktiviteter och som genomförs under en begränsad tid beskrivs i kapitel 8. Den samverkan som sker mellan NRL beskrivs i bilaga 2.

Det samarbete och stöd, som sker mellan central, regional och lokal nivå inom ett kontrollområde och inom en myndighet finns huvudsakligen beskrivet i kapitel 4 under respektive kontrollområde och tas inte upp igen i detta kapitel. I Bilaga 1, finns en sammanställning över de myndigheter där det finns kontakt i vissa frågor.

5.2 Nationell kontrollplan och samordnad rapportering

Livsmedelsverket ska utföra de uppgifter med nationell kontrollplan och rapportering, som ankommer på en medlemsstat, enligt artiklarna 41-44 i förordning (EG) nr 882/2004 (enligt instruktion för Livsmedelsverket). Detta ska ske efter samråd med Jordbruksverket. Livsmedelsverket ska också bistå Jordbruksverket med underlag till den allmänna beredskapsplan för foder och livsmedel som avses i artikel 13 i förordning (EG) nr 882/2004. I arbetet med kontrollplanen och rapporten deltar förutom Livsmedelsverket och Jordbruksverket även länsstyrelsen, Statens veterinärmedicinska anstalt, Sveriges Kommuner och Landsting och sedan slutet av 2010 även Generalläkaren. Dessa organisationer ingår i en samordningsfunktion för den nationella kontrollplanen.

5.3 Zoonoser

Enligt förordning om övervakning av zoonoser och zoonotiska smittämnen hos djur och i livsmedel är Jordbruksverket, Livsmedelsverket, Statens veterinärmedicinska anstalt och Sveriges kommuner behöriga myndigheter. Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Statens veterinärmedicinska anstalt ansvarar för övervakning av de zoonoser och zoonotiska smittämnen som anges i zoonosdirektivet. Jordbruksverket har ett övergripande ansvar för utredning och

förebyggande kontroll och bekämpning av zoonoser på levande djur enligt epizooti- och zoonoslagstiftningen. Livsmedelsverket har ett övergripande ansvar för utredning av livsmedelsburna utbrott, men Jordbruksverket ansvarar för den utredning som sker i primärproduktionen. Statens veterinärmedicinska anstalt ansvarar för sammanställningen av den zoonosrapport som varje år i maj ska översändas till EU-kommissionen. I händelse av epizootiutbrott kommer Jordbruksverket att samarbeta med övriga myndigheter för att begränsa de djurskyddsmässiga konsekvenserna vid krissituationer.

5.3.1 Zoonosrådet

För att skapa ett forum för zoonossamverkan inrättades 1997 ett zoonoscenter vid Statens veterinärmedicinska anstalt samt ett zoonosråd, som är en rådgivande nämnd till Zoonoscenter, där Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Socialstyrelsen, Smittskyddsinstitutet, Arbetsmiljöverket, Sveriges kommuner (Smittskyddsläkare) samt Statens veterinärmedicinska anstalt ingår. Syftet är att gemensamt upprätta ett samarbete mellan myndigheter som handhar folkhälsofrågor, livsmedelsfrågor samt veterinära frågor.

5.3.2 Salmonella

Livsmedelsverket samarbetar med Jordbruksverket och Statens veterinärmedicinska anstalt i det svenska salmonellakontrollprogrammet, som har utvecklats tillsammans.

5.4 Sjukdomar hos den vilda djurpopulationen

SVA har fått regeringens uppdrag att följa och analysera sjukdomstillståndet hos vilda djurpopulationer. Från och med 2009 med en fortsättning 2010 har SVA fått tre miljoner kr i statsanslaget för uppdraget. Därutöver kan medel för akuta utbrott erhållas från Naturvårdsverkets anslag för biologisk mångfald upp till 3 miljoner kr per år. En samrådsgrupp ”Viltsjukdomsrådet” finns sedan 2007 mellan SVA och Naturvårdsverket.

5.5 Gränskontroll

Livsmedelsverket har ett nära samarbete med Jordbruksverket i fråga om illegal import. Livsmedelsverket och Jordbruksverket har delvis gemensamma lokaler och utrustning vid gränskontrollstationerna i Helsingborg, Arlanda, Landvetter och Göteborg, och har dessutom ett etablerat och väl fungerande kommunikationssystem och nätverk myndigheterna emellan tillsammans med Tullverket. Personalen från de tre myndigheterna träffas ca 2-3 gånger per år. Samtliga lokala gränskontrollstationer har i sin tur ett etablerat samarbete med de lokala tullkontoren.

Statens veterinärmedicinska anstalt är Jordbruksverkets expertmyndighet vid smittskyddsmässiga bedömningar i importärenden och utför också riskvärderingar.

Importkontroll av sändningar som innehåller växter och växtprodukter som ska växtskyddskontrolleras åvilar Jordbruksverket och är inte samordnad med den importkontroll som beskrivs ovan.

Tullverket ska enligt regleringsbrev, för Jordbruksverkets räkning utföra kontroller av bidragsberättigad jordbruksexport samt utföra kontroller och utredningar av insmugglade djur och produkter. Omfattningen avgörs myndigheterna emellan. Tullverket har också i uppdrag att till Jordbruksverket redovisa metoder för kontroll av och föra statistik över illegal privat införsel av kött- och mjölkprodukter i enlighet med kommissionens förordning (EG) nr 206/2009 av den 5 mars 2009 om införsel för personligt bruk till gemenskapen av produkter av animaliskt ursprung och om ändring av förordning (EG) nr 136/2004.

Vid import av sändningar som ska växtskyddskontrolleras är det importörens ansvar att anmäla sändningen för kontroll vid något av Jordbruksverkets regionala kontor. Denna kontroll ska vara utförd innan införsel får ske. På motsvarande sätt är det importörens ansvar att i förväg anmäla sändningar med djur eller produkter som ska kontrolleras på en gränskontrollstation.

5.6 Restsubstanskontroll

Livsmedelsverket och Jordbruksverket samarbetar för att hantera överskridande av resthalt av läkemedel i animalier och animaliska produkter. I de fall det är relevant informeras också berörd länsstyrelse. Planering, implementering, vägledning och uppföljning av den nationella kontrollen av restsubstanser koordineras av Livsmedelsverket. Expertgruppsmöten mellan flera myndigheter (Jordbruksverket, Livsmedelsverket, Läkemedelsverket, och Statens veterinärmedicinska anstalt) samt andra experter från universitet och högskolor anordnas av Livsmedelsverket för att diskutera kontrollen och planeringen av den nationella planen för restsubstanser. Jordbruksverket, Livsmedelsverket och länsstyrelsen kommunicerar och samarbetar vid kontroll av läkemedelsanvändning till livsmedelsproducerande djur samt vid utredning och uppföljning av kontrollen av restsubstanser inom sina ansvarsområden.

5.7 Rapportering av matförgiftningar

Mycket av kunskapen om matförgiftningar i Sverige bygger på sammanställningar av kommunernas rapportering av utredda matförgiftningar till Livsmedelsverket, kompletterat med uppgifter från Smittskyddsinstitutet om anmälningar enligt smittskyddslagen och större utredningar. Livsmedelsverket rapporterar också uppgifter om utbrott vidare till EFSA som en del i den årliga rapporteringen om zoonoser och livsmedelsburna utbrott inom EU. År 2003 introducerade Livsmedelsverket i samarbete med Smittskyddsinstitutet ett webbaserat system för

kommunernas inrapportering av matförgiftningar. Systemet är ett sätt att effektivisera rapporteringen från kommunerna till Livsmedelsverket. Från och med 2010 kommer en övergång till ett ytterligare förenklat rapporteringssystem att påbörjas vilket innebär att kommunerna kommer att kunna utnyttja sina ärendehanteringssystem för rapporteringen. Fram till 2010 har Livsmedelsverkets avdelning för forskning och utveckling ansvarat för rapporteringen av livsmedelsburna utbrott (exklusive vatten) till EFSA. I den nya organisationen kommer ansvaret att överföras till Rådgivningsavdelningen.

5.8 Utredningar och registreringar av oväntade allergiska reaktioner

Oväntade allergiska reaktioner på mat utreds av Livsmedelsverket i samarbete med läkare, dietister, sjukvårdspersonal, enskilda konsumenter och tillverkare av livsmedel. En registrering av oväntade allergiska reaktioner orsakade av livsmedel har skett sedan 1990, i samarbete med läkare sedan 1993. Denna registrering har legat till grund för ett långsiktigt arbete med att förbättra märkningen av livsmedel både inom Codex och inom EU. För att låta personal som arbetar med allergiska patienter ta del av ny information hålls presentationer om ny information regelbundet.

5.9 Samarbete mellan länsstyrelser

Det finns ett flertal etablerade samarbetsformer mellan länsstyrelserna. Det finns regionala samarbeten där länsstyrelser i regionen träffas ett antal gånger per år för att diskutera företrädesvis frågor som är gemensamma för den aktuella regionen. Samtliga Sveriges länsstyrelser träffas 1-2 gånger per år för att diskutera länsstyrelsegemensamma frågor. Vid de senare träffarna deltar också de centrala myndigheterna, d v s Livsmedelsverket och Jordbruksverket. Den samarbetsform som är mest utvecklad och använd är det länsstyrelsegemensamma E-postsystem där, när det gäller livsmedelskedjan, länsveterinärerna dagligen diskuterar frågor rörande djurskydd, livsmedel, samt förebyggande och kontroll av smittsamma husdjursjukdomar. Den ändring av djurskyddsförordningen som trädde i kraft 1 januari 2009 ger länsstyrelserna möjlighet att komma överens med en annan länsstyrelse om att offentlig kontroll av viss verksamhet flyttas till den andra länsstyrelsen.

5.10 Kommunal samverkan

En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att kontrolluppgifter som kommunen har enligt livsmedelslagen ska skötas helt eller delvis av den andra kommunen. Kommunen får dock inte överlåta att meddela beslut i ett ärende. En kommun får också efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen t.ex. i ärenden som rör verksamhetens mål och inriktning etc., av större beskaffenhet eller av principiell

betydelse. Föreskrifterna i 6 kap. 24-27 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd tillämpas på den som fattar sådana beslut.

För närvarande har drygt ett 50-tal kommuner gått samman i gemensamma organisationer där livsmedelskontrollen ingår som en del. De flesta av dessa organisationer omfattar två kommuner, men även gemensamma organisationer om tre, fyra och fem kommuner förekommer.

Kommunerna kan inte tvingas till samverkan; men från olika håll uppmuntras det till en fortsatt och ökad samverkan för att på så sätt effektivisera kontrollen. Målet har varit att hela tiden förenkla reglerna och därmed underlätta en kommunal samverkan. (Se också avsnitt 4.2.6.3).

5.11 Samarbete med branscher inom livsmedelsområdet

Livsmedelsverket har kontakter med branschorganisationer på flera sätt. Dessa kontakter har en informell karaktär och det sker utbyte av erfarenheter och information kring livsmedelslagstiftningen och dess tillämpning. Flera branschorganisationer har utarbetat branschriktlinjer och fler är att vänta i framtiden. Livsmedelsverket deltar i samråd kring deras arbete.

Lokala och regionala kontrollmyndigheter tar egna initiativ till olika samarbeten med det lokala eller regionala näringslivet. Det kan till exempel vara informationsträffar för livsmedelsföretagare inom en viss bransch eller för livsmedelskonsulter som är verksamma inom regionen.

5.12 Samarbete med branscher inom foderområdet

Foderrådet är ett forum för myndigheten och foderindustrin att diskutera viktiga frågeställningar såsom t.ex. förändringar i kontrollen, tillsyn och lagstiftning. Representanter från foderföretagen, Statens veterinärmedicinska anstalt och Lantbrukarnas Riksförbund ingår i rådet. Jordbruksverket sammankallar rådet två gånger per år. Inom foderområdet finns flera nationella riktlinjer.

Enheten för kemi, miljö och fodersäkerhet vid Statens veterinärmedicinska anstalt, har sedan många år ett nära samarbete med foderindustrin. Tillsammans med branschorganisationen Veterinär Foderråvarukontroll har ett 16-punktsprogram tagits fram i syfte att förebygga risker i foderråvaruproduktionen. Genom årliga besök kontrolleras att kraven enligt detta program uppfylls. Risker relaterade till foderhygien diskuteras också kontinuerligt med de stora foderproducenterna. Därtill har referensgrupper skapats för nötkreatur, gris, fjäderfä och häst. I dessa grupper deltar företrädare för näringsens organisationer, Jordbruksverket och andra berörda myndigheter. Gruppen diskuterar både djurskyddsfrågor och smittskyddsfrågor. Jordbruksverket är sammankallade för dessa grupper.

5.13 Djurhälsorådet

Djurhälsorådet är en nationell plattform för informationsutbyte och diskussioner om strategiska djurhälsofrågor i ett nationellt och internationellt perspektiv. Rådet träffas en gång i kvartalet och är ett rådgivande organ till Jordbruksverket när det gäller långsiktig och strategisk planering av officiella djurhälsoinsatser. Även frågor som rör personal- och kompetensförsörjning på området och marknadsfrågor för den veterinära fältverksamheten diskuteras. Rådet har en ordförande (chefsveterinären) och en vice ordförande (smittskyddschefen på Jordbruksverkets avdelning för djurskydd och hälsa). Några exempel på privata organisationer som representeras är Svensk Mjolk, Svensk Fågel, Svenska Ägg, Fiskhälsan, Svenska Hästavelsförbundet, Lantbrukarnas Riksförbund och Svenska Djurhälsovården. Myndigheterna representeras av Statens veterinärmedicinska anstalt och länsstyrelserna. Även Sveriges lantbruksuniversitet och Distriktsveterinärerna ingår i rådet.

5.14 Forskning och utveckling

Livsmedelsverket har ett nära samarbete med ett flertal universitet och högskolor, främst universiteten i Uppsala, Stockholm, Umeå, Sveriges Lantbruksuniversitet och Karolinska institutet i Stockholm. Forskning och utveckling bedrivs inom Undersökningsavdelningen och inom Risk- och nyttovärderingsavdelningen. Avdelningarna har även ett omfattande kontaktnät och samarbete med internationella universitet och myndigheter. Undersökningsavdelningen har till exempel ett nära samarbete med de nordiska livsmedelslaboratorierna när det gäller kvalitetsfrågor. Undersökningsavdelningen och Risk- och nyttovärderingsavdelningen arbetar i flera beredskapsprojektprojekt med att förbättra kedjan från provtagning till analysresultat. Ett mycket nära samarbete sker med EU:s EU-RL och NRL. Livsmedelsverket är EFSA:s kontaktpunkt.

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) har samarbeten med nationella och internationella forskare. SVA har ett omfattande samarbete med Sveriges lantbruksuniversitet och har gemensamma professurer i bl.a. virologi, bakteriologi och parasitologi. Inom virologin sker ett samarbete med Uppsala universitet och Livsmedelsverket rörande livsmedelsvirologi. SVA samarbetar med flera andra universitet, högskolor och institut, exempelvis Smittskyddsinstitutet. Internationellt sker samarbete med andra veterinärinstitut. SVA samarbetar med Jordbruksverket rörande övervaknings-, utrednings- och utvecklingsprojekt. Under 2008 inrättades ett Vetenskapligt råd vid SVA. Rådet ska bl.a. fungera som tjänsteförslagsnämnd vid tillsättande av vetenskapliga tjänster som föregås av sakkunnigprövning vid SVA. I rådet sitter också två externa representanter, en från Sveriges Lantbruksuniversitet och en från Uppsala Universitet. Jordbruksverket fördelar på regeringens uppdrag medel till djurskyddsbefrämjande forskning. För 2010 fördelades 6 miljoner kronor till 14 projekt.

5.15 Konsumentkontakt

Livsmedelsverket stärker kontakterna med konsumenterna genom strategigruppen för konsumentfrågor, som är Livsmedelsverkets forum för övergripande, långsiktigt principiella konsumentfrågor. Gruppens uppgift är i huvudsak att ge inspel och synpunkter som underlag för Livsmedelsverkets ställningstaganden i frågor som är viktiga för konsumenterna. Livsmedelsverkets generaldirektör är strategigruppens ordförande. Två av gruppens ledamöter utses efter nominering från Sveriges konsumenter och en ledamot utses efter nominering från Sveriges konsumenter i samverkan. Ytterligare fem fristående ledamöter väljs av Livsmedelsverket.

5.16 Ömsesidigt stöd

Det system för kontroll i livsmedelskedjan som finns i Sverige kan också ge administrativt stöd enligt artiklarna 34-39 i kontrollförordningen. Stöd kan ges till behöriga myndigheter i andra medlemsstater och till EU-kommissionen, i fall en fråga rör mer än ett land.

Följande myndigheter är förbindelseorgan enligt artikel 35 i förordning (EG) nr. 882/2004, enligt följande:

För kontrollområdet livsmedel

Livsmedelsverket

Box 622

751 26 Uppsala

Tfn + 46 18 17 55 00

Fax + 46 18 10 58 48

E-post livsmedelsverket@slv.se

Webbplats www.slv.se

För kontrollområdet foder och animaliska biprodukter:

Jordbruksverket

551 82 Jönköping

Tfn 036-15 50 00 (+46-36-15 50 00)

Fax 036-19 05 46 (+46-36-19 05 46)

E-post jordbruksverket@jordbruksverket.se

Webbplats www.jordbruksverket.se

För kontrollområdet djurhälsa:

Jordbruksverket
551 82 Jönköping
Tfn 036-15 50 00 (+46-36-15 50 00)
Fax 036-19 05 46 (+46-36-19 05 46)
E-post jordbruksverket@jordbruksverket.se
Webbplats www.jordbruksverket.se

För kontrollområdet djurskydd:

Jordbruksverket
551 82 Jönköping
Tfn 036-15 50 00 (+46-36-15 50 00)
Fax 036-19 05 46 (+46-36-19 05 46)
E-post jordbruksverket@jordbruksverket.se
Webbplats www.jordbruksverket.se

För kontrollområdet växtskydd (fyto sanitär verksamhet):

Jordbruksverket
Växtinspektionen
551 82 Jönköping
Tfn 036-15 50 00 (+46-36-15 50 00)
Fax 036-12 25 22 (+46-36-12 25 22)
E-post jordbruksverket@jordbruksverket.se
Webbplats www.jordbruksverket.se

Kontroll av livsmedel, djurhälsovård, djursjukvård och djurskydd inom

Försvarsmakten

Generalläkaren
107 85 Stockholm
Tfn 08-788 75 00
Fax 08- 56 28 16 86
E-post exp-gl@mil.se
Webbplats www.forsvarsmakten.se/hkv/Generallakaren

Frågor som inte tillhör något speciellt kontrollområde kan ställas till Livsmedelsverket. Livsmedelsverket kommer då att förmedla frågan till lämplig funktion inom verket eller till annan myndighet med ansvar för frågan. Om ärendet tydligt tillhör ett speciellt kontrollområde bör den dock lämnas direkt till någon av de ovan angivna myndigheterna.

6. Beredskapsplaner

6.1 Inledning

Detta kapitel handlar om de beredskapsplaner som avses i artiklarna 13 (1) och 4 (2.f) i förordning (EG) nr. 882/2004. Det anges i artikel 42 punkten (j) i samma förordning, att det ska finnas information om organisation och operativ funktion av beredskapsplanerna beträffande djur- eller livsmedelsburna sjukdomar, kontaminationsincidenter inom foder- och livsmedelsområdet och andra risker för människors hälsa.

6.2 Ansvar för beredskap inom livsmedelskedjan

6.2.1 Allmänt

De principer som gäller för samhällets krishantering är ansvars, likhets och närhetsprincipen, vilket innebär att den funktion som ansvarar för en viss verksamhet i normalfallet också ska ansvara för den i händelse av kris och svåra påfrestningar och så långt det går med samma organisation. Närhetsprincipen innebär att de myndigheter som ligger geografiskt nära krisen i så stor utsträckning som möjligt ska medverka i hanteringen. Principer för krishantering, system för samverkan mellan myndigheter m.m., återfinns i förordning (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap. Kommuners och landstings ansvar framgår av lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

6.2.2 Omvärldsbevakning

För att hålla sig uppdaterade, kanske kunna förebygga men också för att snabbt kunna agera vid en kris, bedriver berörda myndigheter en kontinuerlig omvärldsbevakning inom sina respektive ansvarsområden. Bland annat har det förändrade klimatet givit upphov till spridning av vissa smittsamma sjukdomar till nya delar i världen.

6.2.3 Jourberedskap

Samtliga statliga myndigheter har jourberedskap, i vissa fall med TiB (tjänsteman i beredskap) och går därför också att nå även utanför kontorstid, Statens veterinärmedicinska anstalt via dess växel och för Jordbruksverket och Livsmedelsverket via SOS Alarm.

Länsstyrelsernas motsvarande funktion kallas ofta för vakthavande beslutsfattare (VB).

Av landets kommunala tillsynsmyndigheter har, som det ser ut i dagsläget, drygt hälften jourberedskap. Producenter av dricksvatten har driftsjour för att säkerställa att produktionen kan bedrivas säkert och störningsfritt.

6.2.4 Krisledning och intern beredskap

Som stöd för organisationens arbete vid kriser och svåra påfrestningar ska de berörda myndigheterna ha planer för krisledning och krishantering. Dessa planer återfinns hos respektive myndighet.

Jordbruksverket har en övad och utbildad ledningsfunktion (krisorganisation) som aktiveras i vid en allvarlig händelse inom sektorn. Organisationen har två ledningsnivåer; central och regional krisledning.

Vid misstanke om, eller utbrott av allvarlig djursjukdom, kan så kallade operativa ledningscentraler upprättas i nära geografisk anslutning till utbrottet. Det finns utbildad och övad regional ledning som kan leda operativa insatser

Krisorganisationen disponerar nödvändiga resurser i form av lokaler, tekniska system för bland annat kommunikation och lägesbild och kan verka med uthållighet under en längre tid.

Jordbruksverket har i syfte att underlätta bekämpningen av utbrott av smittsamma djursjukdomar (så kallade epizootier) tagit fram särskilda krisledningsplaner för att kunna färdigställa en så kallad nationell ledningscentral (NLC) placerad på Jordbruksverket, men även operativ ledningscentral (OLC) som inrättas geografiskt nära utbrottet.

Livsmedelsverket har en generell krisplan som är anpassad för att kunna hantera alla typer av händelser, såväl sådana som drabbar sektorn eller verkets egen verksamhet

Beredskapsplaner finns även hos den större delen av landets dricksvattenproducenter.

6.2.5 Stödfunktioner vid kris

Det finns stödgrupper och särskilt framtagna beslutsstöd för händelser som rör livsmedelskedjan. Nedan nämna några exempel:

Epiteam, som består av en grupp särskilt utbildade veterinärer med olika organisatoriska tillhörigheter. Denna grupp bistår vid bekämpandet av smittsamma sjukdomar.

Till stöd till kommuner för kriser inom dricksvattenområdet finns en nationell katastrofgrupp - VAKA.

Som beslutsstöd vid eventuell olycka med radioaktivt nedfall har studier som rör experimentell framtagning av cesiumdata för oljeväxter och lämpliga motåtgärder i växtodling för strontium genomförts.

6.2.6 Ansvar för foder

Jordbruksverket

Jordbruksverket säkerställer att kontaminerat och därmed skadligt foder inte produceras. Vidare att i fall av skadligt foder spridits, att detta spåras, återtas från marknaden, dekontamineras samt att orsaken bakom utreds. Jordbruksverket är kontaktpunkt för RASFF (EU: s rapid alert system) för foder.

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA)

SVA är Jordbruksverkets expertstöd och bistår med analyser, epidemiologiska utredningar i fall då skadligt foder har spridits, riskvärderingar samt medverkar vid saneringsarbete.

Länsstyrelserna

Ansvarar från 1 januari 2009 för den offentliga kontrollen av foder hos primärproducenter i länet.

6.2.7 Ansvar för djurskydd

Jordbruksverket

Jordbruksverket ansvarar för att begränsa de djurskyddsmässiga konsekvenserna vid krissituationer som drabbar levande djur.

Länsstyrelserna

Ansvarar från 1 januari 2009 för den offentliga djurskyddskontrollen i länet.

6.2.8 Ansvar för djurhälsa

Jordbruksverket

Jordbruksverket ansvarar för att bekämpa smittsamma djursjukdomar.

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA)

SVA upprätthåller jourverksamhet, 24 timmars beredskap 365 dagar om året, för att snabbt diagnostisera misstänkt utbrott av allvarlig smittsam sjukdom. Statsepizootologen leder och samordnar arbetet vid ett utbrott av epizootisk sjukdom. SVA är en expertmyndighet, som bl.a. utför diagnostik och analytiskt arbete, epidemiologiska utredningar, samt medverkar i saneringsarbete vid utbrott av smittsam djursjukdom. SVA lämnar expertstöd till Jordbruksverket, andra myndigheter och veterinärer i dessa frågor.

Länsstyrelserna

Länsstyrelserna har bl.a. till uppgift att leda och samordna åtgärder mot djursjukdomar, samt ett ansvar inom länet för fredstida krishantering. I detta ingår exempelvis den regionala beredskapen mot smittsamma djursjukdomar (epizootier).

6.2.9 Ansvar för livsmedel

Livsmedelsverket

Livsmedelsverket ska via kontroller övervaka att det inte produceras livsmedel som inte är säkra. Det är viktigt att betona att även dricksvatten räknas som livsmedel i Sverige och omfattas således också av livsmedelskontrollen. Vidare att i fall av att sådana livsmedel spridits, medverka till att dessa spåras, återtas från marknaden och oskadliggörs samt att orsaken bakom utreds. Livsmedelsverket utfärdar också restriktioner samt rekommendationer riktat till konsumenterna. Livsmedelsverket är kontaktpunkt för RASFF (EU: s rapid alert system) för livsmedel. Livsmedelsverkets krisplan är utformad så att den kan användas för alla typer av händelser oberoende av vilken typ av livsmedel det gäller. Livsmedelsverkets krisplan finns tillgänglig för samtliga genom att den distribueras till alla chefer och tjänsteman i beredskap.

Kommunerna

Kommunerna ska via kontroller på de kontrollobjekt kommunen har, övervaka så att de livsmedel som produceras är säkra. Vidare att i fall av att skadliga livsmedel spridits, medverka till att dessa spåras, återtas från marknaden och oskadliggörs samt att orsaken bakom utreds. Kontrollen av vattenverken är i detta fall särskilt väsentlig med tanke på vattnet som möjlig väg för smittspridning.

Länsstyrelserna

Stödjer kommunerna i kontrollen av de kommunala objekten samt medverkar i utredning vid fall av livsmedelsburen smitta. Länsstyrelsen har sedan 1 januari 2009 tagit över ansvaret för kontroller av livsmedel och foder i primärproduktionen.

6.3 Särskilda beredskapsplaner

För att ytterligare stärka beredskapen inför vissa typer av kriser så har särskilda beredskapsplaner tagits fram, se nedan. Vissa av dessa är krav i lagstiftningen.

- Krisberedskapsplan för händelser inom foderområdet (Jordbruksverket)
- Krisberedskapsplan för radioaktivitet (Jordbruksverket)
- Epizootihandboken (Jordbruksverket)
- Krisberedskapsplan för växtsjukdomar och skadegörare (f.n. tallvedsnematoden) (Jordbruksverket)

- Beredskapsplan för epizootier och annan allvarlig smittsam sjukdom hos djur inkl. vaccinerberedskap (Statens veterinärmedicinska anstalt)
- Allmän beredskapsplan för andra typer av kriser (Statens veterinärmedicinska anstalt)
- Epizootiberedskapsplan (Livsmedelsverket, länsstyrelserna)
- Beredskapsplan för afrikansk hästpest
- Beredskapsplan för afrikansk svinpest
- Beredskapsplan för bluetongue
- Beredskapsplan för epizootiska fisksjukdomar
- Beredskapsplan för klassisk svinpest
- Beredskapsplan för mul- och klövsjuka
- Beredskapsplan för newcastlesjuka
- Beredskapsplan för aviär influensa
- Beredskapsplan för rinderpest, peste des petits ruminants, epizootic haemorrhagic disease of deer, får- och getkoppor, vesikulär stomatit, lumpy skin disease och rift valley fever
- Beredskapsplan för swine vesicular disease
- Beredskapsplan vid fynd av positivt trikinprov i djur från Sverige (Livsmedelsverket, Jordbruksverket, SVA och länsstyrelserna).

6.4 Samverkan

6.4.1 Information och kommunikation

Förutom kontakter via telefon och e-post och myndigheternas egna webbsidor, finns fler möjligheter till samverkan mellan myndigheter för information som riktas till allmänhet och media. Vid fågelinfluensautbrottet användes en myndighetsgemensam webbplats och ett gemensamt callcenter.

Vidare har samtliga myndigheter möjlighet att använda sig av informations-systemet "WIS". Systemet är framtaget av Krisberedskapsmyndigheten, som uppgått i Myndigheten för Samhällssäkerhet och Beredskap, MSB. Det är utvecklat för att i huvudsak användas under en kris. Systemet kan även användas som stöd vid övningar och utbildning men också som erfarenhetsbank i det förebyggande arbetet.

Livsmedelsverket kan använda sig av sin webbplats <http://www.livsteck.net> som informationskanal till kommuner och länsstyrelser som ett komplement till den ordinarie webbplatsen.

Jordbruksverket använder STUDS-DBS som beslutsstödssystem för att för lagra och sammanställa information vid utbrott av epizootisk sjukdom m.m. Av särskild betydelse är möjligheter till inlagring av positionssystem i kartor som länkas till GPS-system. Detta ökar möjligheterna att identifiera spärrzoner samt att hitta fram, vid insatser på anläggningsnivå.

En särskild webbsida för information om smittsamma djursjukdomar arbetas fram (<http://www.epiwebb.se>). Denna är tillgänglig för så väl veterinärer som allmänhet.

6.4.2 Särskilda beredskapsplaner för myndighetssamverkan

För vissa smittsamma sjukdomar finns myndighetsgemensamma planer eller strategier framtagna:

- Strategi för myndighetssamverkan vid utbrott av zoonotisk sjukdom,
- Zoonossamverkansgruppen" (Arbetsmiljöverket, Jordbruksverket, Livsmedelsverket, Smittskyddsinstitutet, Socialstyrelsen, SVA, länsveterinärerna och smittskyddsläkarna).
- Handlingsplan för myndighetssamarbete vid zoonosutbrott.
- Nationell plan för myndighetssamverkan vid aviär influensa (Arbetsmiljöverket, Jordbruksverket, Livsmedelsverket, Smittskyddsinstitutet, Socialstyrelsen och SVA).

6.4.3 Samverkan mellan myndigheter och organisationer

Ett exempel på ett kontinuerligt samarbete mellan Jordbruksverket, SVA, Livsmedelsverket, Socialstyrelsen, Smittskyddsinstitutet m.fl. myndigheter är i krishanteringssystemets så kallade samverkansområde "Farliga ämnen". Inom denna gruppering arbetar man gemensamt med frågor som rör krishantering och operativ förmåga inom CBRN-området (kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära hot). De namngivna myndigheterna ovan ingår också i Zoonossamverkansgruppen.

Även samverkan med andra myndigheter som inte har ett direkt ansvar för djur, foder och livsmedel, kan behövas och vilka som berörs beror på typ av händelse. Exempel på dessa myndigheter är blivande Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket, Läkemedelsverket, Kemikalieinspektionen, Strålsäkerhetsmyndigheten, Försvarsmakten, Totalförsvarets forskningsinstitut, Polisen, Tullverket och Kustbevakningen. Samverkan med frivilliga organisationer är också aktuellt i vissa händelser.

6.4.4 Samverkan inom EU

Det finns även beredskapsplaner för hur kriser ska hanteras som drabbar livsmedelskedjan och berör fler medlemsländer. Bland annat har varje medlemsland en särskilt utsedd kriskoordinator för detta ändamål.

6.4.5 Övrig internationell samverkan

Genom att delta i grupper öppna för icke medlemmar (PFF, FAPC), samverkar Sverige även med NATO i frågor som rör beredskap men också i övningar.

Nätverk inom beredskapsområdet finns också mellan de nordiska länderna och med de baltiska länderna.

6.5 Övning och utbildning

Berörda myndigheter ska enligt krisberedskapsförordningen också ta fram årliga övnings- och utbildningsplaner i syfte att öva och därigenom kontinuerligt verka för att stärka den egna beredskapen. Många av de övningar som årligen genomförs är s.k. samverkansövningar d.v.s. flera myndigheter och organisationer deltar i övningen.

Övningar inom dricksvattenområdet har på regional och lokal nivå (länsstyrelser, lokal tillsyn, dricksvattenproducenter) har historiskt sett genomförts på ledningsnivå men detta håller nu på att ändras. I dags dato är nu cirka hälften av personalen ute i verksamheterna även övade.

Vid ett utbrott behövs också tillgång till epidemiologisk kompetens och därför pågår utbildning i epidemiologi kontinuerligt.

Ett antal övningar är planerade till perioden 2009 - 2011, bland annat en fullskalig övning i epizootiberedskap och en som rör hanteringen av växtskadegörare.

6.6 Adresser

Adresser och andra kontaktuppgifter till de centrala myndigheter som anknyter till livsmedelsområdet finns upptagna i listan med kontaktpunkter i kontrollplanen.

7. Revision av kontrollmyndigheter

7.1 Inledning

Kapitlet inleds med en beskrivning av Riksrevisionens, justitieombudsmannens och justitiekanslerns revision i svensk statsförvaltning. Därefter redogörs för hur revision genomförs av kontrollmyndigheter på central, regional och lokal nivå. Med redovisningen i detta kapitel anges hur det svenska systemet uppfyller kraven på revision i artikel 4.6 i förordning (EG) nr 882/2004 (jfr artikel 42.2d).

En offentlig utredning om revision av livsmedelskedjans kontrollmyndigheter pågår. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2011 (se avsnitt 1.8).

7.2 System för revision

7.2.1 Riksrevisionen

I Sverige finns ett system med en från regeringen oberoende granskning av statens resursanvändning och effektivitet. Riksrevisionen ingår i riksdagens kontrollmakt och är en myndighet vars oberoende garanteras i en av Sveriges fyra grundlagar d.v.s. regeringsformen 12 kap. om kontrollmakten. Närmare bestämmelser om Riksrevisionen finns i riksdagsordningen⁵. Riksrevisionen granskar all statlig verksamhet inklusive länsstyrelserna. Riksrevisionen har inte mandat att granska kommunala myndigheter. Riksrevisionens verksamhet regleras i lag om revision av statlig verksamhet m.m.

Riksrevisionen spelar en viktig roll i vårt demokratiska system. Riksrevisionen granskar såväl myndigheternas redovisning som effektiviteten i statens åtaganden. Det övergripande målet för Riksrevisionen är att bidra till god resursanvändning och en effektiv förvaltning i staten genom en oberoende granskning av all statlig verksamhet. Riksrevisionen utför dels årliga revisioner, dels effektivitetsrevisioner. Riksrevisionen är dock inte behörig myndighet eller särskilt kontrollorgan enligt EG-förordning 882/2004.

Den årliga revisionen innebär att årligen granska myndigheternas redovisning och förvaltning. Denna ska följa god revisionsred, det vill säga bedöma om redovisningen är tillförlitlig och räkenskaperna rättvisande, och om myndigheterna följer gällande föreskrifter.

Den årliga revisionen upprättar revisionsberättelser och samlar de viktigaste iakttagelserna i en årlig rapport som lämnas till riksdagen och regeringen.

---

⁵ 8 kap. - Vissa befattningshavare och organ. Riksdagsordningen var fram till 1974 en grundlag, men har nu en mellanställning. Här finns detaljerade regler om riksdagens arbetsformer inkl. dess ombudsmän.

Effektivitetsrevisionen granskar hur effektiv den statliga verksamheten är. Resultatet redovisas i granskningsrapporter. De viktigaste iakttagelserna tas med i den årliga rapporten tillsammans med motsvarande iakttagelser från den årliga revisionen.

Effektivitetsrevisionen granskar förhållanden som rör statens budget, genomförande och resultat av den statliga verksamheten samt statens åtaganden. Effektivitetsrevisionen granskar även statliga insatser i allmänhet. Staten ska få ett effektivt utbyte av sina insatser, mot bakgrund av allmänna samhällsintressen.

Varje myndighets styrelse ska följa granskningsverksamheten, lämna de förslag och redogörelse till riksdagen som Riksrevisionens granskningsrapporter och revisionsberättelser ger anledning till. Enligt 28 § myndighetsförordningen (2007:515) ska myndigheten - om Riksrevisionens revisionsberättelse över myndighetens årsredovisning innehåller någon invändning - inom en månad efter berättelsens överlämnande, till regeringen redovisa de åtgärder myndigheten har vidtagit eller avser vidta med anledning av invändningen.

7.2.2 Justitieombudsmannen och justitiekanslern

Justitieombudsmannen (JO) är utsedd av riksdagen med uppgift att övervaka att domstolar, andra myndigheter och tjänstemän vid myndigheter (samt även andra vilkas arbete innebär s.k. myndighetsutövning) följer lagar och andra författningar och att de även i övrigt uppfyller sina skyldigheter. JO:s tillsyn (övervakning) baseras på anmälningar som allmänheten skickar in till JO, initiativärende och på iakttagelser vid inspektioner. JO:s tillsyn gäller både statliga och kommunala myndigheter.

JO har vissa befogenheter när han eller hon vid sin tillsyn upptäcker att en tjänsteman har tillämpat en lag felaktigt. Det yttersta vapnet är att JO, som särskild åklagare, kan väcka åtal mot en tjänsteman för tjänstefel eller annat brott i tjänsten. Detta händer mycket sällan, men bara vetskapen om att JO har denna möjlighet har stor betydelse för JO-ämbetets auktoritet. JO har även rätt att initiera disciplinförfarande mot en tjänsteman för tjänsteförseelse. Vanligast är att JO i sin tillsynsverksamhet gör kritiska, vägledande och/eller rådgivande uttalanden. Ett uttalande från JO är aldrig rättsligt bindande. JO-ämbetet är helt opolitiskt.

Justitiekanslern är regeringens högste ombudsman. Justitiekanslern (JK) har tillsyn över att de som utövar offentlig verksamhet efterlever lagar och andra författningar samt i övrigt fullgör sina åligganden. JK:s tillsynsuppgift liknar därmed den uppgift som JO har. JK koncentrerar sig dock i sin tillsyn i högre grad på granskning av större missförhållanden eller systemfel i myndigheternas verksamhet än på handläggning i enskilda ärenden.

Statliga myndigheter samt anställda, uppdragstagare och andra som är knutna till sådana myndigheter står under JKs tillsyn i den utsträckning regeringen

föreskriver det. Under JKs tillsyn står dessutom bland annat kommunala myndigheter och andra myndigheter som ej är statliga. Vid tillsyn över kommunala myndigheter skall JK beakta de former i vilka den kommunala självstyrelsen utövas.

7.2.3 Statlig internrevision

Den statliga internrevisionen regleras i internrevisionsförordningen (2006:1228). Myndighetens styrelse ska enligt 10 § besluta om revisionsplan. Planen ska grundas på en inom internrevisionen genomförd analys av risken för väsentliga fel i den granskade verksamheten. Internrevisorerna ska redovisa sina iakttagelser till myndighetens styrelse varefter styrelsen ska fatta beslut om åtgärder. Denna förordning tillämpas på de myndigheter som har en särskilt inrättad funktion för internrevision. I detta fall berörs sex länsstyrelser (Norrbottens län, Västerbottens län, Jämtlands län, Skåne län, Stockholms län och Västra Götalands län) samt Jordbruksverket. De myndigheter under regeringen som är skyldiga att följa internrevisionsförordningen ska även följa förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll. För övriga statliga myndigheter gäller myndighetsförordningen (2007:515), där det anges att myndighetens ledning skall säkerställa att det finns en intern styrning och kontroll som fungerar på ett betryggande sätt.

Ekonomistyrningsverket (ESV) har sedan den 1 januari 2006 enligt förordning med instruktion för Ekonomistyrningsverket, i uppgift att ansvara för att utveckla och samordna den statliga internrevisionen. ESV ska sedan årligen lämna en redovisning till regeringen över hur väl den statliga internrevisionen fungerar. Genom samordning ska internrevisionen stärkas, vilket innebär att ESV ska upprätta ett system för en planerad och ordnad metod- och kompetensutveckling samt kvalitetssäkring.

7.3 Livsmedelsverket

7.3.1 Internrevision

Livsmedelsverket har en kvalitetscontroller som har till uppgift att samordna, upprätthålla och utveckla Livsmedelsverkets kvalitetssystem. I uppgifterna ingår bl.a. att samordna internrevisionerna. Kvalitetscontrollern har som stöd i arbetet en operativ grupp, Gruppen för kvalitetsutveckling, som aktivt ska bistå i arbetet. I gruppen ingår stf. generaldirektören, verksamhetscontrollern, kvalitetssamordnaren för den laborativa verksamheten, revisionsamordnaren för kontrollverksamheten och kvalitetscontrollern.

Verksamhetscontrollerns uppgift är att se till att verket har ett väl fungerande planerings- och uppföljningssystem för verksamheten. Controllern samordnar den årliga verksamhetsmässiga resultatredovisningen.

Vid Livsmedelsverket utgår internrevisionerna ifrån en särskild instruktion för internrevision. På uppdrag av generaldirektören upprättar kvalitetscontrollern i samråd med gruppen för kvalitetsutveckling vid den årliga verksamhetsplaneringen en revisionsplan. Revisionsplanen förankras hos verkets ledningsgrupp och beslutas av generaldirektören.

Internrevisionerna är en del av Livsmedelsverkets uppföljning av att verksamheten bedrivs enligt styrande dokument LSDok, den nationella kontrollplanen, Förordning (EG) nr 882/2004 och andra krav t.ex. SS-EN ISO/IEC 17025 för den ackrediterade verksamheten. Syftet med revisionerna är främst att identifiera brister, förbättringsmöjligheter och positiva exempel. Om avvikelser identifieras ska den berörda enheten vidta åtgärder. Åtgärderna dokumenteras och följs upp. De viktigaste resultaten sammanfattas i en rapport som lämnas till verkets generaldirektör och ledningsgrupp. Hänsyn tas till resultaten från tidigare genomförd extern granskning. Gruppen för kvalitetsutveckling ansvarar för att arkivera den samlade dokumentationen. Revisionsplaner, revisionsrapporter och årsrapporter publiceras på Livsmedelsverkets intranät.

Instruktionen för internrevision gäller för kontrollverksamheten och den ackrediterade verksamheten men med ett antal modifieringar. För internrevisionerna av kontrollverksamheten innebär detta att internrevisionerna ska leva upp till kraven i art 4.6, förordning EG nr 882/2004 och kommissionsbeslut 2006/677/EG. Enheterna med ackrediterad verksamhet ska revideras varje år och all kontrollverksamhet ska revideras inom en femårsperiod.

Revisionsplaner, revisionsrapporter och årsrapporter publiceras i huvudsak på Livsmedelsverkets intranät.

Livsmedelsverket planerar att ta fram en modell för riskbaserat urval av revisionsobjekten, samt ökad öppenhet för olika typer av revisionsdokument.

Planering och genomförande av internrevision för den offentliga kontrollen
Internrevisionen av Livsmedelsverkets kontrollverksamhet enligt Förordning (EG) 882/2004 syftar till att förbättra verksamheten i den offentliga kontrollen som ska vara systematisk, riskbaserad, effektiv, öppen, oberoende och kompetent.

Tre huvudfrågor ska besvaras av revisionen;

1. Finns en planerad verksamhet? (planer, instruktioner vägledning m.m.)
  2. Följs planen i verkligheten?
  3. När den offentliga kontrollen upp till målen i Förordning (EG) 882/2004?
- Den första frågan kan ofta besvaras med en revision på kontoret. För att svara på den andra frågan krävs granskning av den offentliga kontrollen på plats på en anläggning.

En femårsplan med antal revisioner har tagits fram. Planen beskriver också hur, inom en femårsperiod, olika områden inom Livsmedelsverkets område i livsmedelskedjan täcks av revisionssystemet. De områden som berörs är t.ex.

gränskontroll, kontroll av främmande ämnen samt anläggningskontroll inom områdena slakt, styckning, köttprodukter, mjölk, fisk och ägg.

Internrevision av kontrollverksamheten vid Livsmedelsverket har pågått i över tio år, medan revisioner tydligt baserade på Förordning (EG) 882/2004, började år 2008.

Ny organisation 2011

Från och med 1 januari 2011 får Livsmedelsverket en ny organisation. Syftet med förändringsarbetet är bland annat att stärka och utveckla arbetet med utvärdering av riskhanteringsåtgärder. I generaldirektörens stab kommer att finnas två verksamhetscontroller, den ena med planering och uppföljning som huvudinriktning och den andra med revision som huvudinriktning

Vid Rådgivningsavdelningen kommer att finnas en enhet, Utvärderingsenheten, som har till uppgift att utvärdera kontrollresultat, vägledningar, råd och andra riskhanteringsåtgärder som underlag för övriga enheter och avdelningar.

Utvärderingsenheten ska utvärdera riskhanteringsåtgärder och t.ex. ha följande specifika arbetsuppgifter;

- ansvara för uppföljning, utvärdering och analys av riskhanteringsåtgärder på såväl reglerade som oreglerade områden och föreslå åtgärder.
- genomföra internrevision av verkets egen operativa kontroll på uppdrag av generaldirektören; tekniska bedömare hämtas från den egna avdelningen och från kontrollavdelningen samt från andra myndigheter på central, regional och lokal nivå
- genomföra revision av länsstyrelsernas revisioner av kommunernas livsmedelkontroll och länsstyrelsernas operativa kontroll av primärproduktionen enligt kraven i förordning 882/2004
- utföra normerande kontroller; tekniska bedömare hämtas från den egna avdelningen och från kontrollavdelningen och andra myndigheter på central, regional och lokal nivå
- vara kontaktpunkt till FVO
- ansvara för rapportering.

Nödvändiga rutiner för planering, genomförande, uppföljning och utvärdering kommer att vidareutvecklas.

7.3.2 Normerande kontroller av kommunernas livsmedelskontroll

Det kommer från januari 2011 att vara utvärderingsenheten vid Livsmedelsverket som utför s.k. normerande kontroller. Det innebär att man granskar kommunernas kontroll över en viss anläggning. I normerande kontroll ingår att granska vilken dokumentation som finns om kontrollen för anläggningen, vilken kompetens som finns för att utföra kontrollerna samt att genomföra en granskning av kontrollen på själva anläggningen. Livsmedelsverket övervakar genom dessa kontroller den kommunala kontrollen över anläggningen samt får en bild av hur lagstiftningen

efterlevs, och hur den nationella kontrollplanen förverkligas på de typer av anläggningar som omfattas av normerande kontroller. Det fastställs årligen hur många normerande kontroller som ska utföras inom de olika sakområdena samt vilken inriktning kontrollerna ska ha. Normerande kontrollen utförs sedan utifrån en särskild instruktion. Normerande kontroller ska leva upp till i art. 4.6 Förordning (EG) nr 882/2004 och kommissionsbeslut 2006/677/EG. Resultatet från normerande kontroller är ett viktigt underlag för kommunrevisioner (se avsnitt 7.6.2). Eventuella avvikelser åtgärdas normalt av den granskade kommunen. Livsmedelsverket har också sanktionsmöjligheter i form av föreläggande mot kommunen och övertagande av livsmedelskontrollen.

7.3.3 Revision av Länsstyrelsernas revision av kommunernas livsmedelskontroll

Livsmedelsverket har tagit fram ett program för revision av länsstyrelserna avseende deras roll att utföra kommunrevisioner. Revisionsplanen i programmet innebär att samtliga länsstyrelser kommer att revideras inom en treårsperiod.

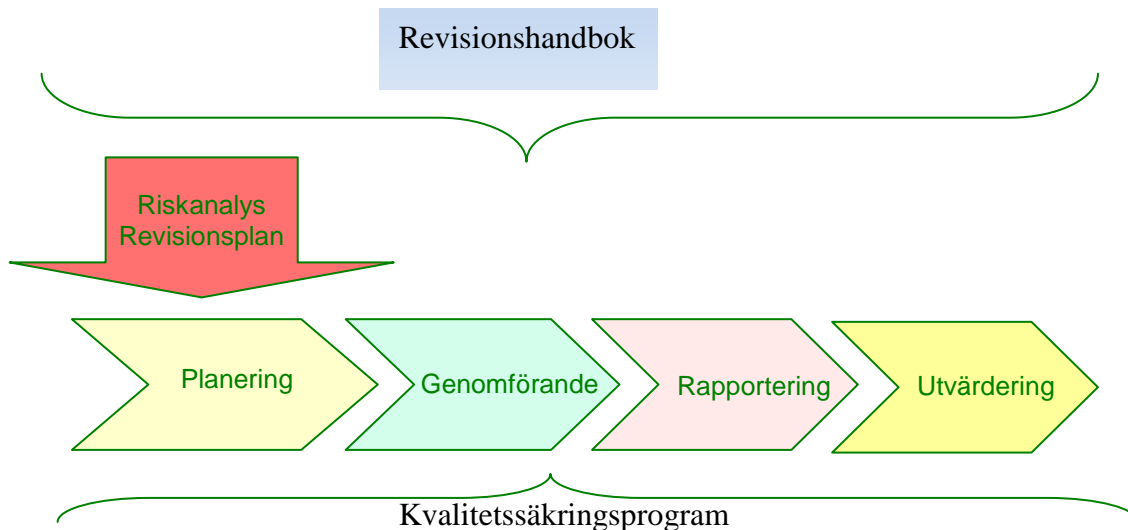
7.3.4 Revision av livsmedelskontroll i primärproduktion

I och med att länsstyrelserna från och med 2009 är ansvariga för offentlig kontroll i primärproduktionen ska revisioner utföras av denna livsmedelskontroll.

7.4 Jordbruksverket

7.4.1 Internrevision

Översiktlig beskrivning av revisionsprocessen

Systematisk strategi och genomförande

Jordbruksverkets internrevisionsenhet består av åtta personer. Enhetens arbete regleras dels i internrevisionsförfordningen (2006:1228) inklusive föreskrifter och allmänna råd och dels i Kommissionens förordning (EG) nr 885/2006⁶. Av Rådets förordning (EG) nr 882/2004 framgår också att en internrevisionsfunktion ska inrättas. Arbete regleras även i sakspecifika regelverk som ingår i verkets ansvarsområde.

Internrevisionens granskningsområde omfattar hela Jordbruksverkets verksamhet. I utformningen av revisionssystemet för livsmedelskedjan har internrevisionen utgått från kraven i riktlinjen till Rådets förordning (EG) nr 882/2004.

Utifrån en analys av verksamhetens risker skall internrevisionen självständigt granska om ledningens interna styrning och kontroll är utformad så att myndigheten med rimlig säkerhet fullgör de krav som framgår av Myndighetsförordningens 3 §. I uppdraget ingår att granska och lämna förslag till förbättringar av myndighetens process för intern styrning och kontroll. Inom ramen för internrevisionens arbete genomförs såväl rådgivning som konsultativt arbete. Syftet är att stödja verksamheten med analyser, utvärderingar och råd i frågor inom internrevisionens ansvarsområde.

Arbetet ska utföras enligt såväl god internrevisionsred som god revisorsred. Detta innebär att internrevisionen skall arbeta objektivt med integritet och tillämpa vedertagna metoder, standarder och etiska riktlinjer. Internrevisionen ska således följa The Institute of Internal Auditors (IIA) standarder för internrevision.

Oberoende

Internrevisionen arbetar på uppdrag av myndighetschefen vid Jordbruksverket. Myndighetschefen beslutar om riktlinjen, arbetsformerna för arbetet, för internrevisionen och den årliga revisionsplanen. Myndighetschefen fattar även beslut om väsentliga ändringar av planen. Revisionsplanen är ett av internrevisionsens styrande dokument. Revisionsplanen redovisar identifierade revisionsprojekt och de konsultativa insatser/rådgivningsuppdrag som planeras. Internrevisionen har också upprättat en långsiktig femårig plan för såväl Jordbruksfonderna som för områden inom livsmedelskedjan.

Öppenhet och insyn - rapportering - uppföljning

Rapportering av internrevisionens iakttagelser och rekommendationer, revisionspromemoria, ställs till myndighetschefen. Överdirektör, chefsjurist och granskad verksamhet med flera får motsvarande skrivelse för kännedom. Promemorian innehåller även de åtgärdsplaner som granskad verksamhet lämnat med anledning av genomförd granskning.

Internrevisionen har också som rutin att bedöma behovet att uppföljande granskningar.

---

⁶ Kommissionens förordning (EG) nr 885/2006 av den 21 juni 2006 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EG) nr 1290/2005 när det gäller godkännande av utbetalningsställen och andra organ och avslutande av räkenskaper för EGFJ och EJFLU.

Femårsplanering av internrevisionsverksamheten inom 882/2004

De revisioner som internrevisionen genomför inom regelverket 882/2004 syftar bl.a. till att identifiera svagheter i kontrollsystemet för livsmedelskedjan, dvs. ändamålsenlighet och effektivitet. I detta ingår att bedöma hur kontrollmyndigheten planerar, genomför, dokumenterar, rapporterar och följer upp sitt kontrollansvar. Revisionerna kommer också att inriktas på de åtgärder som verksamheten vidtagit med anledning av redovisade kontrollresultat.

Internrevisionsenheten har sedan 2005 granskat ett antal områden med koppling till förordning (EG) nr 882/2004. Uppföljning har också genomförts.

En femårsplan har upprättats i syfte att svara upp mot frågan om att alla relevanta verksamheter och alla relevanta behöriga myndigheter inom de sektorer som omfattas av regelverket ska granskas under en femårsperiod. En eller flera revisioner är planerade för genomförande under en viss tidsperiod och för ett visst ändamål.

Gemensamt arbete om revision

Av beslut 2006/677/EG framgår vidare att om en medlemsstat planerar att genomföra mer än ett revisionsprogram bör åtgärder vidtas för att säkerställa en effektiv samordning av programmen. En gemensam aktivitet om revision har slutförts under 2010 (se avsnitt 8.2). Resultatet kommer att hanteras i relation till den offentliga utredningen om revision av livsmedelskedjans kontrollmyndigheter (se avsnitt 1.8).

7.4.2 Revision av länsstyrelsernas djurskyddskontroll

Jordbruksverket har fortsatt Djurskyddsmyndighetens arbete med att följa upp länsstyrelsernas arbete med djurskyddskontroll m.m. genom revisionsbesök. Revisionerna planerades att genomföras med som högst ett treårsintervall. Under år 2005, 2006 och 2007 utförde Djurskyddsmyndigheten revision av fyra, sju respektive tre länsstyrelser. Jordbruksverket har under 2008 reviderat de återstående sju länsstyrelserna. Jordbruksverket kommer inte att fortsätta dessa revisioner då verket anser att legalt stöd saknas.

7.5 Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA)

Intern revision genomförs för att säkerställa verksamhetssystemet fortsatta lämplighet och effektivitet samt är i överensstämmelse med (i tillämpliga delar) SS-EN ISO/IEC 17025, ISO 9001, ISO 14001. Vid revisionen följs verksamhetssystemets och enheternas kvalitetssäkringsdokument upp för att se om de tillämpliga delar krav uppfylls som ställs i gällande kvalitetssystemstandarder, lag och föreskrifter m.m. samt hur tillämpningen fungerar på alla nivåer i verksamheten. Intern revision kan också genomföras då behov uppstår som t.ex. kontroll av att klagomål och avvikelser åtgärdats.

Kvalitetschefen på Staben för vetenskap och kvalitet har ansvaret för det praktiska utförandet av interna revisioner. Staben för vetenskap och kvalitet ansvarar för att de fram de rutiner som behövs för att stödja och säkerställa revisionerna. Resultat från interna revisioner behandlas löpande på enhets-, sektions- och stabsmöten. Interna revisioner följs dessutom upp vid 7- och 12-månadersuppföljning

SVA:s ledning gör en genomgång av verksamhetssystemet två gånger per år, 7 respektive 12 månaders uppföljning för att utvärdera att verksamhetssystemet är effektivt och fungerar i enlighet med ledningens intentioner (ledningens genomgång). Till detta har det tagits fram specifik revisionsdokumentation. Syftet är att SVA:s ledning, enheternas kvalitetsansvariga och SVA:s kvalitetschef ska genom att följa upp och diskutera verksamhetssystemet och dess mål, förvissa sig om verksamhetssystemets fortsatta lämplighet och effektivitet samt då behov finns införa förändringar som leder till ständiga förbättringar av verksamhetssystemet

7.6 Länsstyrelserna

7.6.1 Internrevision

Inom länsstyrelsen ligger funktionen för internrevision på den ekonomiska funktionen/enheten, samt på länsledningen. Varje funktion/enhet inom landets länsstyrelser är ansvariga för sin respektive ekonomi. Den ekonomiska funktionen/enheten kontrollerar sedan övriga funktioners/enheters ekonomi, dels löpande under året, dels i halvårs-, samt helårsuppföljningar. Varje verksamhetsområde inom länsstyrelsen ska upprätta en verksamhetsplan samt en kontrollplan, där årets verksamhet ska beskrivas och planeras. Länsledningen följer upp att enheternas/funktionernas verksamhetsplaner och kontrollplaner följs enligt plan halvårsvis.

7.6.2 Kommunrevisioner av livsmedelskontrollen

Från år 2007 ska länsstyrelserna utföra revisioner av den lokala livsmedelskontrollen. Varje länsstyrelse ansvarar för att upprätta en revisionsplan för kommunerna inom det egna länet. Revisionsplanen ska vara riskbaserad och innebära att länets kommuner revideras inom en period på fyra till fem år. Länsstyrelsen ansvarar även för uppföljning av att kommunen vidtar åtgärder för att avhjälpa eventuella avvikelser. Om länsstyrelsen bedömer att kommunen inte vidtar tillräckliga åtgärder kan länsstyrelsen begära att Livsmedelsverket förelägger kommunen att vidta rättelse.

Livsmedelsverket har utarbetat en vägledning som bland annat innehåller stöd vid bedömning av iakttagelser i samband med revision. Livsmedelsverket och länsstyrelserna har också tagit fram kompletterande hjälpmedel i form av checklista och mall för revisionsrapport. Under en övergångsperiod deltar

personal från Livsmedelsverket vid en del av revisionerna som stöd till länsstyrelsen.

7.7 Kommunal revision

För samtliga kommuner gäller att den kommunala revisionen regleras i kommunallagen. Av 9 kapitlet framgår vilka befogenheter, uppdrag samt hur den kommunala revisionen ska genomföras, vilket således även omfattar de olika nämnderna, d.v.s. den lokala kontrollmyndigheten. Utöver denna generella revisionsstyrning sker statlig revision för den lokala livsmedelskontrollen genom Livsmedelsverkets normerande kontroller respektive länsstyrelsens revision av kommunal livsmedelskontroll. Utöver dessa generella regleringar finns olika varianter av hur kommunerna hanterar revisionen internt. Allt ifrån kvalitets-säkringssystem, till olika internkontrollfunktioner.

7.8 Revision av kontrollorgan

Kontrollorgan ackrediteras av Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac). Swedacs granskning vid ackreditering består av regelbunden kontorsrevision av det ackrediterade certifieringsorganet för att granska att alla rutiner finns på plats och granskning av rapporter från utförda kontroller. Swedac deltar också vid ett antal kontroller i fält. Vid dessa fältrevisioner följer Swedacs personal med för att granska hur de ackrediterade certifieringsorganen utför sina kontroller, d.v.s. att kontrollorganen verkligen granskar att kraven i gällande lagstiftning följs och att kompetens finns. Swedac har en plan för att i fält revidera samtliga delar av förordningen under en 4-års period.

8. Gemensamma aktiviteter

8.1 Inledning

I detta kapitel presenteras de särskilda gemensamma aktiviteter, som planerats att genomföras för att bidra till att uppnå planens gemensamma mål i kapitel 2. Samsyn och samverkan präglar de gemensamma aktiviteterna, för att få en effektiv, ändamålsenlig och likvärdig kontroll i livsmedelskedjan. Förutom de för planen gemensamma aktiviteterna finns aktiviteter för endast ett av kontrollområdena eller aktiviteter som är uppsatta för den egna myndigheten. Dessa finns i de planer som finns att tillgå vid varje kontrollmyndighet.

En *samordningsfunktion* är en förutsättning för att samordnat genomföra de gemensamma aktiviteterna. En funktion har därför inrättats för att samordna genomförandet av föreslagna gemensamma aktiviteter och för att svara för en samlad översyn och förändring av planen. Den årliga rapporten om Sveriges kontroll i livsmedelskedjan utgör en del i underlaget för översyn av kontrollplanen. Funktionen har mandat att på eget initiativ ta upp frågor och föreslå aktiviteter, som man anser viktiga för genomförandet av kontrollen i livsmedelskedjan. I samordningsfunktionen är Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Statens veterinärmedicinska anstalt, länsstyrelserna, Sveriges Kommuner och Landsting och Generalläkaren representerade. Funktionen leds av Livsmedelsverket.

Denna plan ska omarbetas under 2011 och i det arbetet kommer eventuella förslag på fortsatta gemensamma aktiviteter att hanteras.

8.2 Gemensamma aktiviteter

Samordna synen på lagstiftningen och dess tillämpning

Aktiviteten avslutades 2008. En analys har gjorts för att studera olika detaljeringsgrader i föreskrifter och stödjande dokument, d.v.s. vägledningar och allmänna råd. Förslag till förändringar för att uppnå ett samordnat sätt att föreskriva och stödja i form av vägledningar och/eller allmänna råd eller annan lämplig form har tagits fram. Den gemensamma modell för vägledningar som togs fram i arbetet ses nu över.

Utveckla offentliga kontrollen av intressenter

Utveckla gemensam metodik för offentlig kontroll, som är riskbaserad, utnyttjar gemensam metodik och gemensamma arbetsredskap på ett sätt som leder till att intressenterna förstår och tar sitt ansvar. Arbetet kan ske efter samråd med intressenterna. Denna utveckling bedöms ta lång tid och arbetet har inletts med delaktiviteter. Arbetet under 2008 resulterade i ett antal förslag på fortsatta gemensamma insatser. Ett av förslagen genomfördes 2009, med att identifiera

kontrollområden med brister eller där kontroll saknas. Ett sådant område är internethandel, där det planeras för vissa fortsatta insatser. En mall för kontrollplan har tagits fram. Kontrollplanen används för beskrivning av ett kontrollområde eller av en kontrollmyndighet.

Revision av offentliga kontrollmyndigheter

Arbetet gäller utveckling av en gemensam syn på revisionssystem av kontrollverksamheten. Det omfattar revision av kontrollverksamhet på central, regional och lokal nivå. Arbetet innebär att ta fram gemensamma förslag till samarbetsformer för det praktiska revisionsarbetet, förslag till gemensam plan för revisioner, samt förslag på en gemensam syn när det gäller revision enligt artikel 4.6 i förordning (EG) nr 882/2004. Sådana förslag har tagits fram under 2010. Resultatet kommer att hanteras i relation till den offentliga utredningen om revision av livsmedelskedjans kontrollmyndigheter (se avsnitt 1.8).

9. Översyn och förändring av kontrollplanen

I detta kapitel beskrivs de processer som finns för att se över planen. Förändringarna förs in i planen och senast uppdaterad version finns på kontrollmyndigheters webbplatser. Relevanta förändringar rapporteras till EU-kommissionen i den årliga rapporten.

Översynen görs vid behov och åtminstone årligen med hänsyn till bl.a. följande; ny lagstiftning, förekomst av nya sjukdomar eller andra hälsorisker, omfattande förändringar av de behöriga myndigheternas uppbyggnad, ledning eller verksamhet, förändringar inom branscher, resultat från offentliga kontrollen och revision, samt resultat från FVO:s inspektioner och revisioner. På detta sätt anpassas planen till kraven i artikel 42.3 i förordning (EG) nr 882/2004.

En större omarbetning av planen planeras att genomföras under 2011. Anledningen är främst resultat från FVO:s revisioner och att Livsmedelsverket kommer att arbeta i en ny organisation fr. o. m. första januari 2011.

Funktion för utarbetande av samlad kontrollplan och rapportering finns vid Livsmedelsverket, som utför uppgifterna efter samråd med Jordbruksverket (enligt förordning med instruktion för Livsmedelsverket). Det är emellertid upp till varje myndighet att inom sitt ansvarsområde följa sådan utveckling som kan innebära att förändringar behöver göras i planen. I den mån branschorganisationer tydligt berörs av förändringar i kontrollplanen kommer de att få ge synpunkter på förändringarna.

Uppföljning, utvärdering och revision av kontrollverksamheterna sker enligt de system som finns för detta (jfr. kapitel 4 och 7).

Bilaga 1. Övriga myndigheter som berörs av kontrollen i livsmedelskedjan

Myndighet/Institut Webb-plats	Områden där kontakt sker
Arbetsmiljöverket www.av.se	Zoonoser
Fiskeriverket www.fiskeriverket.se/	Landningskontroll av fisk. Utförsel och export av fisk från Östersjöområdet. Dioxin, pesticider.
Kemikalieinspektionen www.kemikalieinspektionen.se	Dioxin, pesticider, växtskyddsfrågor.
Kommerskollegiet www.kommers.se	Export av livsmedel till tredje land, regeländringar
Konsumentverket www.konsumentverket.se	Ekologiska livsmedel, märkningsfrågor, marknadsföringsfrågor, WHO-koden
Kustbevakningen www.kustbevakningen.se	Landning av fisk. Utförsel och export av fisk från Östersjöområdet
Landsting och smittskydds- läkare	Zoonoser, epizootier, matförgiftningar
Livsmedelsekonomiska institutet www.sli.lu.se	Kvalificerade samhällsekonomiska analyser
Läkemedelsverket www.lakemedelsverket.se	Kosttillskott, gränsdragning mellan läkemedel och livsmedel, veterinärmedicinska läkemedel
Naturvårdsverket www.naturvardsverket.se	GMO, miljögifter i livsmedel, växtskyddsfrågor.
Sveriges Geologiska Undersökning www.sgu.se	Dricksvattenkvalitet
Skolverket www.skolverket.se	Utbildning av skolpersonal, kostråd.
Smittskyddsinstitutet www.smittskyddsinstitutet.se	Livsmedelsburna sjukdomsutbrott.
Socialstyrelsen www.sos.se	Dricksvattenområdet, nutrition, smittskydd, livsmedelshygien, växtskyddsfrågor, WHO-koden.
Statens folkhälsoinstitut www.fhi.se	Nutritionsfrågor
Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) www.ssm.se	Bestrålade livsmedel, mätningar av radioaktiva ämnen i dricksvatten och konsumtionsmjölk
Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac) www.Swedac.se	Ackrediteringsorgan
Svenskt Vatten www.svensktvatten.se	Dricksvattenområdet

Bilaga 2. Nationella referenslaboratorier

EU-RL	Community Reference Laboratories Referenslaboratorier på gemenskapsnivå
NRL	National Reference Laboratories Nationella referenslaboratorier
SVA	Statens veterinärmedicinska anstalt
Swedac	Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll

Medlemsstaterna skall se till att minst ett nationellt referenslaboratorium (NRL) utses för varje referenslaboratorium på gemenskapsnivå (EU-RL). I artikel 33 i förordning (EG) nr. 882/2004, fastställs kraven för NRL.

SVA är EU-RL för *Campylobacter*. SVA är även utsett till NRL i Zoonosförordningen.

Handlingsplan för att försäkra att NRL arbetar i enlighet med Artikel 33 (2) and (3) i Förordning (EG) nr. 882/2004.

Avseende NRL som är delade mellan SVA och Livsmedelsverket finns ett samarbetsavtal som reglerar samverkan mellan myndigheterna. SVA och Livsmedelsverket träffas regelbundet för att diskutera hur man gemensamt ska uppfylla kraven i Förordning 882/2004.

Kvalitetssystem som används för NRL

Laborativeverksamheten inom offentlig kontroll vid SVA och Livsmedelsverket är ackrediterad av Swedac enligt SS-EN ISO/IEC 17025, och i de fall laboratorier anlitas av Livsmedelsverket arbetar de utifrån samma standard.

SVA har som mål att utöver ackreditering enligt ISO 17025, certifiera hela verksamheten enligt ISO 9001, ett formellt verksledningssystem samt enligt ISO 14001. Ackrediteringsbesök genomfördes i december 2008 och verksamheten kommer att ackrediteras enligt dessa system senast i april 2009.

Handlingsplan för planering och utförande av provningsjämförelse eller ringtest under perioden för kontrollplanen

SVA och Livsmedelsverket deltar i provningsjämförelser och ringtester som arrangeras av EU-RL för respektive NRL, ringtester som arrangeras av t.ex. FAPAS, samt anordnar provningsjämförelser för nationella laboratorier som deltar i offentlig kontroll där så är relevant. Som NRL vidarebefordras information från respektive EU-RL samt tillhandahålls vetenskapligt och tekniskt stöd. Representanter för SVA och Livsmedelsverket deltar i årliga relevanta workshop och utbildningar/kurser för NRL, som arrangeras av respektive EU-RL. Berörda laboratorier informeras kontinuerligt om verksamheten inom området.

Tabell över Nationella referenslaboratorier och deras aktiviteter

Nr	Område	EU-RL Enligt förordning (EG) nr 882/2004, Bilaga VII	NRL	Lagstöd
Gemenskapens referenslaboratorier för foder och livsmedel				
1	Gemenskapens referenslaboratorium för mjölk och mjölkprodukter	AFSSA, Frankrike	Livsmedelsverket	Regeringsbeslut, daterat 1995-05-24 (dnr Jo95/994).
2	Gemenskapens referenslaboratorium för analys och testning avseende zoonoser (salmonella)	RIVM, Nederländerna	SVA	§ 2.4 Instruktion för Statens veterinärmedicinska anstalt. § 11 Förordning om övervakning av zoonoser och zoonotiska smittämnen hos djur och i livsmedel.
3	Gemenskapens referenslaboratorium för kontroll av marina biotoxiner	AESA, Spanien	Livsmedelsverket	Regeringsbeslut, daterat 2003-02-06 (dnr Jo2000/2034).
4	Gemenskapens referenslaboratorium för kontroll av viral och bakteriell kontamination av musslor	CEFAS, UK	Livsmedelsverket	Regeringsbeslut, daterat 2003-02-06 (dnr Jo2000/2034).
5	Gemenskapens referenslaboratorium för <i>Listeria monocytogenes</i>	AFSSA, Frankrike	a) <i>Listeria monocytogenes</i> i livsmedel: Livsmedelsverket b) <i>Listeria monocytogenes</i> hos djur och i foder: SVA	Regeringsbeslut, daterat 2006-07-20 (dnr Jo2006/1519 och Jo2006/1607) med ändring beslutad 2006-08-31 (dnr Jo2006/2175).
6	Gemenskapens referenslaboratorium för koagulapositiva stafylokocker, inklusive <i>Staphylococcus aureus</i>	AFSSA, Frankrike	a) <i>Staphylococcus</i> i livsmedel: Livsmedelsverket b) <i>Staphylococcus</i> hos djur och i foder: SVA	Regeringsbeslut, daterat 2006-07-20 (dnr Jo2006/1519 och Jo2006/1607) med ändring beslutad 2006-08-31 (dnr Jo2006/2175).

7	Gemenskapens referenslaboratorium för <i>Escherichia coli</i> , inklusive verotoxinproducerande <i>E.coli</i> (VTEC)	ISS, Italien	a) <i>Escherichia coli</i> i livsmedel: Livsmedelsverket b) <i>Escherichia coli</i> hos djur och i foder: SVA	Regeringsbeslut, daterat 2006-07-20 (dnr Jo2006/1519 och Jo2006/1607) med ändring beslutad 2006-08-31 (dnr Jo2006/2175). 882/2004.”
8	Gemenskapens referenslaboratorium för <i>Campylobacter</i>	SVA, Sverige	a) <i>Campylobacter</i> i livsmedel: Livsmedelsverket b) <i>Campylobacter</i> hos djur och i foder: SVA	Regeringsbeslut, daterat 2006-07-20 (dnr Jo2006/1519 och Jo2006/1607) med ändring beslutad 2006-08-31 (dnr Jo2006/2175).
9	Gemenskapens referenslaboratorium för parasiter (särskilt <i>Trichinella</i> , <i>Echinococcus</i> och <i>Anisakis</i>)	ISS, Italien	SVA	Regeringsbeslut, daterat 2006-07-20 (dnr Jo2006/1519 och Jo2006/1607) med ändring beslutad 2006-08-31 (dnr Jo2006/2175).
10	Gemenskapens referenslaboratorium för Antimikrobiell resistens	DTU-Vet, Danmark	SVA	Regeringsbeslut, daterat 2006-07-20 (dnr Jo2006/1519 och Jo2006/1607) med ändring beslutad 2006-08-31 (dnr Jo2006/2175).
11	Gemenskapens referenslaboratorium för animaliska proteiner i foder	CRA-W, Belgien	SVA	Regeringsbeslut, daterat 2006-07-20 (dnr Jo2006/1519 och Jo2006/1607) med ändring beslutad 2006-08-31 (dnr Jo2006/2175).
12	Gemenskapens referenslaboratorier för restsubstanser av veterinärmedicinska läkemedel och främmande ämnen i livsmedel av animaliskt ursprung a) Restsubstanser enligt grupp A 1,2, 3,4, grupp B 2 d och grupp B 3 d i bilaga I	a) RIVM, Nederländerna b) AFSSA, Frankrike c) BVL, Tyskland d) Istituto Superiore di Sanità, Italien	Livsmedelsverket	SLV blev utsedd som NRL i samband med inträdesförhandlingarna till EU 1996.

	<p>till direktiv 96/23/EG</p> <p>b) Restsubstanser enligt grupp B 1 och grupp B 3 e i bilaga I till direktiv 96/23/EG samt karbadox och olakinox.</p> <p>c) Restsubstanser enligt grupp A 5 och grupp B 2 a, b, e i bilaga I till direktiv 96/23/EG.</p> <p>d) Restsubstanser enligt grupp B 3 c i bilaga I till direktiv 96/23/EG.</p>			
13	Gemenskapens referenslaboratorium för transmissibla spongiforma encefalopatii (TSE)	<p>Det laboratorium som avses i kapitel B i bilaga X till förordning (EG) nr 999/2001</p> <p>The Veterinary Laboratories Agency, UK</p>	SVA	Förordning (EG) nr 999/2001.
14	Gemenskapens referenslaboratorium för fodertillsatser	<p>Det laboratorium som avses i bilaga II till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1831/2003.</p> <p>Kommissionens gemensamma forskningscentrum, Belgien</p>	SVA	Förordning (EG) nr 378/2005 av den 4 mars 2005 om tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1831/2003.
15	Gemenskapens referenslaboratorium för genetiskt modifierade organismer (GMO)	Kommissionens gemensamma forskningscentrum, Italien	Livsmedelsverket	<p>Inom detta område finns det två regeringsbeslut.</p> <p>Förordning (EG) 1981/2006.</p> <p>1. Regeringsbeslut, daterat 2006-07-20</p> <p>Genetiskt modifierade organismer (validering av metoder)</p> <p>Förordning (EG)</p>

				882/2004. 2.Regeringsbeslut, daterat 2007-05-16 Genetiskt modifierade organismer en förordning (kontrollaboratorier)
16	Gemenskapens referenslaboratorium för material avsedda att komma i kontakt med livsmedel	Kommissionens gemensamma forskningscentrum, Italien	Livsmedelsverket	Regeringsbeslut, daterat 2007-05-16 (dnr Jo2007/1765).
17	Gemenskapens referenslaboratorier för restsubstanser av bekämpningsmedel a) Spannmål och foder b) Livsmedel av animaliskt ursprung och varor med hög fetthalt c) Frukt och grönsaker, inklusive varor med högt vatten- och syrainnehåll d) Metoder som påvisar enstaka restsubstanser	a) DFVF, Danmark b) CVUA, Tyskland c) LAGV, Spanien d) CVUA, Tyskland	Livsmedelsverket	Regeringsbeslut, daterat 2006-07-20 (dnr Jo2006/1519 och Jo2006/1607) med ändring beslutad 2006-08-31 (dnr Jo2006/2175).
18	Gemenskapens referenslaboratorium för tungmetaller i foder och livsmedel	Kommissionens gemensamma forskningscentrum, Belgien	a) Tungmetaller i Livsmedel: Livsmedelsverket b) Tungmetaller i Foder: SVA	Regeringsbeslut, daterat 2006-07-20 (dnr Jo2006/1519 och Jo2006/1607) med ändring beslutad 2006-08-31 (dnr Jo2006/2175).
19	Gemenskapens referenslaboratorium för mykotoxiner	Kommissionens gemensamma forskningscentrum, Belgien	a) Mykotoxiner i livsmedel: Livsmedelsverket b) Mykotoxiner i Foder: SVA	Regeringsbeslut, daterat 2006-07-20 (dnr Jo2006/1519 och Jo2006/1607) med ändring beslutad 2006-08-31 (dnr Jo2006/2175).

20	Gemenskapens referenslaboratorium för polycykliska aromatiska kolväten (PAH)	Kommissionens gemensamma forskningscentrum, Belgien	Livsmedelsverket	Regeringsbeslut, daterat 2006-07-20 (dnr Jo2006/1519 och Jo2006/1607) med ändring beslutad 2006-08-31 (dnr Jo2006/2175).
21	Gemenskapens referenslaboratorium för dioxiner och PCB i foder och livsmedel	CVUA, Tyskland	Livsmedelsverket	Regeringsbeslut, daterat 2006-07-20 (dnr Jo2006/1519 och Jo2006/1607) med ändring beslutad 2006-08-31 (dnr Jo2006/2175).
Gemenskapens referenslaboratorier för djurhälsa och levande djur				
1	Gemenskapens referenslaboratorium för klassisk svinpest	Det laboratorium som avses i rådets direktiv 2001/89/EG.	SVA	Rådets direktiv 2001/89/EG.
2	Gemenskapens referenslaboratorium för afrikansk hästpest	Det laboratorium som avses i rådets direktiv 92/35/EEG.	SVA	Rådets direktiv 92/35/EEG.
3	Gemenskapens referenslaboratorium för aviär influensa	Det laboratorium som avses i rådets direktiv 2005/94/EG.	SVA	Rådets direktiv 92/40/EEG.
4	Gemenskapens referenslaboratorium för Newcastle sjukdom	Det laboratorium som avses i rådets direktiv 92/66/EEG.	SVA	Rådets direktiv 92/66/EEG.
5	Gemenskapens referenslaboratorium för vesikulär svinsjuka	Det laboratorium som avses i rådets direktiv 92/119/EEG.	SVA	Rådets direktiv 92/119/EEG.
6	Gemenskapens referenslaboratorium för fisksjukdomar	Det laboratorium som avses i rådets direktiv 93/53/EEG.	SVA	Kommissionens beslut 2001/288/EG. Rådets direktiv 93/53/EEG.
7	Gemenskapens referenslaboratorium för sjukdomar hos musslor	Det laboratorium som avses i rådets direktiv 95/70/EEG.	SVA	Rådets direktiv 95/70/EEG.

8	Gemenskapens referenslaboratorium rabiesserologi	Det laboratorium som avses i rådets beslut 2000/258/EG.	SVA	Kommissionens beslut nr 2004/233/EG. SVA ansvar för övervakningen av rabies enligt 4 § i förordning (2005:422).
9	Gemenskapens referenslaboratorium för bluetongue	Det laboratorium som avses i rådets direktiv 2000/75/EG.	SVA	Rådets direktiv 2000/75/EG.
10	Gemenskapens referenslaboratorium för afrikansk svinpest	Det laboratorium som avses i rådets direktiv 2002/60/EG.	SVA	Rådets direktiv 2002/60/EG.
11	Gemenskapens referenslaboratorium för husdjursavel	Det laboratorium som avses i rådets beslut 96/463/EG.	INTERBULL Centre SLU	
12	Gemenskapens referenslaboratorium för mul- och klövsjuka	Det laboratorium som avses i rådets direktiv 2003/85/EG.	SVA Samarbetsavtal finns med DTU-Vet.	
13	Gemenskapens referenslaboratorium för brucellos	AFSSA, Frankrike	SVA	Rådets direktiv 64/432/EEG. Att SVA är NRL för Bovine Brucellosis framgår även i ett tillägg till Rådets direktiv 1964/432/EEC.
14	Gemenskapens referenslaboratorium för andra hästsjukdomar än afrikansk hästpest	AFSSA, Frankrike	SVA	Förordning (EG) 180/2008
15	Gemenskapens referenslaboratorium för kräftdjursjukdomar	Cefas, UK	SVA	Förordning (EG) 737/2008
16	Gemenskapens referenslaboratorium för rabies	AFSSA, Frankrike	SVA	Förordning (EG) 737/2008
17	Gemenskapens referenslaboratorium för bovin tuberkulos	VISAVET, Spanien	SVA	Förordning (EG) 737/2008 Rådets direktiv 1964/432/EEC, bilaga B

Bilaga 3. Nationell lagstiftning som planen hänvisar till

Svensk författningssamling (SFS)

Lagar (alfabetisk ordning)

Behörighetslagen. Lag om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård (2009:302)

Djurskyddslag (1988:534).

Epizootilag (1999:657).

Foderlag - Lagen om foder och animaliska biprodukter (2006:805).

Förvaltningslag (1986:223).

Kommunallag (1991:900).

Kontroll av husdjur m.m. (2006:807).

Lag (1995:551) om EG:s förordning om ekologiskt framställda produkter.

Livsmedelslag (2006:804).

Miljöbalk (1988:808).

Offentlig anställning (1994:260).

Personuppgiftslag (1998:204).

Provtagning på djur m.m. (2006:806).

Regeringsformen (1974:152) (RF).

Revision av statlig verksamhet m.m. (2002:1022).

Offentlighet- och sekretesslag (2009:400).

Tryckfrihetsförordningen (1949:105) (TF).

Viteslagen (1985:206)

Växtskyddslag (1972:318).

Zoonoslag (1999:658).

Regeringsförfordningar (alfabetisk ordning)

Djurskyddsförordningen (1988:539).

Epizootiförordning (1999:659).

Förordning (2006:1165) om avgifter för offentlig kontroll av foder och animaliska biprodukter.

Foderförordningen - Förordning (2006:814) om foder och animaliska biprodukter.

Förordning om ekologisk produktion (2009:27).

Förordning (2007:603) om internstyrning och kontroll.

Förordning (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap.

Förordning om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård (2009:1386)

Förordning (2005:422) om övervakning av zoonoser och zoonotiska smittämnen hos djur och i livsmedel.

Instruktion för Ekonomistyrningsverket. Förordning (2003:884) med instruktion för Ekonomistyrningsverket.

Instruktion för Försvarmakten. Förordning (2007:1266) med instruktion för Försvarmakten.

Instruktion för Livsmedelsverket. - Förordning (2009:1426) med instruktion för Livsmedelsverket.

Instruktion för Statens jordbruksverk - Förordning (2009:1464) med instruktion för Statens jordbruksverk.

Instruktion för Statens veterinärmedicinska anstalt. - Förordning (2009:1394) med instruktion för Statens veterinärmedicinska anstalt.

Internrevisionsförfordning (2006:1228).

Intern revision vid statliga myndigheter m.fl. - Förordningen (1995:686) om intern revision vid statliga myndigheter m.fl.

Kontroll av husdjur m.m. - Förordning (2006:816) om kontroll av husdjur m.m. Livsmedelsförordningen (2006:813).

Länsstyrelseinstruktionen - Förordning (2007:825) med länsstyrelseinstruktion.

Livsmedelsförordningen (2006:813)

Myndighetsförordning 2007:515. Har nog upphört tror Malin

Provtagning på djur, m.m. – Förordning (2006:815) om provtagning på djur m.m.

Växtskyddsförordningen - Förordning (2006:817) om växtskydd m.m.
Zoonosförordning (1999:660).

Åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap. Förordning (2002:472)
om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap.

Övervakning av zoonoser och zoonotiska smittämnen. - Förordning (2005:422)
om övervakning av zoonoser och zoonotiska smittämnen hos djur och i livsmedel.

Tillkännagivanden (alfabetisk ordning)

Tillkännagivande (2007:934) om de EG-bestämmelser som kompletteras av
epizootilagen (1999:657).

Tillkännagivande (2010:1106) om de EU-bestämmelser som kompletteras av
lagen (2006:805) om foder och animaliska biprodukter.

Tillkännagivande (2009:913) om de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen
(2006:807) om kontroll av husdjur m.m.

Tillkännagivande (2010:231) om de EU-bestämmelser som kompletteras av
livsmedelslagen (2006:804).

Tillkännagivande (2010:338) om de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen
(2006:806) om provtagning på djur m.m.

Tillkännagivande (2006:1039) om de EG-bestämmelser som kompletteras av
zoonoslagen (1999:658).

Tillkännagivande (2007:118) om de EG-bestämmelser som kompletteras av
djurskyddslagen (1988:534).

Verksföreskrifter

Livsmedelsverkets författningssamling (SLVFS, LIVSFS) (kronologisk ordning)

SLVFS 1983:2 om berikning av vissa livsmedel.

SLVFS 1994:46. om modersmjölksersättning och tillskottsning.

SLVFS 1994:50 om modersmjölksersättning och tillskottsnäring avsedda för export till land utanför den Europeiska Unionen.

SLVFS 1997:27 Spannmålsbaserade livsmedel och barnmat för spädbarn och småbarn, omtryck LIVSFS 2004:5.

SLVFS 1997:30 om vissa livsmedel avsedda att användas i energibegränsad kost för viktminskning.

SLVFS 2000:14 om livsmedel för särskilda näringsändamål.

SLVFS 2000:15. om medel för speciella medicinska ändamål.

SLVFS 2009:13 om rapporteringsskyldighet för tillsynsmyndigheter.

SLVFS 2000:46 om behandling av livsmedel och livsmedelsingredienser med joniserad strålning.

SLVFS 2001:30 om dricksvatten.

LIVSFS 2003:15 Provtagning och undersökningar av vissa vegetabilier som importeras från tredje land

LIVSFS 2003:45 om naturligt mineralvatten och källvatten.

LIVSFS 2004:3 Kontroll av animaliska livsmedel vid import från tredje land.

LIVSFS 2005:7 Epidemiologisk utredning av livsmedelsburna utbrott.

LIVSFS 2005:9 om användning av viss symbol.

LIVSFS 2005:20 om livsmedelshygien.

LIVSFS 2005:21 om offentlig kontroll av livsmedel .

LIVSFS 2005:22 Kontroll vid handel med animaliska livsmedel inom den Europeiska unionen.

LIVSFS 2008:2 om modersmjölksersättning och tillskottsnäring.

Jordbruksverkets författningssamling (SJVFS))

Fytosanitära området

SJVFS 1995:94 om skyddsåtgärder mot spridning av växtskadegörare.

SJVFS 1996:64 om bekämpning av potatiskräfta.

SJVFS 2000:73 om bekämpning av skadegöraren *Ralstonia solanacearum*.

SJVFS 2000:74 om bekämpning av ljus ringröta på potatis.

Införsel

J 34 - Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1999:134) om veterinära kontroller av levande djur från tredje land.

J 35 Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1999:135) om veterinära kontroller av produkter som förs in från tredje land.

Foder och animaliska biprodukter

M 29 - Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om (SJVFS 2010:60) om foder.

K 14 - Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2006:84) om befattning med animaliska biprodukter och införsel av andra produkter, utom livsmedel, som kan sprida smittsamma sjukdomar till djur och människor.

M 40 - Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2007:21) om offentlig kontroll av foder och animaliska biprodukter.

Hälsoövervakning och semin

K19 – Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2010:09) om obligatorisk övervakning avseende förekomst av TSE-sjukdom hos nötkreatur, får och get.

K20 – Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2010:58) om obligatorisk hälsoövervakning av fjäderfä.

K21 – Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1998:131) om obligatorisk hälsokontroll avseende koccidios hos slaktkyckling.

K22 – Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2009:3) om obligatorisk övervakning avseende förekomst av aviär influensa hos fjäderfän

K26 – Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1994:94) om obligatorisk hälsoövervakning av odlad fisk.

K34 – Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2002:31) om obligatorisk hälsoövervakning avseende sjukdomen bovin virus diarré (BVD) i nötkreatursbesättningar.

K62 – Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2003:33) om tuberkulinundersökning av nötkreatur, svin, får, getter och kameldjur.

M 26 – Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2004:41) om seminverksamhet med nötkreatur.

K103 – Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2007:78) om frivillig och förebyggande salmonellakontroll av fjäderfäbesättningar.

K104 – Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2007:19) om obligatorisk salmonellakontroll av fjäderfä

K111 – Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2002:21) om frivillig och förebyggande hälsokontroll avseende sjukdomen salmonella hos svin.

K152 – Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1993:42) om organiserad hälsokontroll av husdjur.

K153 – Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1994:76) om organiserad hälsokontroll avseende tuberkulos hos kron- och dovhjortar i hägn.

K155 – Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1995:126) om organiserad hälsokontroll avseende maedi visna hos får.

K156 – Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2001:72) om organiserad hälsokontroll avseende campylobakter hos slaktkyckling.

K157 – Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2003:34) om obligatorisk hälsoövervakning avseende tuberkulos hos kron- och dovhjortar samt andra djur i sambete med hjortar i hägn.

Djurskydd

L5 – Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (2010:2) om transport av levande djur.

L9 – Djurskyddsmyndighetens allmänna råd (2004:24) om helikopterdrivning av renar.

L10 – Djurskyddsmyndighetens föreskrifter (2004:11) om hållande av strutsfåglar.

L15 – Djurskyddsmyndighetens föreskrifter (2006:8) om odling av fisk.

L22 – Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (2007:77) om slakt eller annan avlivning av djur

L35– Statens jordbruksverks föreskrifter (2008:55) om förprovning av djurstallar.

L37 – Djurskyddsmyndighetens föreskrifter (2004:8) om godkännande av ny teknik.

L41 – Statens jordbruksverks föreskrifter (2009:85) om operativa ingrepp samt skyldigheter för djurhållare och personal inom djurens hälso- och sjukvård

L44 – Statens jordbruksverks föreskrifter (2008:67) om offentlig djurskyddskontroll

L100 – Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (2010:15) om djurhållning inom lantbruket m.m.

L101 – Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (DFS 2007:6) om hästhållning.

L110 – Djurskyddsmyndighetens föreskrifter (2004:23) om hållande av dovhjort och kronhjort i vilthägn.

L115 – Djurskyddsmyndighetens föreskrifter (2004:22) om avelsarbete.

L117 – Statens jordbruksverks föreskrifter (2008:19) om avgifter i vissa ärenden.

L120 – Djurskyddsmyndighetens föreskrifter (2004:5) om kravet på tillstånd enligt 16 § djurskyddslagen (1988:534) m.m. för hållande av häst, hund, katt och övriga sällskapsdjur.

Läkemedelsanvändning

C 24 - Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (2010:62) om offentlig kontroll av djurhälsopersonal.

D 8/L 41 – Statens jordbruksverks föreskrifter (2009:85) om operativa ingrepp samt skyldigheter för djurhållare och personal inom djurens hälso- och sjukvård.

D 9 – Statens jordbruksverks föreskrifter (2009:84) om läkemedel och läkemedelsanvändning.